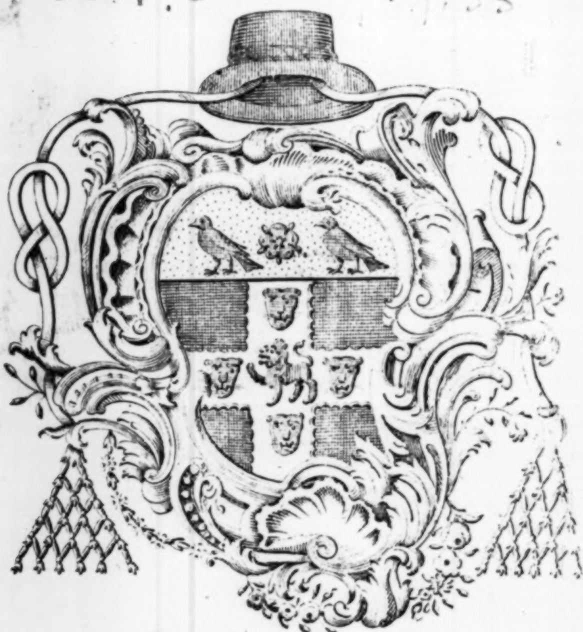
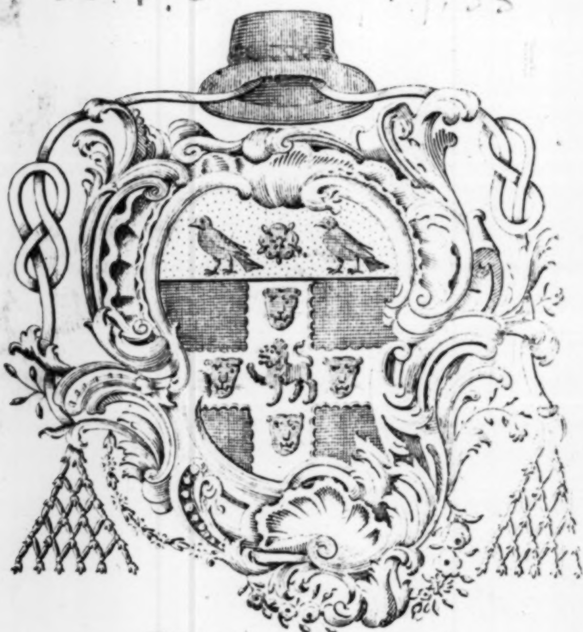

Burton.

LIZABETH by the grace of God Queene of England, France, and Ireland, defender of the faith, &c. To all and singular Schoolemaisters and teachers of Grammar, within this our Realme of England and other Dominions, greeting. Whereas our most deere Father of famous memorie, King Henrie the eight, among sundrie and manifold his great and weightie affaires, appertaining to his Regall authoritie and office, did not forget, ne neglect, the good and vertuous education of the tender youth of this said Realme, but hauing a feruent zeale, both towards the godlie bringing vp of the said youth, and also a speciall regard that they might attaine the rudiments of the Latine tongue, with more facilitie than aforetime: And for auoiding of diuersitie and tediousnesse of teaching, did cause one vniforme Grammar to be set foorth, commaunding all Schoolemaisters and teachers, within this said Realme, to teach, vse, and exercise the same: We setting before our eies this godlie act, and example of this our deere Father in this behalfe, not vnconfirmed by our deere Brother and Sister, King Edward and Queene Marie: and also considering that by the learned youth of this said Realme infinite and singular commodities tendeth towards the Cōmon wealth of the same, haue thought good by our speciall authoritie, to approue and ratifie that woorthie act of our said deere Father concerning the premisses. Willing therefore, and streightlie charging and commanding all and singular Schoolemaisters, to whome the charge and teaching of Grammar within this our Realme and Dominions

doth appertaine, not to teach your youth and Schollers with anie other Grammar, than with this English Introduction hereafter ensuing, and the Latine Grammar annexed to the same, being of the onelie printing of the assignes of our welbeloued subiect Fraunces Flowar, appointed by vs to the same office, vpon paine of our Indignation, and as you will answere to the contrarie. And thus endeuouring your selues towards the fruitfull bringing vp of your said Schollers in good literature and vertuous conditions, you shall deserue of almightie God condigne reward, and of vs worthie commendations for the same.

R Burtons.

God saue the Queene.

Thomas

To the Reader.

Robertus Burtonus · 1598

TO exhort euery man to the learning of Grammar that intendeth to attaine to the vnderstanding of the tongues (wherein is contained a great treasure of wisedome and knowledge) it would seeme much vaine, and little needfull: for so much as it is knowne, that nothing can surely be ended, whose beginning is either feeble or faultie: and no building be perfect, when as the foundation and grounde worke is readie to fall, and vnable to vphold the burthen of the frame. Wherfore it were better for the thing it selfe, and more profitable to the learner, to vnderstand how he may best come to that, which he ought most necessarilie to haue, and to learne the gainest way of obtaining that, which must be his best and certainest guide, both of reading and speaking, than to fall in doubt of the goodnesse and necessitie thereof. Which I doubt, whether he shall more lament that he lacketh, or esteme that he hath it: and whether he shall oftener stumble in trifles, and be deceiued in light matters, when he hath it not, or iudge truly and faithfully of diuers weightie things, when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compasse aforetime, bicause that they, who professed this Art of teaching Grammar, did teach diuers Grammars, and not one: and if by chaunce they taught one Grammar, yet they did it diuersly, & so could not do it all best, bicause there is but one bestnesse, not onely in

euerie thing, but also in the maner of euerie thing.

As for the diuersitie of Grammars, it is well & profitablie taken awaie by the Kings Maiesties wisedome, who foreseeing the inconuenience, and fauorablie prouiding the remedie, caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligentlie drawn, and so to be set out, only euerywhere to be taught for the vse of learners, and for the hurt of changing of Schoolemaisters.

The varietie of teaching is diuers yet, & alwaies will be, for that euerie Schoolemaister liketh that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient waie, which he seeth to be the readiest meane, and perfectest kinde to bring a learner to haue a thorough knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier & readier waie, than the common sort of teachers doe, would saie what he hath prooued, and for the commoditie allowed, that other not knowing the same, might by experience prooue the like, and then by proofe reasonable iudge the like, not hereby excluding the better way when it is found, but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Maister make not the Scholer haste too much, but that in continuance & diligence of teaching make him to rehearse so, that while he hath perfectlie that that is behinde, hee suffer him not to go forwarde. For this posting haste ouerthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse, when they knowe not how they shall either go forward or backward, but sticketh fast as one plunged, that cannot tell what to doe, or which way to turne him: and then the Maister

thinketh

thinketh the Scholler to be a dullard, and the Scholler thinketh the thing to be vneasie, and too harde for his witte: and the one hath an ill opinion in the other, when oftentimes it is in neither, but in the kinde of teaching. Wherefore, the best and chiefest point throughly to be kept is, that the Scholler haue in minde so perfectlie that that he hath learned, and vnderstand it so, that not onelie it be not a stoppe for him, but also a light and helpe vnto the residue that followeth. This shall be the Maisters ease, and the childs encouraging, when the one shall see his labour take good effect: and thereby in teaching the lesse tormented: and the other shall thinke the thing easier, and so with more gladnesse readie to go about the same.

In going forward, let him haue of euery declination of Nounes and coniugation of Verbes, so many seuerall examples as they passe them, that it may seeme to the Schoolemaister no word in the Latine tongue to be so hard for that part, that the Scholler shall not be able praisablie to enter into the fourming thereof. And surelie the multitude of examples, if the easiest and commonest be taken first, and so come to the straunger and harder, must needes bring this profit withall, that the Scholler shall best vnderstand, and soonest conceiue the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his Noune and his Verbe, but euery way, forward, backward, by cases, by persons: that neither case of Noune, ne person of Verbe can be required, that hee cannot without stoppe or studie tell. And vnto this time I count not the Scholler perfect nor readie to go anie further, till he hath this alreadie learned.

This when he can perfectly doe, and hath learned euery part, not by rote, but by reason, and is cumminger in the vnderstanding of the thing, than in rehearsing of the wordes, (which is not past a quarter of a yeares diligence, or very little more to a painefull and diligent man, if the Scholler haue a meane wit) then let him passe to the Concordes, to knowe the agreement of partes among themselues, with like waie and diligence as is afore described.

Wherein plaine and sundrie examples, and continuall rehearsall of thinges learned, and specially the daily declining of a verbe, and turning him into all fashions, shall make the great and heauy labour so easie & so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight vnto them, that they be able to doe well, than paine in searching of an vnvsed and vnacquainted thing.

When these Concordes be well knowne vnto them, an easie and pleasaunt paine, if the foregrounds be well and throughly beaten in, let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in the Syntaxe, but rather learne some pretie booke, wherein is conteined not onely the eloquence of the tongue, but also a good plaine lesson of honestie and godlinesse, and therof take some little sentence as it lieth, and learne to make the same first out of English into Latine, not seeing the booke, or construing it therevpon. And if there fall any necessarie rule of the Syntaxe to be knowne, then to learne it: as the occasion of the sentence giueth cause that daie. Which sentence once made well, and as nigh as may be with the wordes of the booke, then to take the booke and construe it, and so shall he be lesse troubled with

the parsing of it, and easiliest carrie his lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholer should learne but a little at once, it is not ment that when the Maister hath heard him a while, he should let him alone (for that were more negligence for both parts) but I would all their time they be at schoole, they should neuer be idle, but alwaies occupied in a continuall rehearsing and looking back againe to those things they had learned, and be more bound to keepe well their old, than to take forth any new.

Thus if the Maister occupie them, he shall see a little lesson take a great deale of time: and diligently enquiring and examining of the partes and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be: within a while, by this vse the Scholler shall be brought to good kinde of readinesse of making, to the which if there be adioined some vse of speaking, (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

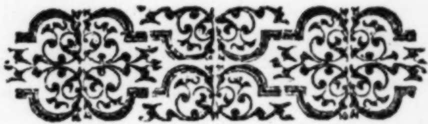
A great helpe to further this readinesse of making and speaking shalbe, if the Maister giue him an English booke, and cause him ordinarily to turn euery day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore doth establish them and ground them surely in his minde for readinesse, and maketh him more able to speake suddenly, whensoeuer any present occasiō is offred for the same. And it doth helpe his learning more a great deale, to turne out of English into Latine, than contrarie.

Furthermore, we see many can vnderstand Latine, that cannot speake it, and when they read the

Latine

Latine word in the booke, can tell you the English thereof at any time: but when they haue laid away their bookes, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine againe, whensoeuer you will aske them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which he vnderstandeth, to be readiest by vse vnto him, and so perfecteth him in the tongue handsomlie.

These preceptes well kept, will bring a man cleane past the vse of this Grammar booke, and make him as readie as his booke, & so meete to further things: whereof it were out of season to giue precepts here. And therefore this may be for this purpose inough, which to good Schoolemaisters & skilfull are not so needefull: to other meaner and lesse practised it may be, not onely worth the labour of reading, but also of the vsing.

The latine letters are thus written.

ſ a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v x y z.
ſ *a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v x y z.*
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Letters are diuided into Vowels and Consonants.

A Vowel is a letter, which maketh a ful and perfect ſound of himſelfe: and there are fiue in number, namely, *A, E, I, O, V,* whereunto is added the Greeke vowell, *Y.*

A Conſonant is a letter, which muſt needes be ſounded with a vowell: as *B* with *E.* And all the letters except the Vowels are Conſonants.

A Syllable is the pronouncing of one letter or mo, with one breath: as Aue.

A Diphthong is the ſound of two vowels in one Syllable, and of them there be fiue in number, namely, æ, œ, au, eu. Wherevnto is added ei: as *Aeneas, cœna, audio, euge, hei.*

In ſteede of *æ* & *œ*, we commonly doe pronounce *E*

The Greeke letters are thus written.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

PRECATIO.

Omine Pater cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapiētiam omnibus eam cum fiducia abs te petētibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine diuinæ gratiæ tuæ, vt non modò quæ ad cognoscendum te, & seruatorem nostrum Dominum Iesum valent intelligam: sed etiam tota mente & voluntate persequar, & indies benignitate tua, tum doctrina tum pietate proficiam, vt qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maiestatis tuæ: *Amen.*

A PRAIER.

Almightie Lord and mercifull Father, maker of Heauen and Earth, which of thy free liberalitie giuest wisedome abundantly to al that with faith and full assuraunce aske it of thee: beautifie by yͤ light of thy heauenly grace the towardnesse of my wit, the which with all powers of nature thou hast powred into me, that I may not onely vnderstand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee Lord Iesu our Sauiour, but also with my whole heart and will, constantly followe the same, and receiue daily increase through thy bountifull goodnesse towardes me, as well in good life as doctrine, so that thou which workest all things in all creatures, maist make thy gratious benefits shine in me, to the endlesse glory and honour of thine immortall Maiestie. So be it.

·1595·

¶ AN INTRODVCTION OF THE EIGHT PARTES of Latine Speach.

In Speach be these eight partes following:

Noune, Pronoune, Verbe, Participle,	declined.	Aduerbe, Coniunction, Preposition, Interiection,	vndeclined.

Of a Noune.

A Noune is the name of a thing that may be séene, felt, heard, or vnderstande: as the name of my hand in Latine, is Manus: the name of an house, is Domus: the name of goodnesse, is Bonitas. *A Noune.*

Of Nounes, some be Substantiues, and some be Adiectiues. *Nounes be of ij. sortes.*

A Noune Substantiue is that standeth by him selfe, and requireth not another word to be ioined with him to shewe his signification: as Homo, *a man.* And it is declined with one Article: as Hic magister, *a maister.* Or else with two at the most: as Hic & hæc Parens, *a father or mother.* *A Noune Substantiue.*

A Noune Adiectiue is that cannot stand by him selfe in reason or signification, but requireth to be ioined with an other word: as Bonus, *Good:* Pulcher, *Faire.* And it is declined either with thrée Terminations: as Bonus, bona, bonum: or else with thrée Articles: as Hic, hæc, & hoc Fœlix, *Happie:* Hic & hæc Leuis, & hoc Leue, *Light.* *A Noune Adiectiue.*

A Noune

Two kinds of Nounes substantiues. A Noune substantiue either is proper to the thing that it betokeneth: as Eduardus is my proper name: or else is common to mo: as Homo is a common name to all men.

Numbers of Nounes.

In Nounes be two numbers, the Singular & the Plurall. The Singular number speaketh but of one: as Lapis, *a stone.* The Plurall number speaketh of mo than one: as Lapides, *stones.*

Cases of Nounes.

Nounes be declined with sixe cases, singularly and plurally: the Nominatiue, the Genetiue, the Datiue, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

Nominatiue case. The Nominatiue case commeth before the Verbe, and answereth to this question, who, or what: as Magister docet, *The Maister teacheth.*

Genitiue. The Genitiue case is knowne by this token Of, and answereth to this question, whose or wherof: as Doctrina magistri, *The learning of the Maister.*

Datiue. The Datiue case is knowne by this token To, & answereth to this question, To whom, or to what, as Do librum magistro, *I giue a booke to the Maister.*

Accusatiue. The Accusatiue case followeth the Verbe, and answereth to this question, Whome, or what: as Amo magistrum, *I loue the Maister.*

Vocatiue. The Vocatiue case is knowne by calling or speaking to: as O magister, *O Maister.*

Ablatiue. The Ablatiue case is commonly ioined with Prepositions seruing to the ablatiue case: as De magistro, *Of the Maister.* Coram magistro, *Before the Maister.*

Also In, with, through, for, from, by, & then after the comparatiue degree, be signes of the ablatiue case.

Articles

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoune, and be thus declined.

Singulariter.	*Nominatiuo, hic, hæc, hoc.*	Pluraliter.	*Nomin. hi, hæ, hæc.*
	Genetiuo huius.		*Gen. horum, harum,*
	Datiuo huic.		*Datiuo his.* (*horũ.*
	Accusat. hunc, hanc, hoc.		*Accus. hos, has, hæc.*
	Vocatiuo caret,		*Vocatiuo caret.*
	Ablatiuo hoc, hac, hoc.		*Ablatiuo his.*

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seauen: the Masculine, the Feminine, the Neuter, the Cõmun of two, the Commun of three, the Doubtfull, & the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, *a man.*

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, *a stone.*

The Commun of two is declined with Hic and Hæc: as Hic & Hæc parens, *a father or mother.*

The Commun of three is declined with Hic, hæc, and hoc: as Hic, hæc & hoc fœlix, *happie.*

The Doubtfull Gender is declined with Hic or Hæc: as Hic vel hæc dies *a daie.*

The Epicene Gender, is declined with one article, and vnder that one article both kinds be signified: as Hic passer, *a sparowe.* Hæc aquila, *an Egle* both he and she.

The Declensions of Nounes.

There be fiue declensions of Nounes.

The first is when the genitiue & the datiue case singular do end in æ diphthong, the accusatiue

in am, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in a. The Nominatiue plurall in æ diphthong, the Genetiue in arum, the Datiue in is, the Accusatiue in as, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is, as in example.

Hæc Mensa
Hic Poëta.
Hic & hæc Verna.

Singulariter.		Pluraliter.	
	Nominatiuo hæc musa.		*Nominat. hæ musæ.*
	Genitiuo huius musæ.		*Gen. harum musarum.*
	Datiuo huic musæ.		*Datiuo his musis.*
	Accusat. hanc musam.		*Accusat. has musas.*
	Vocatiuo ô musa.		*Vocatiuo ô musæ.*
	Ablatiuo ab hac musa.		*Ablat. ab his musis.*

Note that Filia and Nata, doe make the Datiue and the Ablatiue plurall in is or in abus. Also Dea, mula, equa, liberta, make the Datiue and the Ablatiue case plurall in abus onelie.

II. The second is, when the Genetiue case singular endeth in i, the Datiue in o, the Accusatiue in um, the Vocatiue for the most part like the Nominatiue, the Ablatiue in o. The Nominatiue plurall in i, the Genetiue in orum, the Datiue in is, the Accusatiue in os, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is: as in example.

Hic Vir.
Hic Liber.
Hæc Colus.
Hic Logus.

Singulariter.		Pluraliter.	
	Nominat. hic magister.		*Nominat. hi magistri*
	Genit. huius magistri.		*Gen. horũ magistrorũ.*
	Datiuo huic magistro.		*Datiuo his magistris.*
	Accus. hunc magistrũ.		*Accus. hos magistros.*
	Vocatiuo ô magister.		*Vocatiuo ô magistri*
	Abl. ab hoc magistro.		*Abl. ab his magistris*

Nota.

Here is to be noted, that when the Nominatiue endeth in us, the vocatiue shal end in e: as Nominatiuo hic Dominus, Vocatiuo ô Domine. Except Deus, that maketh ô Deus: and Filius, that maketh ô fili.

When the Nominatiue endeth in ius, if it be a pro-

per-

per name of a man, the vocatiue shall end in i: as, Nominatiuo hic Georgius. Vocatiuo ô Georgi.

Also these Nouns following, make their vocatiue in e, or in us: as, Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluuius.

Note also, that all Nounes of the neuter gender, of what declension soeuer they be, haue the Nominatiue, the Accusatiue, and the Vocatiue like in both numbers, and in the plurall number they end all in a: as in example. Note.

Singulariter.	*Nomina. hoc regnum.* *Genitiuo huius regni.* *Datiuo huic regno.* *Accus. hoc regnum.* *Vocatiuo ô regnum* *Ablat. ab hoc regno.*	Pluraliter.	*Nominat. hæc regna.* *Ge. horum regnorum.* *Datiuo his regnis.* *Accus. hæc regna.* *Vocatiuo ô regna.* *Ablat. ab his regnis.*

Hoc Dominum. Hoc Malum. Hoc Verbũ.

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined.

Pluraliter.
Nominatiuo Ambo, ambæ, ambo.
Genitiuo Amborum, ambarum, amborum.
Datiuo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusatiuo Ambos, ambas, ambo.
Vocatiuo Ambo, ambæ, ambo.
Abl. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

The third is, when the Genitiue case singular endeth in is, the Datiue in i, the Accusatiue most commonlie in em, & sometime in im, and sometime in both: the Vocatiue like the Nominatiue, Ablatiue in e, sometime in i, and sometime both in e & i: The Nominatiue case plural in es: the Genitiue sometime in um, & sometime in ium, the Datiue in bus, the Accusatiue in es, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in bus. as in example. III.

Hic Pater.
Hic Panis.
Hic opus.
Hæc virtus.
Hæc nubes.

Singulariter.	*Nominati. hic lapis.*	Pluraliter.	*Nominat. hi lapides.*
	Geniti. huius lapidis.		*Gen. horum lapidum.*
	Datiuo huic lapidi.		*Datiuo his lapidibus.*
	Accus. hunc lapidem.		*Accusat. hos lapides.*
	Vocatiuo ô lapis.		*Vocatiuo ô lapides.*
	Ablat. ab hoc lapide.		*Abla. ab his lapidibus.*

Hic vel
Hęc bubo.
Hoc caput.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Singulariter.	*No. hic & hæc parẽs.*	Pluraliter.	*No. hi & hæ parentes.*
	Gen. huius parentis.		*Ge. horũ & harũ parẽ-*
	Datiuo huic parenti.		*Dat. his parẽtibus. (tũ.*
	A. hũc & hãc parẽtẽ.		*Ac. hos & has parẽtes.*
	Voc. ô parens. (rẽte.		*Vocat. ô parentes.*
	A. ab hoc & hac pa-		*Abl. ab his parentibus.*

IIII. The fourth is, when ẏ Genitiue case singular endeth in us, the Datiue in ui, the Accusatiue in um, the Vocatiue like ẏ Nominatiue, the Ablatiue in u. The nominatiue plural in us, the Genetiue in uum, the datiue in ibus, ẏ accusatiue in us, The vocatiue like the nominatiue, the ablatiue in ibus, as in example.

Hic Gradus.
Hęc Porticus.
Hoc cornu.

Singulariter.	*Nomin. hæc manus.*	Pluraliter.	*Nominat. hæ manus.*
	Genit. huius manus.		*Gen. harũ manuum.*
	Datiuo huic manui.		*Datiuo. his manibus.*
	Accus. hanc manum.		*Accusat. has manus.*
	Vocatiuo ô manus.		*Vocatiuo ô manus.*
	Ablat. ab hac manu.		*Abla. ab his manibus.*

V. The fift is, when the Genitiue and the Datiue case singular doe ende in ei, the Accusatiue in em, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in e. The Nominatiue plurall in es, the Genitiue in erum, the Datiue in ebus, the Accusatiue in es, the Vocatiue like the Nominatiue: the Ablatiue in ebus: as in example.

Note that all Nounes of the fift Declenson be of

the

the feminine gender, except meridies, and dies. Hæc res. Hæc Facies. Hæc Acies.

Singulariter.	Pluraliter.
Nomin. hic meridies.	*Nomi. hi meridies.*
Gen. huius meridiei.	*Ge. horũ meridierum.*
Dat. huic meridiei.	*Datiuo his meridiebus.*
Acc. hunc meridiem.	*Accusat. hos meridies.*
Vocatiuo ô meridies.	*Vocatiuo ô meridies.*
Abl. ab hoc meridie.	*Abl. ab his meridiebus.*

The Declining of Adiectiues.

A Nowne adiectiue of thrée terminations is thus declined.

Niger, a, um. Tardus, a, um. Satur, a, um.

Singulariter.	Pluraliter.
No. bonus, bona, bonũ.	*Nom. boni, bonæ, bona.*
Ge. boni, bonæ, boni.	*Ge. bonorum, bonarum, bonorũ.*
Dat. bono, bonæ, bono.	*Dat. bonis.*
Ac. bonũ, bonã, bonũ.	*Ac. bonos, bonas, bona.*
Voc. bone, bona, bonũ.	*Voca. boni, bonæ, bona.*
Abl. bono, bona, bono.	*Ablatiuo bonis.*

There are beside these, certaine Nownes adiectiues of another maner of declining, which make the genitiue case singular in ius, and the datiue in i which be these that follow, with their cõpounds. *An exceptiõ.*

Singulariter.	Pluraliter.
No. vnus, vna, vnum.	*Nomi. vni, vnæ, vna.*
Genitiuo vnius.	*Gen. vnorum, vnarum, vnorum.*
Datiuo vni.	*Dat. vnis.*
Ac. vnũ, vnã, vnum.	*Accu. vnos, vnas, vna.*
Voc. vne, vna, vnum.	*Vocat. vni, vnæ, vna.*
Abla. vno, vna, vno.	*Ablatiuo vnis.*

Note that Vnus, a, um, hath not the plurall number, but when it is ioined with a word that lacketh the singular nũber: as, vnæ literæ, Vna mœnia. *Nota.*

In like maner be declined totus, solus, and also vllus, alius, alter, vter, and neuter, sauing that these fiue last rehearsed, lacke the Vocatiue case. *Nownes adiectiues lacking the vocatiue case.*

A nowne adiectiue of thrée articles, is thus declined

Ingens.
Solers.
Capax.
Vetus.

Singulariter.	Pluraliter.
Nominat. hic hæc & hoc fælix.	*Nomi. hi & hæ fælices & hæc fælicia.*
Geniti. huius fælicis.	*Gen. horum, harum, & horum fælicium.*
Datiuo huic fælici.	*Dat. his fælicibus.*
Accusa. hunc & hanc fælicem, & hoc fælix.	*Acc. hos & has fælices, & hæc fælicia.*
Vocatiuo, ô fælix.	*Vo. ô fælices, & ô fælicia.*
Ab. ab hoc, hac, & hoc fælice, vel fælici.	*Abl. ab his fælicibus.*

Leuis, & leue.
Celer, celeris & celere.
Melior, & Melius.

Singulariter.	Pluraliter.
No. hic & hæc tristis & hoc triste.	*Nom. hi & hæ tristes & hæc tristia.*
Gene. huius tristis.	*Gen. horum, harum & horum tristium.*
Datiuo huic tristi.	*Dati. his tristibus.*
Accus. hunc & hanc tristem, & hoc triste.	*Acc. hos & has tristes, & hæc tristia.*
Vo. ô tristis, & ô triste.	*Vo. ô tristes, & ô tristia.*
Ablat. ab hoc, hac & hoc tristi.	*Abla. ab his tristibus.*

Comparisons of Nounes

Adiectiues, whose significations maie increase or be diminished, maie forme comparison.

Three degrees of comparison.

There be thrée degrées of comparison. The Positiue, the Comparatiue, and the Superlatiue.

The Positiue.

The Positiue betokeneth the thing absolutely without excesse: as, Durus, *Hard.*

The Comparatiue.

The Comparatiue somewhat excéedeth his positiue in signification: as, Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting therto or, & us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior & hoc dulcius

The Super-

The Superlatiue excéedeth his positiue in the highest

highest degree: as, Durissimus, *Hardest.* And it is formed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting thereto, s, and simus: as of Duri, durissimus: of Tristi, tristissimus: of Dulci, dulcissimus. *latiue.*

From these general rules are excepted these that folow Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. *Exception.*

And if the Positiue end in er, the Superlatiue is formed of the Nominatiue case, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherrimus. Acer. Teter. Acer.

Also these Nouns ending in lis, make the Superlatiue by chāging lis into limus: as, Humilis, humillimus: similis, simillimus: facilis, facillimus: gracilis, gracillimus: agilis, agillimus: docilis, docillimus.

All other Nouns ending in lis, doe followe the generall rule afore going: as, Vtilis, vtilissimus.

Also if a vowell come before us, it is compared by Magis and Maximè: as Pius, magis pius, maximè pius. Assiduus, magis assiduus, maximè assiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

¶ Of the Pronoune.

A Pronoune is a part of speach, much like to a Noune, which is vsed in shewing or rehearsing.

There be fifteene Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras: whereof foure haue the vocatiue case: as, Tu, meus, noster, and nostras, and all other lacke the vocatiue case. *There be fifteene Pronounes.*

To these may be added their compounds, Egomet, tute, idem, and also Qui, quæ, quod.

Pronounes. *Primitiues.* *Demonstratiues.* These eight Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is, be Primitiues, so called, for bicause they be not deriued of others. And they be also called Demonstratiues, bicause they shewe a thing not spoken of before.

Relatiues. And these sixe, Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be Relatiues, bicause they rehearse a thing that was spoken of before.

Deriuatiues. These seuen, Meus, tuus, suus, noster vester, nostras, vestras, be Deriuatiues, for they be deriued of their Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri.

Fiue things belonging to a Pronoune. There belongeth to a Pronoune these fiue things: Number, case and Gender, as are in a Noune: Declenson & person: as here followeth.

The Declensons of Pronounes.

There be foure Declensons of Pronounes.

The first declenson. These thrée, Ego, tu, sui, be of the first declenson, and be thus declined.

Singulariter.		Pluraliter.	
	Nominatiuo Ego.		*Nominatiuo nos.*
	Genitiuo mei.		*Ge. nostrum, vel nostri.*
	Datiuo mihi.		*Datiuo nobis.*
	Accusatiuo me.		*Accusatiuo nos.*
	Vocatiuo caret.		*Vocatiuo caret.*
	Ablatiuo à me.		*Ablatiuo à nobis.*

Singulariter.		Pluraliter.	
	Nominatiuo Tu.		*Nominatiuo vos.*
	Genitiuo tui.		*Ge. vestrum vel vestri.*
	Datiuo tibi.		*Datiuo vobis.*
	Accusatiuo te.		*Accusatiuo vos.*
	Vocatiuo ô tu.		*Vocatiuo ô vos.*
	Ablatiuo à te.		*Ablatiuo à vobis*

Singu-

Singulariter and Pluraliter. { *Nominatiuo caret. Genitiuo sui. Datiuo sibi.* } { *Accusatiuo se. Vocatiuo caret. Ablatiuo à se.*

These sixe, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the second declenson, and be thus declined. *The second declenson.*

Singulariter.	*Nomi. iste, ista, istud.*	Pluraliter.	*Nomin. isti, istæ, ista.*
	Genitiuo istius.		*Ge. istorũ, istarũ, istorũ.*
	Datiuo isti.		*Datiuo istis.*
	Acc. istum, istã, istud.		*Accu. istos, istas, ista.*
	Vocatiuo caret.		*Vocatiuo caret.*
	Ablat. isto, ista, isto.		*Ablatiuo istis.*

Ille, is declined like Iste, and also Ipse, sauing that the Neuter gender in the Nominatiue case, and in the Accusatiue case singular, maketh Ipsum.

Nominatiuo, hic, hæc, hoc: Genitiuo huius, Datiuo huic, as afore in the Nonne.

Singulariter.	*Nomina. is, ea, id.*	Pluraliter.	*Nominatiuo ij, eæ, ea.*
	Genitiuo eius.		*Ge. eorũ, earũ, eorum.*
	Datiuo ei.		*Datiuo ijs, vel eis.*
	Accu. eum, eam, id.		*Accus. eos, eas, ea.*
	Vocatiuo caret.		*Vocatiuo caret.*
	Ablatiuo eo, ea, eo.		*Ablatiuo ijs vel eis.*

Singulariter.	*Nom. qui, quæ, quod.*	Pluraliter.	*Nom. qui, quæ, quæ.*
	Genitiuo cuius.		*G. quorũ, quarũ, quorũ.*
	Datiuo cui.		*Dat. quibus vel queis.*
	Ac. quem, quam, quod.		*Accu. quos, quas, quæ.*
	Vocat. caret.		*Vocatiuo caret.*
	Abl. quo, qua, quo, vel (qui.		*Abl. quibus. vel queis.*

Likewise Quis and Quid be declined, whether they be Interogatiues, or Indefinits. Also Quisquis is thus declined.

Nominati. { *Quisquis. Quicquid.* } *Accũ. Quicquid. Ablat.* { *Quoquo. Quaqua. Quoquo.* *The compound of Quis.*

Note. Where note, that Quid is alwaies a substantiue of the Neuter gender.

The third declenson. These fiue, Meus, tuus, suus, noster, & vester, are of the third declenson, & bee declined as Nounes Adiectiues of three terminations in this wise.

Singulariter.	Pluraliter.
Nom. meus, mea, meū.	Nom. mei, meæ, mea.
Gene. mei, meæ, mei.	Gen. meorū, mearū, meorum.
Dat. meo, meæ, meo.	Dat. meis.
Acc. meū, meā, meum.	Acc. meos, meas, mea.
Voc. mi, mea, meum.	Vocat. mei, meæ, mea.
Abl. meo, mea, meo.	Ablatiuo meis.

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester, sauing that these three last do lacke the vocatiue case.

The fourth declenson. Nostras, vestras, and this Noune Cuias, be of the fourth declension, and be thus declined.

Singulariter.	Pluraliter.
Nomi. hic & hæc nostras, & hoc nostrate.	Nom. hi & hæ nostrates, & hæc nostratia.
Gen. huius nostratis.	Ge. horum, harum, & horum nostratium.
Dati. huic nostrati.	Dati. his nostratibus.
Ac. hūc & hāc nostratem, & hoc nostrate.	Ac. hos & has nostrates, & hæc nostratia.
Vocat. ô nostras, & ô nostrate.	Vocat. ô nostrates, & ô nostratia.
Ablat. hoc, hac, & hoc nostrate, vel nostrati.	Ab. ab his nostratibus

Note. Here is to be noted, that Nostras, Vestras, and this Noune Cuias, be called Gentiles, bicause they properlie betoken perteining to countries or nations, to sectes or factions.

A Pronoune hath three persons.

Persons three. The first person speaketh of himselfe : as Ego, I Nos Wee.

The

The second person is spoken to: as Tu, Thou. Vos, yee. And of this person is also euerie vocatiue case.

The third person is spoken of: as, Ille, He: Illi, They. And therfore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the third person.

Of a Verbe.

A Verbe is a part of speach, declined with moode and tense, & betokeneth doing: as, Amo, I loue: or suffering: as, Amor, I am loued: or being: as, Sum, I am. *A verbe.*

Of verbes such as haue persons, be called Personals: as, Ego amo, Tu amas. And such as haue no persons, be called Impersonals: as, Tædet, it irketh: Oportet, it behoueth.

Of Verbes Personalles there bee fiue kindes: Actiue, Passiue, Neuter, Deponent, and Commune. *Verbes Personalles.*

A verbe Actiue endeth in o, and betokeneth to doo: as, Amo, I loue: and by putting to r, it may be a Passiue: as, Amor. *Actiue.*

A verbe Passiue endeth in or, and betokeneth to suffer: as, Amor, I am loued: and by putting away r, it may be an Actiue: as, Amo. *Passiue.*

A verbe Neuter endeth in o, or m, and can not take r to make him a Passiue: as, Curro, I runne. Sum, I am. And it is Englished sometime actiuely: as, Curro, I runne. And sometime Passiuelie: as, Aegroto, I am sicke. *Neuter.*

A verb deponent endeth in r like a Passiue, and yet in signification is but either Actiue: as, Loquor verbum, I speake a worde: or neuter: as, Glorior, *Deponent.*

I boast.

A Verbe Commune endeth in r, and in signification is both Actiue and Passiue: as Osculor te, I kisse thée. Osculor à te, I am kissed of thée.

Commune.

MOODES.

Moodes sixe. There be sixe Moodes: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potentiall, the Subiunctiue, and the Infinitiue.

Indicatiue. The Indicatiue moode, sheweth a reason true or false: as, Ego amo, *I loue.* Or else asketh a question: as, Amas tu? *Doest thou loue?*

Imperatiue. The Imperatiue biddeth or commandeth: as, Ama, *Loue thou.*

Optatiue. The Optatiue wisheth or desireth, with these signes, *would God, I pray God* or, *God grant*: as, Vtinam amem, *I pray God I loue*: and hath euermore an Aduerbe of wishing ioined with him.

Potentiall. The Potential moode is known by these signes, *May, can, might, would, should,* or *ought*: as. Amem, *I may* or *can loue*: without an Aduerbe ioined with him.

Subiunctiue. The Subiunctiue moode hath euermore some Coniunction ioined with him: as, Cùm amarem, *when I loued.* And it is called ẏ Subiunctiue mood, bicause it dependeth of another Verbe in the same sentence, either going afore, or comming after: as, Cùm amarem, eram miser: *when I loued, I was a wretch.*

Infinitiue. The Infinitiue signifieth to do, to suffer, or to be, and hath neither number, nor person, nor Nominatiue case before him, and is knowne commonly by this signe, *To*: as, Amare, *To loue.* Also when two verbes come togither, without any Nominatiue case betwéene them, then the latter shal be the

Infi-

Infinitiue moode: as, Cupio discere, *I desire to learne.*

GERVNDES.

There be moreouer belonging to the Infinitiue moode of Verbes, certaine voices called Gerundes, ending in Di, do. and dum: which haue both the actiue and passiue signification: as, Amandi, *Of louing,* or *of being loued.* Amando, *In louing,* or *in being loued.* Amandum, *To loue,* or *to be loued.* *Gerundes three.* *Di, do, dum.*

SVPINES.

There be also perteining vnto verbes two Supines, the one ending in um, which is called the first Supine, bicause it hath the signification of the verbe actiue: as, Eo amatum, *I go to loue.* And the other in u, which is called the latter Supine, bicause it hath for the most part the signification passiue: as Difficilis amatu, *Hard to be loued.* *Supines two.* *Vm, u.*

TENSES.

There be fiue Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect tense, the Preterperfect, the Preterpluperfect, & the Future tense. *Tenses fiue.*

The Present tense speaketh of the time that now is: as, Amo, *I loue.* *Present tense.*

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, Amabam, *I loued,* or *did loue.* *Preterimperfect.*

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Haue:* as, Amaui, *I haue loued.* *Preterperfect.*

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this signe *Had:* as, Amaueram, *I had loued.* *Preterpluperfect.*

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall* or *will:* as, Amabo, *I shall* or *will loue.* *Future.*

PER-

PERSONS.

Persons three.

There be also in verbes thrée persons, in both numbers: as, Singulariter, Ego amo, *I loue*: Tu amas, *Thou louest*: Ille amat, *He loueth*. Pluraliter, Nos amamus, *We loue*: Vos amatis, *Ye loue*: Illi amant, *They loue*.

CONIVGATIONS.

Coniugations foure.

Verbes haue foure Coniugations, which bée knowne after this maner.

1 The first coniugation hath â long before re, and ris: as, Amâre, amâris.

2 The second coniugation hath ê long before re, and ris: as, Docêre, docêris.

3 The third coniugation hath ĕ short before re, and ris: as Legĕre, legĕris.

4 The fourth coniugation hath i long before re, and ris: as, Audire, audiris.

Verbes in O, of the foure Coniugations be declined after these examples.

Amo, amas, amaui, amare: Amandi, amando, amandum, Amatum, amatu: Amans, amaturus, To loue.

Doceo, doces, docui, docere: Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu: Docens, docturus, To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu: Legens, lecturus, To reade.

Audio, audis: audiui, audire: Audiendi, audiendo, audiendum: Auditum, auditu: Audiens, auditurus, To heare.

In-

Indicatiue moode Preſent tenſe ſingular.

I loue or do loue.	Thou loueſt, or doeſt loue.	He loueth, or doth loue.		We loue, or do loue.	Ye loue, or do loue.	They loue, or do loue.
Amo,	amas,	amat.	*Pluraliter.*	Amamus,	amatis,	amant.
Doceo,	doces,	docet.		Docemus,	docetis,	docent.
Lego,	legis,	legit.		Legimus,	legitis,	legunt.
Audio,	audis,	audit.		Audimus,	auditis,	audiunt.

I loued or did loue.

Preterimperfect tenſe ſingular. Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, bas, bat. Plurali. bamus, batis, bant.

I haue loued.

Preterperfect tenſe ſingular. Amaui, Docui, Legi, Audiui, ſti, it. Plura. imus, iſtis, erunt vel ere.

I had loued.

Preterpluperfect tenſe ſingular. Amaueram, Docueram, Legeram, Audiueram, ras, rat. Plurali. ramus, ratis, rant.

I ſhal or will loue.

Future tenſe ſing. Amabo, Docebo, bis, bit. Pluraliter. bimus, bitis, bunt
Legam, Audiam, es, et. Pluraliter. emus etis ent.

Imperatiue moode.

	Loue thou.	Loue he, or let him loue.		Loue we, or let vs loue.	Loue yee.	Loue they, or let them loue.
Present tẽse singular.	Ama, amet, amato. amato.		Plu. amemus.		amate, ament, amatote. amãto.	
	Doce, doceat, doceto. doceto.		Pl. doceamus.		docete, doceant, docetote. docẽto.	
	Lege, legat, Legito. legito.		Plu. legamus.		legite, legant, legitote. legunto.	
	Audi, audiat, audito. audito.		Pl. audiamus.		audite, audiant, auditote. iunto.	

Optatiue moode.

God grant I loue.

Present tẽse singular. Vtinam. Amem, ames, amet. Plur. vt. amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. Pluraliter. vtin. amus, atis, ant.

Would God I loued or did loue.

Preterimperfect tense singul. Vtin. Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, res, ret. Plur. vtinam, remus, retis, rent.

I pray God I haue loued.

Preterperfect tense sing. Vtin. Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, ris, rit. Pluralit. vtin. rimus, ritis, rint.

Would God I had loued.

Preterpluperfect tense sing. Vtin. Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, ses, set. Plural. vtin. semus, setis, sent.

Future

Future tense singular. Vtinam.

Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — God grant I shall or will loue hereafter. — ris, rit. Plur. vtinam. rimus, ritis, rint

Potentiall moode.

I may, or can loue.

Present tēse singular.

Amem, ames, amet. Plu. amemus, ametis, ament.

Doceam, Legam, Audiam, — as, at. Pluraliter. amus, atis, ant.

Preterimperfect tense singular.

Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — I might, would, should, ought, or could loue. — res, ret. Pluraliter. remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular.

Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, — I might, would, should, or ought to haue loued. — ris, rit. Pluraliter. rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense singular.

Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, — I might, would, should, or ought to had loued. — ses, set. Pluraliter. semus, setis, sent

Future tense singular.

Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — I may, or can loue hereafter. — ris, rit. Pluraliter. rimus, ritis, rint.

Subiunctiue

Subiunctiue moode.

When I loue.

Present tēse sing. Cùm Amem, ames, amet. Plur. cùm amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam, — as, at. Pluraliter. cùm amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. Cùm Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — res, ret. Plura. cùm remus, retis, rent.

When I loued, or did loue.

Preterperfect tense sing. Cùm Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, — ris, rit. Plurali. cùm rimus, ritis, rint.

When I haue loued.

Preterpluperfect tense sing. Cùm Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, — ses, set. Plura. cùm semus, setis, sent.

When I had loued.

Future tense sing. Cùm Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — ris, rit. Pluralit. cùm rimus, ritis, rint.

When I shall or will loue.

Infinitiue moode.

Present and preterimperfect tense. Amare, Docere, Legere, Audire, — To — Loue. Teach. Reade. Heare.

Preterperfect and preterpluperfect. Amauisse, Docuisse, Legisse, Audiuisse, — To haue or had — Loued. Taught. Read. Heard.

Amatu-

Future tense.	Amaturum Docturum Lecturum Auditurum	esse. To	Loue Teach Reade Heare	hereafter.

Gerundes.	Amandi, of louing Docēdi, of teaching Legendi, of reading Audiēdi, of hearing	do, in louing do, in teaching do, in reading do, in hearing	dū, to loue. dū, to teach dū, to read. dū, to heare

Supines.	Amatum, Doctum, Lectum, Auditum,	to	loue. teach. reade. heare.	Amatu, Doctu, Lectu, Auditu,	to be	loued. taugth. read. heard.

A participle of the present tense.	Amans, Louing. Docens, Teaching. Legens, Reading. Audiens, Hearing.

The participle of the first future tense.	Amaturus, to loue, or about to loue. Docturus, to teach, or about to teach. Lecturus, to reade, or about to reade. Auditurus, to heare, or about to heare.

Before we decline anie Verbes in or, for supplieng of manie tenses, lacking in al such verbes, we must

learne to decline this Verbe Sum, in this wise following.

Sum, es, fui, esse: Futurus, To be.

Indicatiue moode present tense singular.

Sum I am, es, est. Pluraliter, sumus, estis, sunt.

Preterimperfect tense singular. Eram, I was, eras, erat. Pluraliter, eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular. Fui, I haue bene. fuisti, fuit. Pluralit. fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular. Fueram, I had bene. fueras, fuerat. Pluraliter. fueramus, fueratis, fuerant.

Ero, I shall or will be. eris, erit. Plur. erimus, eritis erunt.

Imperatiue moode.

Present tense Sis, Es, Esto, be thou. Sit, Esto, Pl. simus. Sitis, Este, Estote, Sint, Sunto.

Optatiue moode.

Present tense sing. Vtin. Sim, I praie God I be. sis, sit. Pluraliter, vtinam simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. Vtin. Essem, would God I were. esses, esset. Pluraliter vtinam essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sing. Vti. Fuerim, I praie God I haue bene. fueris, fuerit. Pl. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Vtin. Fuissem, would God I had bene. fuisses, fuisset. Pl. vtinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. Vtin. Fuero, God graunt I be hereafter. fueris, fuerit. Pl. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Poten-

Potentiall moode.

Present tēse singular. Sim, I maie or can be. sis, sit. Pluraliter simus, siti, sint.

Preterimperfect tēse sing. Essem, I might or could be. esses, esset. Plur. essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sing. Fuerim, I might, could, should, or ought to haue bene. fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense singular. Fuissem, I might, could, should or ought to had ben fuisses, fuisset. Plu. fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singular. Fuero, I maie or can be hereafter, fueris, fuerit. Plur fuerimus, fueritis, fuerint.

Subiunctiue moode.

Present tēse sing. Cùm. Sim, when I am. sis, sit. Plu. cùm simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. Cùm. Essem, when I was. esses, esset. Plu. cùm essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sin. cùm. Fuerim, when I haue bene. fueris, fuerit. Plur. cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Cùm. Fuissem, when I had bene. fuisses, fuisset. Plur. cùm fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singular. Fuero, when I shall, or will be. fueris, fuerit. Plur. cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitiue moode.

Present and preterimperfect tense. Esse, to be { Preterperfect & Preterpluperfect tense. } Fuisse, } to haue or had bene.

Future tense. Fore vel futurum esse, To be hereafter.

Verbes in or of the foure coniugations, be declined after these examples.

AMor, amâris vel amâre: amatus sum vel fui, amâri: amatus, amandus. **To be loued.**

Doceor, docêris vel docêre: doctus sum vel fui, docêri: doctus, docendus. **To be taught.**

Legor, legĕris vel legĕre: lectus sum vel fui, legi: lectus, legendus. **To be read.**

Audior, audîris vel audîre: auditus sum vel fui, audîri: auditus, audiendus. **To be heard.**

Indicatiue moode.

Present tẽse singular.
Amor, amaris vel amare, amatur.
Doceor, doceris vel docere, docetur.
Legor, legeris vel legere, legitur.
Audior, audiris vel audire, auditur.
Pl. mur, mini, ntur.

Preterimperfect tense singular.
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar, — baris vel bare, batur. Pl. bamur, bamini (bantur
I was loued.

Preterperfect tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — sum vel fui. I haue bene loued.
tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Pl. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — erã vel fuerã. I had ben loued.
tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Pl. ti eram' vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erãt vel fuerãt

Future tense singular.
Amabor, Docebor, — beris vel bere, bitur. Pl. bimur, bimini, bũtur.
I shall or will be loued.
Legar, Audiar, — eris vel ere, etur. Pl. emur, emini, entur.

Impera-

Imperatiue moode.

	Be thou loued.	Let him be loued.	Let vs be loued.	Be ye loued.	Let them be loued.
Present tẽse singular.	Amare,	ametur,	Plu. amemur.	emini,	entur.
	amator.	amator.		eminor.	antor,
	Docere,	doceatur,	Pl. doceamur.	emini,	eantur,
	docetor.	docetor.		eminor.	entor,
	Legere,	legatur,	Plu. legamur.	imini,	antur,
	legitor.	legitor.		iminor.	untor
	Audire,	audiatur,	Pl. audiamur.	imini,	iãtur.
	auditor.	auditor.		iminor.	iũtor,

Optatiue moode.

Present tẽse singular. Vtinam.

God graunt I be loued.

Amer, eris vel ere, etur. Pl. vtin. emur, emini, entur.

Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. Pl. vt. amur, amini, antur

Preterimperfect tense sing. Vtin.

Would God I were loued.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } reris vel rere, retur. Pl. vt. remur, remini (rentur

Preterperfect tense sing. Vtin.

I praie God I haue bene loued.

Amatus Doctus Lectus Auditus } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plu. vt. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterplu perfect tense sing. Vtin.

Would God I had bene loued.

Amatus Doctus Lectus Auditus } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plura. vtinam ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular, Votinaus.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — God graunt I be loued hereafter. ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vti. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potentiall moode.

I maie or can be loued.

Present tese singular.

Amer, eris vel ere, etur. Plur. emur, emini, entur.
Docear, Legar, Audiar, — aris vel are, atur. Plural. amur, mini, tur.

Preterimperfect tense singular.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — I would, should, or ought to be loued. reris vel rere, retur. Plu. remur, remini, (rentur

Preterperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — I would, should, or ought to haue bene loued. sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plur. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — I would, should, or ought to had bene loued. essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, t' esset vel fuisset. Pluraliter, ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense sing.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — I maie or can be loued hereafter. ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plu. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subiunctiue

Subiunctiue moode.

When I am loued.

Present tēse singular, cùm

Amer, eris vel ere, etur. Pl. cùm emur, emini, entur.
Docear, Legar, Audiar, aris vel are, atur. Pl. cùm amur, amini, antur.

When I was loued.

Preterimperfect tense sing. Cùm

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, reris vel rere, retur. Pl. cùm remur, remini, rentur.

When I haue bene loued.

Preterperfect tense sing. Cùm

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pl. cùm ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

When I had bene loued.

Preterpluperfect tense sing. Cùm

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pl. cùm ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

When I shall or will be loued.

Future tense singular, Cum

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. cùm ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitiue moode.

Present & preterimperfect tense.

Amari, Doceri, Legi, Audiri, To be Loued. Taught. Read. Heard.

Preterperfect and preterpluperfect.

Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, esse vel fuisse. To haue or had bene loued.

Future tense.
Amatũ iri vel amandũ esse, | Doctũ iri vel docendũ esse, | Lectũ iri vel legendũ esse, | Auditũ iri vel audiẽdũ esse, — to be — loued | taught | read | heard — hereafter.

A participle of the preterperfect tense.
Amatus, Loued.
Doctus, Taught.
Lectus, Read.
Auditus, Heard.

A participle of the Future in Dus.
Amandus, | Docendus, | Legendus, | Audiendus, — To be — Loued. | Taught. | Read. | Heard.

¶ Of certaine Verbes going out of rule, which are declined and formed in maner *following.*

POssum, potes, potui, posse, potens. To may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens. To will or to be willing

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolẽdum: supinis caret, nolẽs. To nill or to be vnwilling

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens. To haue rather, or to be more willing.

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edẽdi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum, estu: edens, esurus vel esturus. To eate.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus. To be made, or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendũ: latum, latu: forens, laturus. To beare or suffer

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus. To be borne or suffered.

Indicatiue

Indicatiue moode.

Present tēse singular.

POssū, potes, potest. Volo, vis, vult. Nolo, non vis, non vult. Malo, mauis, mauult. Edo, edis vel es, edit vel est. Fio, fis, fit. Fero, fers, fert. Feror, ferris, vel re, tur.

Pluraliter.

Possum⁹, potestis, possūt. Voulmus, vultis, volunt. Nolumus, non vultis, nolunt. Malumus, mauultis, malunt. Edimus, editis vel estis, edunt. Fimus, fitis, fiunt. Ferimus, fertis, ferunt. Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterimperfect tense singular.

Poteram, Volebam, Nolebam, Malebam, Edebam, Fiebam, Ferebam, as, at. Pluraliter, amus, atis, ant.

Ferebar, baris vel bare, batur, Plur. bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.

Potui, Volui, Nolui, Malui, Edi, Tuli, isti, it. P. imus, istis, erūt vel ere

Factus, Latus, sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Plu. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular.

Potuerā, Voluerā, Noluerā, Maluerā, Ederam, Tuleram, ras, rat. Pl. ram⁹, ratis, rāt.

Factus, Latus, erā vel fuerā, tus eras vel fueras, t⁹ erat vel fuerat. Pl. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Potero

Future tense singular.

Potero, poteris, poterit. Plura. érimus, éritis, erint.
Volam, Nolam, Malam, Edam, Fiam, Feram, es, et. Plural. emus, etis, ent.
Ferar, rêris, vel rêre, rêtur, plu. rêmur, remini, rêtur.
Ferar, ferêris, vel ferêre, ferêtur. Pl. feremur, feremini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, haue none Imperatiue moode.

Imperatiue moode.

Present tense singular.

Noli, Nolito. Pluraliter, Nolite, Nolitote.
Es, esto, ede, edito } edat, esto, edito } Pl. Edamus. { edite, este, estote, editote, } edant, edunto.
Fito tu, } Fiat, fito, } Pl. Fiamus. { Fite, fitote, } { Fiant, fiunto.
Fer, ferto, } { Ferat, ferto, } Pl. feramus { Ferte, fertote } { Ferant, ferunto
Ferre, fertor, } Feratur, fertor, } P. feramur { Ferimini. ferantur ferimínor, feruntor

Optatiue moode.

Present tense singular, Vtinam.

Possim, Velim, } { Nolim, Malim, } is, it. Plu. vtin. imus, itis, int.
Edam, Fiam, Feram, } as, at. Plura. vtinam, amus, atis, ant.
Ferar, raris vel rare, ratur. Plu. amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. Vtinam.

Possem, Vellem, Nollem, Mallem, } Ederem vel essem, Fierem, Ferrem, } es, et. Pluraliter, vtinam emus, etis, ent.
Ferrer, rêris vel rêre, rêtur. Plu. vt. remur, remini, (rentur.

Potue-

Preterperfect tense sing. Vtin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, } { Maluerim, Ederim, Tulerim, } ris, rit. Pl. vt. rimus, ritis, rint.

Factus, Latus } { sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plu. vt. ti simus vel fuerimus ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Vtinam

Potuissem, Voluissem, Noluissem, } { Maluissem, Edissem, Tulissem, } ses, set. Pl. vt. semus, setis, sent

Factus, Latus } { essem vel fuissé, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pl. vt. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular, Vtinam

Potuero, Voluero, Noluero, } { Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. Plu. vt. rimus, ritis rint

Factus, Latus } { ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vti. ti erimus vel fuerimus ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerunt.

The Potentiall and the Subiunctiue moode be formed like the Optatiue in voice, and doo differ onelie in signification and signe of the moode.

Infinitiue moode.

Present tẽse & preter-imperfect tense.

Posse, Velle, Nolle, Malle, edere vel esse, Ferre, } **Preterperfect and Preterpluperfect tense.** { Potuisse, Voluisse, Noluisse, Maluisse, Edisse, tulisse, } fu. { esurũ esse. laturũ esse

Fieri, Ferri. } — Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future

Future tense. { Factum iri, vel faciendum esse. / Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo, make Ibam & Quibam, in the preterimperfect tense of the Indicatiue moode, & Ibo and Quibo in the Future tense: and in al other moodes & tenses are varied like verbes in o, of the fourth coniugation, sauing that they make their Gerundes, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicatiue moode, be formed the Preterpluperfect tense of the same moode, the preterperfect tense, the preterpluperfect tense, and the future tense of the Optatiue moode, the Potentiall moode, and the Subiunctiue moode: the preterperfect tense, & the preterpluperfect tense of the Infinitiue moode: as of Amaui, are formed Amaueram, amauerim, amauero, by chaging i, into ĕ short: as amauissem, amauisse, keeping i, stil.

Impersonals.

IMpersonals be declined throughout all moods and tenses, in the voice of the third person singular onely: as Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur.

And they haue commonlie before their english, this signe *It*: as, It delighteth, Delectat. It becommeth not, Non decet.

Of

Of the Participle.

A Participle is a part of speach, deriued of a Verbe, and taketh part of a Nonne, as Gender, case and declension: and part of a Verbe, as tense and signification: and part of both, as number and figure.

There be foure kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense, & one of the Future in Rus, and another of the Future in Dus. *4. kindes of participles.*

A participle of the present tense, hath his English ending in ing: as, *Louing*. And his Latine in ans, or ens: as Amans, docens: And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicatiue mood, by changing the last syllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens. *Present tense.*

A participle of the Future in Rus, betokeneth to do, like the Infinitiue moode of the Actiue voice: as Amaturus, *To loue, or about to loue.* And it is formed of the latter Supine, by putting to rus: as Doctu, docturus. *The first Future tense in Rus.*

A Participle of the Preter tense, hath his English ending in d, t, or n: as *loued, taught, slaine,* & his latine in tus, sus, xus: as amatus, visus, nexus: and one in üus, as Mortüus. And it is formed of the later Supine, by putting to s: as lectu, lectus, except Mortüus. *Preter tense.*

A Participle of the Future in dus, betokeneth to suffer, like the Infinitiue mood of þ passiue voice: as Amandus, *to be loued.* And it is formed of the genitiue case of the participle of the Present tense, by changing *The second Future tense in Dus.*

ging

ging tis into dus: as Amantis, amandus: Legentis, legendus. And it is also found, to haue the signification of the Participle of the Present tense; as Legendis veteribus proficis, *In reading old authors thou doest profit.*

Of an actiue come 2. participles.

Of a verb actiue, & of a verbe neuter, which hath the Supines, come 2. participles, one of the present tense, & another of the Future in Rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus: of Curro, currẽs, cursurus.

Of a passiue come. 2.

Of a verbe Passiue, whose actiue hath the Supines, come two Participles, one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor, commeth amatus, amandus.

Of a Deponent. 3.

Of a verbe Deponent commeth thrée Participles, one of the Present tense, one of the Preter tense, and an other of the Future in rus: as of Auxilior, commeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus.

And if the verbe Deponent doo gouerne an accusatiue case after him, it maie forme also a Participle in Dus: as of Loquor, loquendus.

Of a Commune. 4.

Of a verbe Commune commeth foure Participles: as of Largior, commeth Largiens, largiturus largitus, largiendus.

Participles declined like adiectiues.

Participles of the Present tense, be declined like Nounes adiectiues of iii. Articles: as Nom. hic, hæc hoc amans. Gen. huius amantis. Dat. huic amanti, &c.

Participles of other tenses, be declined like Nounes Adiectiues of thrée diuers endings: as Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

Of

Of an Aduerbe.

AN Aduerbe is a part of speach ioined to the Verbs, to declare their signification.

Aduerbes some be of time: as Hodie, cras, heri, perendie, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
Place: as Vbi, ibi, hic, istic, illic, intùs, foris.
Number: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
Order: as Inde, deinde, denique, postremò.
Asking or doubting: as Cur, quare, vnde, quorsum, num, nunquid?
Calling: as Heus, ô, ehodum.

Some be of
Affirming: as Certè, nę, profectò, sanè, scilicet, licèt, estò.
Denying: as Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
Swearing: as Pol, ædepol, hercle, medi' fidi'
Exhorting: as Eia, agè, agitè, agédum.

Some be of
Flattering: as Sodes, amabò.
Forbidding: as Ne.
Wishing: as Vtinam, si, ô si, à.
Gathering together: as Simul, vnà, pariter, non modò, non solùm.
Parting: as Seorsim, sigillatim, vicatim.

Some be of
Chosing: as Potiùs, imò.
A thing not finished: as Penè, ferè, propè, vix, modò non.
Shewing: as En, ecce.
Doubting: as Forsan, forsitã, fortassis, fortasse.
Chaunce: as Fortè, fortuitò.

Some

Some be of
- Likenesse: as Sic, sicut, quasi, ce[u,] tanquam, velut.
- Qualitie: as benè, malè, doctè, for[]titer.
- Quantitie: as Multùm, parùm, mi[]nimùm, paululùm, plurimùm.
- Comparison: as Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certaine Aduerbes be compared: as Doctè, doctiùs, doctissimè, Fortiter, fortiùs, fortissimè, Propè, propiùs, proximè. Also these voices of Preposi[]tions, if they be set alone, not hauing anie casual worde to serue vnto, ioined with them, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as Qui antè non cauet, pòst dolebit. He that beware[th] not afore, shall be sorie afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est. In presence to commend one, and behind the backe to dispraise, is an vnhonest point.

Of a Coniunction.

A Coniunction is a part of speach that ioineth words and senten[]ces togither.

Of Coniunctions some be Copulatiues: as Et, que, quo[q]ue, ac, atque, nec, neque.

Some be Disiunctiues: as Aut, ve, vel, seu, siue.

Some be
- Discretiues: as Sed, quidem, autem, verò, at, ast.
- Causals: as Nam, námq;, enim, ete[]nim, quia, vt, quòd, quum, quoniam and quando set for quoniam.

Some

Some be:
- Conditionals: as Si, sin, modò, dum, dummodò.
- Exceptiues: as Ni, nisi, quin, alioquin præterquam.
- Interrogatiues: as Ne, an, vtrùm, nécne, ánne, nónne.
- Illatiues: as Ergò, ideo, igitur, quare, itáque, proin.

Some be:
- Aduersatiues: as Etsi, quanquã, quamuis, licèt, estò.
- Redditiues to the same: as Tamen, attamen.
- Electiues: as Quàm, ac, atque.
- Diminutiues: as Saltem, vel.

Of a Præposition.

A Præposition is a part of speach most commonly set before other parts, either in Apposition, as Ad patrem, or els in Composition: as Indoctus.

These Præpositions following, serue to the Accusatiue case.

Ad, To. Apud, at.
Ante, before.
Aduersus, Aduersum, against.
Cis, Citra, on this side.
Circũ, Circa, about.
Contra, against,
Erga, towards
Extra, without.
Intra, within.
Inter, betwéene.
Infra, beneath.
Iuxta, beside, or nigh to.
Ob, for.

Ponè, behinde.
Per, by or through.
Propè, nigh.
Propter, for.
Secundùm, } after.
Post,
Trans, on the further side.

Vltra, beyond.
Præter, beside.
Supra, aboue.
Circiter, about.
Vsque, vntill.
Secùs, by.
Versus, towards.
Pœnes, in the power.

Where note, that Versus is set after his casuall word: as Londinum versus, Towards London. And likewise may Pœnes be set also.

These Præpositions following, serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, with.
Corã, before, or in presence.
Clam, priuilie.
De, } of or fro.
E,
Ex.

Pro, for. (parison.
Pre, before or in com
Palàm, openly.
Sine, } without
Absque,
Ten⁹, vntil or vp to

Where note, that if the casuall word ioined with Tenus, be the plurall number, it shall be put in the genitiue case, & be set before Tenus: as Auriũ tenus, Up to the eares. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also that the voices of Prepositions, being set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Aduerbs: as is aforesaid in the Aduerbe.

These Præpositions following, serue to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusatiue case: as In vrbem, Into ẏ city. In without this signe *To*, to the Ablatiue case: as In te spes est, My hope is in thee.
Sub noctem, A little before night.
Sub iudice lis est, The matter is before the Iudge.

Super

Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon greene leaues.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

Of an Interiection.

AN Interiection is a part of speach, which betokeneth a sudayne passion of the minde, vnder an vnperfect voyce. Some are of Mirth: as Euax vah.
Sorowe: as Heu, hei.
Dread: as Atat.

Some are of
Maruelling: as Papè. Disdaining: as Hē, vah.
Shunning: as Apagè. Praising: as Euge.
Scorning: as Hui.
Exclamatiō: as Proh Deū atq; hominū fidem
Cursing: as Væ malum.
Laughing: as Ha ha he
Calling: as Eho, oh, io
Silence: as Au. And such others.

THE CONCORDES of Latine speach.

FOr the due ioining of wordes in construction, it is to be vnderstanded, that in Latine speache there be three Concords. The first betweene the Nominatiue case and the Verbe. The second betweene the Substantiue and the Adiectiue. The third, betweene the Antecedent and the Relatiue.

The first Concord.

When an english is giuen to be made in Latine, looke out the principall Verbe. If there be mo verbs than one in a sentence the first is the principal verbe, except it be the Infinitiue moode, or haue before it a Relatiue as That, whom, which: or a Coniunction, as Vt, that, Cùm, when, Si, if, or such others.

When ye haue found the Verbe, aske this question who or what, & the word that answereth to the question, shalbe a nominatiue case to the Verbe, except it be a verb Impersonal, which wil haue no nominatiue case. And the nominatiue shal in making & construing latine, be set before the verbe, except a question be asked, & then the Nominatiue is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas tu? Louest thou? Venit ne Rex? Doth the King come?

Likewise if the Verbe be of the Imperatiue mood as Ama tu, Loue thou. Amato ille, Let him loue.

And sometime when this signe *It* or *there*, commeth before the english of the Verbe: as Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to me. And that casuall worde which commeth next after the Verbe, and answereth to this question *whom*, or *what*, made by the Verbe, shall commonly be the accusatiue case, except the Verbe do properlie gouerne another case after him to be construed withall: as Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus indigeas, If thou couet to please thy maister, vse diligence, and be not so slacke, that thou shalt need spurres.

A verbe Personall agreeth with his Nominatiue case

case in nũber and person: as Præceptor legit, vos verò negligitis, The maister readeth, & ye regard not. Where note, that the first person is more worthy than the second, & the second more worthy than the third.

Many Nominatiue cases singular, with a cõiunction Copulatiue cõming betwéene them, wil haue a verbe plurall, which verbe plural shal agrée with the nominatiue case of the most worthy person: as Ego & tu sumus in tuto, I & thou be in safegard. Tu & pater periclitamini, Thou & thy father are in ieopardie. Pater & præceptor accersunt te, thy father & thy maister haue sent for thée.

When a verbe cõmeth betwéene two nominatiue cases of diuers numbers, the verbe may indifferẽtly accord with either of them, so that they be both of one person: as Amantium iræ, amoris redintegratio est, The falling out of louers is the renewing of loue. Quid enim nisi vota supersunt? For what remaineth, sauing only praising? Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt, She stroke her breast, and her breast turned into oke also.

Here note also, that sometime the Infinitiue mode of a verbe, or els a whole clause afore going, or els some member of a sentence, may be the Nominatiue case to the verbe: as Diluculò surgere, saluberrimum est, To arise betime in the morning, is the most holesome thing in the world. Multum scire, vita iucundissima, To know much is the most pleasant (or swéetest) life of all.

The second Concord.

When ye haue an Adiectiue, aske this question, *who* or *what*, and the word that answereth to the question, shalbe the Substantiue to it.

The Adiectiue, whether it bea Noune, Pronoune or Participle, agreeth with his Substantiue in case, gender, and number: as Amicus certus in re incerta cernitur, A surefriend is tried in a doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A field to be tilled. Hic vir, This man, Meus herus est, It is my maister.

Where note, that the Masculine gender is more worthie than the feminine, and the feminine more worthie than the Neuter.

Many substantiues singular, hauing a coniunction copulatiue comming betweene them, will haue an adiectiue plural, which adiectiue shal agree with the substantiue of the most worthie gender: as Rex & Regina beati, The King and the Queen are blessed.

The third Concord.

When ye haue a Relatiue, aske this question *who* or *what*, and the word that answereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a word that goeth before the Relatiue, and is rehearsed again of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent in Gender, Number, and Person: as Vir sapit qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh few things or words.

Sometime a Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, & then he shall be put in the Neuter gender and singular number: as In tempore veni, quod omniũ rerum est primum, I came in season which is the chiefest thing of all.

But if the Relatiue be referred to two clauses or more, then the Relatiue shall be put in the plural number

number: as Tu multùm dormis, & sæpè potas, quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sléepest much, and drinkest often, which both thinges are naught for the body.

When this English *That*, may be turned into this English *which*, it is a Relatiue, otherwise it is a Coniunction, which in Latine is called quod or vt: and in Latine making it may elegantlie be put away, by turning the Nominatiue case into the accusatiue, & the verbe into the Infinitiue mode: as Gaudeo quòd tu benè vales: Gaudeo te benè valere, I am glad that thou art in good health: Iubeo vt tu abeas: Iubeo te abire, I bid that thou go hence.

Many Antecedents singular, hauing a Coniunction Copulatiue betwéene them, will haue a Relatiue plurall, which Relatiue shall agrée with the Antecedent of the most worthy gender: as Imperium & dignitas quæ petijsti, The rule and dignitie which thou hast required.

But in things not apt to haue life, the Neuter gender is most worthy, yea, and in such case, though the Substantiues or Antecedents be of the Masculine, or of the Feminine gender, & none of them of the neuter, yet may the adiectiue or relatiue be put in the Neuter gender: as Arcus & calami sunt bona, The bow and arrowes be good: Arcus & calami quæ fregisti, The bowe and arrowes which thou hast broken.

The case of the Relatiue.

When there commeth no Nominatiue case betwéene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be the Nominatiue case to the Verbe: as Miser est qui nummos admiratur, Wretched is that person, which is in loue with monie.

But when there commeth a Nominatiue case betweene the Relatiue & the Verbe, the Relatiue shal be such case as the verb wil haue after him: as Fœlix, quem faciunt aliena pericula cautum, Happie is he, whō other mens harms doo make to beware.

As the Relatiue may be the nominatiue case to the Verbe, so it may be the Substantiue to ẏ Adiectiue that is ioined with him, or that commeth after him: as Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Wilt not thou loue riches, which to doo, is the most beggerlie thing in the worlde.

Nowns Interrogatiues and Indefinits, folow the rule of the Relatiue: as Quis, vter, qualis, quantus, quotus, &c. which euermore come before the Verbe like as the Relatiue doth: as Hei mihi, qualis erat, talis erat, qualem nunquam vidi.

yet here is to be vnderstanded and noted, that the Relatiue is not alwaies gouerned of ẏ Verbe that he cometh before, but sometime of the Infinitiue moode that commeth after the Verbe: as Quibus voluisti me gratias agere, egi, what persons thou willedst me to thanke, I haue thanked.

Sometime of a participle: as Quibus rebus adductus fecisti? with what things mooued didst thou it?

Sometime of the Gerund: as Quæ nunc non est narrandi locus, which things at this present is no time to tel.

Sometime of the Preposition set before him: as Quem in locum deducta res sit, vides, Vnto what state the matter is now brought, thou seest.

Sometime of the Substantiue that he doth accord with: as Senties qui vir siem, Thou shalt perceiue what a fellowe I am. Albeit in this maner speaking, Qui, is an Indefinite, & not a Relatiue.

Sometime

Sometime of a Nowne Partitiue or Distributiue: as Quarum rerum vtram minùs velim, non facilè possum existimare, Of the which two things, whether I would with lesse will haue, I cannot easilie esteeme.

Sometime it is put in the Genetiue case by reason of a Substantiue comming next after him: as Ego illum non noui, cuius causa hoc incipis, I know him not, for whose cause thou beginnest this matter.

Somtime it is otherwise gouerned of a Nowne substantiue: as omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, All thinges shalbe giuen thee, which thou hast neede of.

Sometime of an Aduerbe: as Cui vtrùm obuiàm procedam, nondum statui, Whom whether I will go to meete with, I haue not yet determined.

Somtime it is put in ẏ Ablatiue case with this signe *than*, & is gouerned of the Cōparatiue degree, comming after him: as, Vtere virtute, qua nihil est melius, vse vertue, than the which nothing is better.

Somtime it is not gouerned at al, but is put in the ablatiue case absolutely: as Quantus erat Iulius Cęsar quo Imperatore, Romani primùm Britāniam ingressi sunt? Howe worthie a man was Iulius Cesar, vnder whose conduct the Romans first entred into Britaine?

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the ablatiue case: as Ferrum habuit, quo se occideret, He had a knife wherewith he would haue slain himselfe.

When a Relatiue commeth betweene two Substantiues of diuers genders, it may indifferentlie accord with either of them: as Auis, quæ passer appellatur, or Auis, qui passer appellatur, The bird

which

which is called a sparowe. Yea though the Substantiues be of diuers numbers also: as Est ne[illegible] Lutetia, quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or else, Est ne ea Lutetia, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of nounes Substant.

When two Substantiues come together, betokening diuers things, the latter shall be the genitiue case: as Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Virgilij, The worke of Virgil. Amator studiorum, A louer of studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as Pater meus vir, amat me puerum, My father [illegible]g a man, loueth me a child.

[illegible] english of this word Res, is put with [illegible]e, ye may put away Res, and put the Adiectiue in the neuter gender, like a substantiue: as Multa me impedierunt, Many things haue letted me. And being so put, it may be the substantiue to an Adiectiue: as Pauca his similia, A few things like vnto these. Nonnulla huiusmodi, Many things of like sort.

An adiectiue in the neuter gender, put alone without a substantiue, standeth for a substantiue, & may haue a genitiue case after him, as if it were a substantiue: as Multum lucri, much gaine. Quantum negotij? Howe much businesse? Id operis, That worke.

Wordes importing indument of anie qualitie or propertie, to the praise or dispraise of a thing, comming after a noune substantiue, or a verbe substantiue, it may be put in the ablatiue case, or in the genitiue: as Puer bona indole, or Puer bonæ indolis, A child

childe of a good towardnesse. Puer boni ingenij, or Puer bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and Vsus, when they be latine for neede, require an Ablatiue case: as Opus est mihi tuo iudicio, I haue neede of thy iudgement, Viginti minis vsus est filio, My son hath need of twentie pounds.

Constructions of Adiectiues.

The Genitiue case.

Adiectiues that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, & such other like, require a genitiue case: as Cupidus auri, Couetous of monie. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignorant of all things. Fidens animi, Bold of heart. Dubius mentis, Doubtfull of mind. Memor præteriti, Mindfull o[illegible] is past. Reus furti, Accused of theft.

Nounes Partitiues, & certaine Interr[illegible], with certain nouns of nūber, require a gen. case: as Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicúnque, quidam, quis for Aliquis, or quis an interrogatiue: as Vnus, duo tres: Primus, secundus, tertius, &c: as Aliquis nostrum, Primus omnium.

When a question is asked, the answer in Latine must be made by the same case of a Noune, Pronoune, or Participle, and by the same tense of a Verbe, that the question is asked by: as Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a question be asked by Cuius, a, ū: as Cuia est sententia? Ciceronis. Or by a word that may gouerne diuers cases: as Quanti emisti librum? Paruo. Or except I must answere by one of these possessiues, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, Cuius est domus? Non vestra, sed nostra.

Nounes

Nowns of the Comparatiue and the Superlatiue degrée, being put partitiuelie, that is to say hauing after them this english *of* or *among*, require a genitiue case: as Aurium mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero oratorum eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nowns of the Comparatiue degrée, hauing *than* or *by* after them, doo cause the word following to be the ablatiue case: as Frigidior glacie, More cold than ice. Doctior multo, Better learned by a great deale. Vno pede altior, Higher by a foote.

The Datiue case.

Adiectiues that betoken profit, or disprofit, likenesse, or vnlikenesse, pleasure, submitting or belonging to any thing, require a Datiue case: as Labor est vtilis corpori, Labour is profitable to the bodie. Aequalis Hectori, Equall to Hector. Idoneus bello, Fit for warre. Iucundus omnibus, Pleasant to all persons. Parenti supplex, Suppliant to his father. Mihi proprium, Proper to mee.

Likewise nowns adiectiues of the passiue signification in bilis, & participials in dus as Flebilis: flendus omnibus, To be lamented of all men. Formidabilis formidandus hosti, To bee feared of his enimies.

The accusatiue case.

The measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after Adiectiues in the Accusatiue case, and sometime in the Ablatiue case: as Turris alta centum pedes, A tower of an hundreth foote high. Arbor lata tres digitos, A trée thrée fingers broad. Liber crassus tres polices, vel tribus policibus, A booke thrée inches thicke.

The

The Ablatiue case.

ADiectiues signifiyng fulnesse, emptinesse, plentie or wanting, require an Ablatiue case, and sometime a Genitiue: as Copijs abundans. Crura thymo plena. Vacuus ira, iræ, ab ira. Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Quis nisi mentis inops, oblatum respuat aurum? Integer vitæ scelerisq; purus, non eget Mauri aculis nec arcu. Expers omniũ. Corpus inane animæ.

These Adiectiues, Dignus, Indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will haue an ablatiue case: as Dignus honore, Captus oculis, Virtute præditus, Paucis contentus.

Where note, y Dignus, indignus, & contentus, may in stéed of the Ablatiue case, haue an Infinitiue moode of a verbe: as Dignus laudari, worthy to be praised. Contentus in pace viuere, Content to liue in peace.

Construction of the Pronoune.

THese genitiue cases of the Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be vsed when suffering, or the passion is signified: as Pars tui, Amor mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster and vester be vsed: as Ars tua, Imago tua.

These genitiue cases, Nostrum, vestrum, be vsed after distributiues, partitiues, comparatiues, and superlatiues: as Nemo vestrum. Aliquis nostrum. Maior vestrum. Maximus natu nostrum.

Construction of the Verbe: and first with the Nominatiue case.

SVm, forem, fio, existo, and certaine verbes passiues: as Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor,

Existi-

Existimor, videor, & other like, will haue such case after them, as they haue before them: as Fama est malum, Fame is an euil thing. Malus culturâ fit bonus, An euil person by due ordering or gouernance is made good. Crœsus vocatur diues, Cresus is called rich. Horatius salutatur Poëta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo te diuitē esse, quàm haberi, I had leifer thou were riche in deede, than so accounted.

Also verbes that betoken bodilie mouing, going, resting, or doing, which be properly called verbes of Gesture: as Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they haue before them a Nominatiue case of the doer or sufferer, so may they haue after thē a Nominatiue case of a Noune, or Participle, declaring the maner of circumstance of ÿ doing or suffering: as Incedo claudus, I go lame. Petrus dormit securus, Peter sleepeth void of care. Tu cubas supinus, Thou liest in bed with thy face vpward. Somnias vigilans, Thou dreamest waking. Studeto stās, Studie thou standing. And likewise in the accusat. case: as Non decet quenquam meiere currentem, aut mandentem, It doth not become any man to pisse running, or eating.

And generally, when the word that goeth before the verbe, and the word that commeth after the verbe belong both to one thing, that is to say, haue respect either to other, or depend either of other, they shal be put both in one case, whether the verbe be transitiue or Intransitiue, of what kind so euer the verb be: as Loquor frequens, I speak often. Taceo multus, I hold my peace much. Scribo epistolas rarissimus, I write letters verie seldome. Ne assuescas bibere vinum ieiunus, accustome not thy self to drinke

drinke wine next thy heart, or not hauing eaten somewhat afore.

The Gen tiue case.

THis Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, propertie, duetie or guise, it causeth ẏ noune, pronoune, or participle following to be put in ẏ genitiue case: as Hæc vestis est patris, This garmēt is my fathers. Insipientis est dicere, Non putaram, It is ẏ propertie of a foole to say, I had not thought. Extremæ est dementiæ discere dediscēda, It is a point of ẏ greatest follie in ẏ world, to learne things that must afterward be learned otherwise. Orantis est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duetie of a man that is saying his praier, to haue minde on nothing but heauenlie things. Except that these pronounes, Meus, tuus, suus, noster, & vester, shall in such maner speaking be vsed in the nominatiue case: as Hic codex est meus, This booke is mine. Hæc domus est vestra, this house is yours. Non est mentiri meum, It is not my guise (or propertie) to lie, Nostrū est iniuriam nō inferre, It is our parts not to do wrong. Tuū est omnia iuxta pati, It is thy part or duty, to suffer al things in like.

Verbes that betoken to esteeme or regard, require a genitiue case betokening the value: as Parui ducitur probitas, Honestie is reckoned little worth. Maximi penditur nobilitas, Noblenesse of birth is verie much regarded.

Verbes of accusing, condemning, warning, purging, quiting, or assoiling, will haue a genitiue case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or else an ablatiue case most commonly without a preposition:

as

as Hic furti se alligat, *vel* furto. Admonuit me errati, *vel* errato. De pecunijs repetundis damnatus est.

Satago, misereor, miseresco, require a Genitiue case: as Rerum suarum satagit. Miserere mei Deus.

Reminiscor, obliuiscor, recordor, and memini, sometime haue a genetiue or an accusatiue case: as Reminiscor historiæ. Obliuiscor carminis. Recordor pueritiam. Obliuiscor lectionem. Memini tui, *vel* te, I remember thée. Memini de te. I spake of thée. Egeo, & indigeo tui, *vel* te, I haue néed of thée. Potior vrbis, I conquer the Citie. Potior voto, I obtaine my desire.

The Datiue Case.

All maner of Verbs put acquisitiuelie, that is to say, with these tokens *to* or *for* after them, will haue a datiue case: as Non omnibus dormio, I sléepe not to all men. Huic habeo, non tibi, I haue it for this man, and not for thée.

To this rule doth also belong verbes betokening to profite or disprofite: as Commodo, incommodo, noceo.

To
- Compare: as Comparo, compono, confero.
- Giue or restore: as Dono, reddo, refero.
- Promise or to pay: as Promitto, polliceor, so(lu)
- Cōmand or shew: as Impero, indico, monstro
- Trust: as Fido, confido, fidem habeo. (pugno
- Obeie or to be against: as Obedio, adulor, re
- Threaten or to be angrie with: as Minor, indignor, irascor.

Also Sum, with his compounds, except Possum. Also verbes compound with Satis, benè, and malè: as Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally, certaine verbes compound with these Prepositions, Præ, ad, con, sub, ante, post, ob, in, and inter, will haue a Datiue case: as Præluceo, adiaceo, condono, sub-

ole-

Satis bene male

oleo, antesto, posthabeo, obijcio, insulto, interfero.

This verbe Sum, es, fui, may oftentimes bée set for Habeo, and then the word that seemeth in the English to bée the nominatiue case, shall be put in the datiue, and the worde that seemeth to bée the accusat. case, shalbe the nominatiue: as, Est mihi mater, I haue a mother. Non Est mihi argētum, I haue no monie. But if Sum be the Infinitiue mode, this Nominatiue shall be turned into the Accusatiue: as, Scio tibi non esse argentum, I knowe thou hast no monie.

Also when Sum hath after him a nominatiue case & a datiue, the word that is the nominatiue case may be put also in ẏ datiue: so that Sum may in such maner speakings be cōstrued with a double datiue case: as, Sum tibi præsidio, I am to thée a safegard. Hæc res est mihi voluptati, This thing is to me a pleasure. And not only Sum but also many other verbes may in such maner speaking haue a double datiue case, one of the person, and another of the thing: as, Do tibi vestem pignori. verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accusatiue case.

Verbes Transitiues are all such as haue after them an Accusatiue case of the doer or sufferer, whether they bé actiue, commune, or deponent: as, Vsus promptos facit Fœminæ ludificantur viros. Largitur Pecuniam.

Also verbes Neuters may haue an accusatiue case of their owne signification: as, Endymionis somnum dormis. Gaudio gaudium, Viuo vitam.

Verbes of asking, teaching, & araying, will haue two accusatiue cases, one of the sufferer, and an other of the thing as, Rogo te pecuniam. Doceo te literas. Quod te iamdudum hortor. Exuo me gladium.

 The

The Ablatiue case.

ALL verbes require an ablatiue case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the maner of doing: as, Ferit eum gladio. Taceo metu. Summa eloquentia causam egit.

The word of price is put after verbes in the ablatiue case: as, Vendidi auro. Emptus sum argento. Except these Genetiues, when they bee put alone without Substantiues: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantiuis, quantilibet, quanticunque: as, Quanti mercatus es hunc equum? Certè pluris quàm vellem. Sauing that after verbes of price, wee shall alwaies vse these Aduerbes, Cariùs, viliùs, meliùs, and peiùs, in stead of their casuals.

Verbs of plentie or scarsenesse, filling, emptying, loding, or vnloding, will haue an ablatiue case: as, Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliauit me bonis omnibus. Oneras stomachum cibo. Leuabo te hoc onere. Likewise, Vtor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbes that betoken receiuing, or distance, or taking away, wil haue an ablat. case, with a, ab, e, ex, or de: as Accepit literas à Petro. Audiui ex nuntio. Lōgè distat à nobis. Eripuit te è malis. And this ablatiue after verbes of taking away, maie bee turned into the Datiue: as Subtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbes of comparing or exceeding, may haue an ablatiue case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, Præfero hunc multis gradibus, I preferre this man by many degrees. Paulò interuallo illum superat, He is beyond the other but a little space.

A Noune, or a Pronowne substantiue, ioined with a Participle, expressed or vnderstanded, and hauing none other word whereof it may be gouerned, it shall be put in the ablatiue case absolute: as, Rege veniente, hostes fugerunt, The king comming, the enimies fled. Me duce vinces, I being Captaine, thou shalt ouercome.

And it may be resolued by any of these words, dum, cùm, quando, si, quanquam, postquam: as, Rege veniente .i. dum veniret Rex. Me duce, id est, si ego dux fuero.

Constructions of Passiues.

A Verbe passiue will haue after him an ablatiue case with a preposition, or sometime a datiue of the doer: as, Virgilius legitur à me. Tibi fama petatur. And the same ablatiue or datiue, shall be the nominatiue case to the Verbe, if it be made by the actiue: as, Ego lego Virgilium. Petas tu famam.

Gerunds.

Gerunds and Supines, will haue such cases as the Verbes that they come of: as, Otium scribendi literas. Ad consulendum tibi. Auditum poëtas.

When the English of the Infinitiue mode commeth after anie of these nounes substantiues, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, oportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, sacietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verbe should be of the actiue voice, it shalbe made by the Gerunde in Di. And the same Gerunde in Di, is vsed also after certaine Adiectiues: as, Cupidus visendi. Certus eundi. Peritus iaculandi. Gnarus bellandi.

When ye haue an English of the Participle of the Present tense, with this signe *of* or *with*, comming after a Nowne Adiectiue, it shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Defessus sum ambulando, I am wearie of walking.

Also the english of the Participle of the Present tense comming without a substantiue, with this signe *In* or *by*, before him, shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Cæsar dando, sublevando, ignoscendo, gloriam adeptus est. In apparando totum hunc consumunt diē. And the same gerund in Do, is vsed either without a preposition, or with one of these Prepositions, A, ab, de, e, ex, cum, in as, Deterrent à bibendo. Ab amando. Cogitat de cedendo. Ratio benè scribendi cum loquendo coniuncta est.

The English of the Infinitiue mode, comming after a reason, & shewing a cause of the reason: may bee put in the Gerunde in Dum: as, Dies mihi vt satis sit ad agendum, vereor, I feare that a whole daie will not be enough for me to do my businesse.

The Gerund in Dum, is vsed after one of these Prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, Ad capiendum hostes. Ob (vel propter) redimendum captiuos. Inter cœnandum. Ante damnandum.

And when ye haue this english *must* or *ought*, in a reason, where it seemeth to be made by this verb Oportet, it may be put in the gerund in dum, with this verbe est, set impersonally: & then the word that seemeth in the english to be the nominatiue case, shal be put in the Datiue: as, Abeundum est mihi, I must goe hence.

Supines:

Supines.

The first Supine hath his actiue signification and is put after Verbes and Participles, that betoken mouing to a place: as, Eo cubitum, Spectatum admissi, risum teneatis amici?

The latter Supine hath his passiue signification, and is put after Nounes Adiectiues: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclius, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitiue moode passiue, as it may be indifferentlie saied in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Easie to bée done. Turpe dictu, or Turpe dici, Vnhonest to bée spoken.

The Time.

Nounes that betoken part of time bée commonlie put in the ablatiue case: as, Nocte vigilas: Luce dormis. But Nounes that betoken continuall terme of time, without ceasing or intermission, bée commonlie vsed in the accusatiue case: as Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of place.

Nounes that betoken space betwéene place and place, bée commonlie put in the accusatiue case: as, Pedem hinc ne discesseris, Go not thou a foote from this place.

A Place.

Nounes Appellatiues, or names of great places, be put with a preposition, if they followe a verbe that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, Viuo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex Vrbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper

name of the first, or second Declenson, and the singular number, it shalbe put in the genitiue case: as, Vixit Londini. Studuit Oxoniæ.

And these Nounes, humi, domi, militiæ, belli, be likewise vsed: as, Procumbit humi bos. Militiæ enutritus est. Domi bellique otiosi viuitis.

But if the place be of the third declenson, or the plurall number, it shall be put in the Datiue, or in the ablatiue case: as, Militauit Carthagini, or Carthagine. Athenis natus est. Likewise we say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shalbe put in the accusatiue case, without a Preposition: as, Eo Romam. Likewise, Confero me domum. Recipio me rus.

From a place, or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablatiue case without a Preposition: as, Discessit Londino. Profectus est Lōdino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus, be likewise vsed: as, Abijt domo. Rure reuersus est.

Impersonalles.

A Verbe Impersonall hath no Nominatiue case before him, and this word *It*, or *there*, is commonly his signe: as, Decet, It becommeth. Oportet aliquem esse, There must be some bodie. But if it hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the nominatiue case, shalbe such case as the Verbe Impersonall wil haue after him: as, Me oportet, I must. Tibi licet, Thou maist.

Interest, refert, and est for interest, require a genitiue case of all casuall wordes, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, & cuia, *the ablatiue cases of the Pro-*

nounes

nounes Possessiues: as, Interest omnium rectè agere. Tuâ refert teipsum nosse.

Certaine Impersonals require a Datiue case: as, Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. Some will haue an accusatiue case only: as, Delectat, decet, iuuat, oportet. Some beside the accusatiue, will haue also a genitiue: as, Nostri nosmet pœnitet. Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miseret me tui. Me illorum miserescit.

Verbes Impersonals of the passiue voice, being formed of Neuters, doe gouerne such case as the Verbes Neuters which they come of: as, Parcatur sumptui, Let cost be spared. Because we say Parcamus pecuniæ, Let vs spare cost.

A Verbe Impersonall of the passiue voice, hath like case as other verbes passiues haue: as. Benefit multis à principe. Yet many times the case is not expressed, but understanded: as, Maxima vi certatur, subaudi ab illis.

when a deed is signified to be done of many, ẏ verbe being a uerbe neuter, we may wel change the verbe neuter into the Impersonal in tur: as, In ignem posita est, fletur.

A Participle.

Participles gouerne such cases as the Verbes that they come of: as, Fruiturus amicis. Consulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may foure maner of waies be changed into Nouns. The first is, when the voice of a Participle is construed with an other case than the verbe that it commeth of: as, Appetens vini, Greedie of wine.

The second, when it is compounded with a preposition, which the Verbe that it cometh of cannot bee compounded withall: as, Indoctus, Innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus. Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as, Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus. i. amari dignus, A child worthie to bee loued. And all these are properly called Nounes Participials.

Participles when they be changed into Nouns, require a genitiue case: as, Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

These Participiall voices, Perosus, exosus, pertæsus, haue alwaies the actiue signification, and gouerne an accusatiue case: as, Exosus sæuitiam, Hauing crueltie. Vitam pertæsus, wearie of life.

The Aduerbe.

Aduerbes of quantitie, time and place, doe require a Genitiue case: as, Multùm lucri. Tunc temporis. Vbiq; gentium.

Certaine Aduerbes will haue a Datiue case, like as the Nounes that they come of: as, Venit obuiàm illi. Canit similiter huic.

These Datiues be vsed aduerbially, Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certaine Aduerbes will haue an accusatiue case of the Preposition that they come of: as, Propiùs vrbem. Proximè castra.

Where note, that prepositions, when they bee set without a case, or else doe form the degrees of comparison.

parison, bée changed into aduerbs.

The Coniunction.

Coniunctions Copulatiues and Disiunctiues, & these foure, Quàm, nisi, præterquam, an, couple like cases: as, Xenophon & Plato fuere æquales. And sometime they be put betwéene diuers cases: as, Studui Romæ & Athenis. Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis & pluris.

Coniunctions Copulatiues and Disiunctiues, most commonlie ioine like moods and tenses togither: as, Petrus & Ioannes precabantur & docebant. And sometime diuers tenses: as, Et habetur & referetur tibi à me gratia.

The Preposition.

Sometime this Preposition In, is not expressed, but understanded, and the casuall word neuerthelesse put in the Ablatiue case: as, Habeo te loco parentis. i. in loco.

A verbe compound, sometime requireth the case of the preposition that he is compounded withal: as Exeo domo. Prætereo te insalutatum. Adeo templum.

The Interiection.

Certaine Interiections require a Nominatiue case: as, O festus dies hominis. Certaine a Datiue: as, Hei mihi. Certaine an accusatiue: as, Heu stirpem inuisam. Certaine a vocatiue: as, Proh sancte Iupiter. And the same Proh, will haue an accusatiue case: as, Proh Deûm atq; hominum fidem.

Ralfe Burton 1595

FINIS.

January

τελος : finis.

¶ Gulielmi Lilij ad suos *discipulos monita Pædagogica, seu Carmen de Moribus.*

Vi mihi discipulus puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem discute somnum:
Templa petas supplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies sit lota, manúsque,
Sint nitidæ vestes, comptáq; cæsaries.
Desidiam fugiens, cùm te schola nostra vocârit,
Adsis, nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me præceptorem cùm videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque fac sedeas vbi te sedisse iubemus,
Inque loco, nisi sis iussus abire, mane.
Ac magis vt quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studijs arma parata tuis.
Si quid dictabo scribes, at singula rectè,
Nec macula, aut scriptis menda sit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpè recognoscas tibi lecta, animóq; reuoluas,
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.

Qui

Qui dubitat, qui sæpè rogat, mea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet conscia desidiæ.
Sisque animo attentus: quid enim docuisse iuuabit,
Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,
Inuigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amittet, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio submissa voce loquêris,
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad vnguem,
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum,
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis aut laudabere tarda,
Est virtus medium quod tenuisse iuuat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licèt indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij.
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba probet.

Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui:
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Post habito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus) est cordi, manibus, pedibúsue sodales,
Aut alio quouis sollicitare modo.
Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam praua sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis, eméfue,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitùs dices, quod turpe, aut non sit honestum
Est vitæ ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam male dicta referre,
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isq; redisq; feres.
Effuge vel causas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITVTIO SEV RATIO GRAM-
matices cognoſcen-
dæ, ad omnium pue-

rorum utilitatem per-
ſcripta, quam ſolam Re-
gia Maieſtas in om-
nibus Scholis pro-
fitendam præ-
cipit.

EXCVSVM LONDI-
ni, per aſsignatio-
nem Francisci
Floræ.

M.D.LXXXII.

1595.

Ralfe Burton.

Jann: /

STVDIVM GRAMMATICES OMNIBVS ESSE NECESSARIVM.

Grammatices labor est paruus, sed fructus in illa est
Non paruus, parua hac discito parue puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognouerit ista:
Cur pudeat pueros, ista labore sequi?

1595

Ralfe Burton. /

DE GRAMMATICA & eius partibus.

RAMMATICA, est rectè scribendi atq; loquendi ars.

Grammaticæ quatuor sunt partes: Orthographia, Etymológia, Syntaxis, Prosodia.

De Orthographia.

RTHOGRAPHIA, est rectè scribendi ratio, qua docemur, quibus quæq; dictio sit formanda literis: vt lectio, non lexio, ab ὀρθὸς rectus: & γραφὴ scriptura.

De Literis.

Ex viginti duabus literis, quinque sunt vocales: a, e, i, o, u, nam y Græca est. Vocales.

Ex quibus variè dispositis, coalescũt diphthõgi quinq; Diphthongi

æ, au, œ, ei, eu } vt { Musæ. Audio. Cœlum. Hei. Euge.

Reliquæ literæ Consonantes appellantur, quarum nouem sunt Mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, t. Consonantes. Mutæ.

Septem autem semiuocales: L, m, n, r, s, x, z. Semiuocales

Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: l, m, n, r. Liquidæ.

S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ, interdum etiam liquescit, X & z, duplices sunt consonantes, S. X & Z.

I & V consonante aliquando.

tes, atque etiam I inter duas vocales.

Adduntur etiam consonantibus I & V, quando si vel alijs vocalibus in eadem sillaba præponuntur: vt Iuno, Iouis, voluntas, vultus.

K, Y, Z. H, aspiratio.

K, Y, & Z, Latinis dictionibus nunquam admiscentur. H, propriè quidē litera non est, sed aspirationis nota. Apud poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus: vt, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus. Consonantibus verò nullis: recte itaque enuntiamus, Hiulcus, Hiacchus, trissyllaba, Hieronymus, Hieremias, Pentasyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum H postponitur C: vt Charus, Charitas, Pulcher, Pulchritudo.

Literę maiusculæ.

Bifariàm pinguntur literæ, Maiusculis scilicet characteribus, & minusculis. Maiusculis inchoantur sententiæ: vt, Deum time: Regem honora & propria nomina: vt, *Henricus Angliæ.*

Diligenter obseruari oportebit. que dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidē vel scribi omninò vel signari debent: vt Musæ Præsunt: vel Musæ præsunt.

Literæ maiusculæ, cùm solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant Prænomen, aliquando numeri

vt

A. Aulus	P.C Patres conscripti.
C. Caius.	Q. Quintus, Questor, Quiritis.
D. Decius.	R.p. Respublica.
G. Gaius.	SP. Spurius.
L. Lucius	Sex. Sextus.
M. Marcus.	S.P.Q.R. Senatus, populusq; Romanus.
P. Publius	T. Titus.
P.R. Populus Romanus.	T.C Tua clementia, & eius generis infinita

In numeris verò significat.

I.	1.	Vnum.
V.	5.	Quinque.
IX.	9.	Nouem.
X.	10.	Decem.
XL.	40.	Quadraginta.
L.	50.	Quinquaginta.
XC.	90.	Nonaginta.
C.	100.	Centum.
D.	500.	Quingenta.
M.	1000.	Mille.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

REctè ſcripturo, diſcendum eſt in primis ſyllabas inter ſcribendum aptè diſtinguere, atque connectere. In ſimplicibus vocibus, bd, vocali ſequenti adhærent: vt A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta:

ct	vt	Do-ctus, San-ctus,	gm, gn	vt	A-gmen, I-gnis,
ps		Scri-pſi, Sum-pſi,	st		Ve-ſter, Magi-ſter,
sc		Pi-ſcis, Di-ſco,	xi		An-xius, Di-xi, & ſimilia.
tn		Ae-tna.			

Inter m, & n, non interſeritur p. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro ſomnus. Columpna, pro colūna.

Poſt x non ſcribitur s: vt Excribo, exoluo: non exſcribo, exſoluo. In compoſitis cum præpoſitione, auribus & euphoniæ ſeruiendum eſt: vt

Occurro, Officio, Auſero,	potiùs quàm	Obcurro, Obficio, Abſero,

Et contra,	Abstineo, Obtineo, Obrepo,	non autem	Austineo, Ottineo, Orrepo,

Atque huius rei gratia, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: vt Redamo, redeo, ambigo, ambio.

Orthoepia.

ORTHOEPIA.

ORTHOGRAPHIAE assinis est Orthoepia, hoc est, emendata recteq; loquendi ratio, ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum.

Hic in primis curandū est, praeceptores tenera ac balbutiētia puerorum ora sic effingant, & figurent, ne vel continua linguæ volubilitate, ita sermonē præcipitent, vt nusquam, nisi vbi spiritus deficit, orationem claudant: vel contra, ad singulas quasque voces longa interspiratione consilescant, rufinctu, risu, gultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab ijs vitijs, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cuiusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus. Iotacismus dicitur, quando I litera pleniore sono, & supra iustum decorem extenditur: quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus. Lambdacismus est, vbi quis L nimis operosè sonat: vt Ellucet, pro elucet: Sauluus, pro saluus.

Nostrati vulgo diuersum vitium impingitur, nempe quòd hanc literam pinguiùs iustò pronuntiant, dum pro

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus, Moolis, Faulsus.

Ischnotes, est quædam loquendi exilitas, quotics syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enūtiamus, quàm par est: vt cùm

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus, { Nync, Tync, Eliquis, Elius.

Traulismus, est hæsitantia quædam, aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpiùs repetitur: vt Cacacanit, pro canit: Tutullius, pro Tullius.

Huic vitio vt fœdissimo, ita & periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris, vt nomina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperrimis inter se coëuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè voluant: vt

Arx, tridens, rostris, sphynx, præster, torrida, seps, strix.

-postquam discordia tetra
Belli ferratos postes, portásq; refregit.

Plateasmus est, quando crassiùs, & voce plusquàm virili loqui nitimur: vt cùm

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus, { Mountes, Fountes, Pountes, } vt etiam

pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus, { Argo, Sparma, Parago.

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F, & contra V, pro F: vt

{ Folo, Fis, Folui, Felle, } pro { Volo, Vis, Volui, Velle.

Etrursum, {Vero, Vers, Verre,} pro {Fero, Fers, Ferre.}

S. S, verò mediam inter duas vocales corruptè sonant nonnulli,

pro {Læsus, Visus, Risus,} pronuntiantes, {Læzus, Vizus, Rizus.}

H. H, in initio dictionis leniùs, in medio asperiùs pronuntiari volunt: malè ergò,

pro {Homo, Hamus, Humus, Christus, Chrisma, Chremes, Thus, Diphthōgus, Sphæra,} Efferimus, {Omo, Amus, Vmus, Cristus, Crisma, Cremes, Tus, Diptongus, Spæra.}

Fœdè quoq; erratur à nostris, vbi t & d, tanquam aspiratas pronuntiant: vt Amath, Caputh, Aputh: pro Amat, Caput, Apud.

At innumera penè sunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARUM PUNCTIS.

NEque exigua Orthographiæ pars in scripturis rectè distinguenda consistere videtur. Proinde de clausularum distinctionibus paucula annotâsse, nō fuerit superuacaneum.

Puncta quæ. Puncta ergò siue notæ, quibus in scribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio

stinctio, Plena ac perfecta distinctio. Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Subdistinctio seu Comma, est silentij nota, seu potiùs respirandi locus, vtpote qua pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, vt quod sequitur, continuò succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum , Comma.

Ouidius. *Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas*

Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Hac item nota distinguuntur orationum singulæ partes: vt

Iuuenalis. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*

Græculus esuriens, in cœlum, iusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est vbi tantum ferè de sententia restat, quantum iam dictum est: & est perfecta periodi pars, notatúrq; duobus punctis, sic : Colon.

Quemadmodum horologij vmbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam creuisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex interuallo sentitur.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ & puncto plano notatur, hoc modo. Periodus.

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Troiæ,

Qui mores hominum multorum vidit, & vrbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis, est sententia duabus semilunulis inclusa, qua remota, sermo tamen manet integer: vt Parenthesis.

-princeps (quia bella minantur

Hostes) militibus vrbes præmunit, & armis.

Interrogatio, signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato, sic? vt Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

Etymologia versatur in primis circa inuestigan-das dictionum origines : vt num cœlebs quasi cœlestem vitam agens: num lepus, quasi leui-pes. Cæterùm Etymologia (quatenùs nos hoc loco ea disserimus) est ratio cognoscendi casuum di-primina : vt Fortis, fortiter : Lego, legit : omnésque o-rationis partes complectitur. Cicero notationem seu veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος Verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo:	Nomen, Pronomen, Verbum, Participium,	declinabiles.	Aduerbium, Coniunctio, Præpositio, Interiectio,

NOMEN.

OMEN, est pars orationis, quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur, Substantiuum, & Adiectiuum.

Substantiuum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantiuum duplex. { Appellatiuum, & Proprium.

Appellatiuum est, quod rem multis commune significat: vt *Homo, lapis, iustitia, bonitas.*

Proprium est, quod rem vni indiuiduo propriam signi-

significat: vt *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprij nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causa, vel veteri ritu præponitur: vt *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.* Prænomen.

Nomen, quod suum est cuique: vt *Petrus, Paulus, Otho, Tullius.* Nomen.

Cognomen. quod vel à cognatione impositum est: vt *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* Vel ab euentu aliquo: vt *Affricanus, Macedonicus, Germanicus.* Cognomen.

Adiectiuum est, quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæret: vt *Piger, Alacris, Candidus, Clemens.* Nomen adiectiuum.

Adiectiuum est duplex: Commune & Proprium.

Commune est, quod affectionem multis communem significat: vt *Bonus, malus, solers, sator.* Commune.

Proprium est, quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt *Gradiuus Marti, Quirinus Romulo.* Proprium.

De accidentibus Nomini.

Nomini accidunt septem.

Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio. Nomini accidentia 7.

De Specie.

Species nominum est duplex: Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua est, quæ aliundè non trahitur. Primitiua.

Deriuatiua est, quæ aliundè formatur. Deriuatiua.

Primitiuæ subijciuntur hæc quæ sequuntur, & huiusmodi.

Collectiuum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: vt *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.* Collectiuum.

Fictitium, quod à sono fingitur: vt *Sibilus, tintinnabulum, stridor, clangor.* Fictitium.

Interrogatiuum. Interrogatiuum. vt Quis, vter, qualis, quantus, quot, nunquis? Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relatiua.

Redditiuū. Redditiuum, quod Interrogatiuo respondet: vt Talis, tantus, tot.

Numerale. Numerale, cuius species hæ numerantur.

Cardinale. Cardinale, à quo seu à fonte alij numeri dimanant: vt *Vnus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale. Ordinale: vt *Primus, secundus, tertius, quartus.*

Distribut. Distributiuum: vt *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Partitiuum. Partitiuum, quod significat vel multa singulatim: vt *Quisque, vnusquisque, vterque, neuter.* Vel vnum è multis: vt *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Vniuersale. Vniuersale: vt *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Particulare. Particulare: vt *Aliquis, quisquam, vllus, quidam.*

Deriuatiua. Deriuatiua autem has species subiectas habent, nimirùm Verbale: vt *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: vt *Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Atheniensis.*

Gentile. Gentile: vt *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ persona deriuatur:

vt	Æacides,	filius vel nepos Aeaci.
	Nerine,	filia vel neptis Nerei.
	Latóides,	filius Latonæ.
	Menelâis,	vxor Menelai.

Diminutiuum. Diminutiuum: vt *Regulus, popellus, maiusculus, minusculus.*

Possessiuū. Possessiuum: vt *Herilis, seruilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: vt *Faginus, Lapideus, Gemmeus, Aureus.*

Locale. Locale: vt *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.*

Aduerbiale. Aduerbiale: vt *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.*

Participiale Participiale: vt *Amandus, docendus, videndus, scribendus.*

Et quæ in *Lis* exeunt, à verbis deducta: vt *Fictilis, sutilis, flexilis, pensilis.*

DE FIGVRA.

Figura aut est simplex, vt *Iustus*: aut composita, vt *Iniustus*. Sunt qui huc addunt & decomposita: vt *Irreparabilis*. Figuræ nominum.

DE NVMERO.

Numeri sunt duo: Singularis de vno: vt *Pater*: Pluralis de pluribus: vt *Patres*. Numerus.

DE CASV.

Casus nominum sunt sex.

Nominatiuus, qui & rectus dicitur, est prima vox, qua rem aliquam nominamus. Nominatiuus.

Genetiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atq; hic patrius, gignendi, aut interrogādi casus dici solet. Genitiuus.

Datiuus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce Octauum etiam casum comprehenderunt: vt *It clamor cœlo*, id est, *in cœlum*. Datiuus. Octauus casus.

Accusatiuus, qui & Incusatiuus, vel Causatiuus dici potest, qui verbum sequitur, vtpote in quem actio verbi immediatè transit: vt *Amo patrem*. Accusatiuus.

Vocatiuus, quem & Salutatorium vocant, vocandis compellandísue personis accommodatur. Vocatiuus.

Ablatiuus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic Sextus, atque Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius. Ablatiuus. Latinus casus.

DE GENERE.

Genus est sexus discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cuius nota est, hic. Fœmininum, hæc. Neutrum, hoc. Commune, hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubiū, hic vel hæc. Epicœ- Genera. 7.

Epycœnum seu promiscuum, quum sub vna gen nota, vtrumq; sexum complectimur: vt *Hic anser, h aquila.* Quanquam hoc quidem genus ad præsens n gotium non ita propriè spectare videtur, cùm h quidem loco non de natura rerum agatur, sed de q litate vocum.

Communis & dubij differentia.

Porrò inter commune genus, & dubium, hæc differentia: quòd vbi semel communis generis n mini adiectiuum copulaueris, non iam integrum fu rit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui: si dixeris, *Durus parens,* aut *Canis fœta*: quamdiu eisdem ipsis indiuiduis loqueris, non licebit mut genere dicere, *Parentem iniquam,* aut *Canem fœtum.* verò, dubij generis substantiuo posito, etiamsi ad iectiuum masculinum addideris, nihilo tamen sec de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tu arbitratu mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Dur corticem,* poteris etiam de eodem loqui, pergens d cere, *eandem corticem esse & amaram.*

Vt autem genera nominum ad amussim calleas, sequentes canones tibi summa diligentia imbiben sunt, quos a Gulicl. Lilio Anglo acceptos refer debes.

G. LILII

Regulæ generales propriorum.

Masc. sunt nomina Diuorum, Virorum. Fluuiorum, Mensium, Ventorum.

PRopria quæ maribus tribuũtur, mascula dic
Vt sunt diuorũ, Mars, Bacchus, Apollo: viro
Vt Cato, Virgilius: fluuiorum, vt Tybris, Orontes
Mẽsium, vt October: Ventorũ, vt lybs, notus, auste

Fœminina.

Fœmin. Dearum.

Propria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: siue Dearum

Sunt

Brut, vt Iuno, Venus: mulierũ, ſeu Anna, Philotis: Vrbium.
Vrbium, vt Elis, Opus: regionũ, vt Græcia, Perſis: Regionum.
Inſulæ item nomen, ceu Creta, Britannia, Cyprus. Inſularum.
Excipienda tamen quædam ſunt vrbium, vt iſta Exceptio
Maſcula, ſulmo, agragas: quædã neutralia, vt argos
Tybur, præneſte, & genus anxur quod dat vtrũque,

Regulæ generales Appellatiuorum.

APpellatiua arborũ erunt muliebria, vt alnus, Arborum.
Cupreſſus, cedrus: mas pinus, mas oleaſter:
Et ſunt neutra, ſiler, ſuber, thus, robur, acerq́.

Epicœna.

SVnt etiam volucrũ, ſeu paſſer, hirundo: ferarum, Volucrum.
Vt Tigris, vulpes: & piſcium, vt oſtrea, cœtus, Ferarum.
Dicta epicœna, quibus vox ipſa genus feret aptum. Piſcium.
Attamen ex cunctis, quæ diximus antè, notandum, Exceptio
Omne quod exit in um, ſeu Græcum, ſiue Latinum, generalis.
Eſſe genus neutrum: ſic inuariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ Appellatiua vocantur, Vſus trium
Aut quæ ſunt tãquam Appellatiua, ordine dicam: regularum
Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitiuo, ſpecialium.
Infra vt monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Prima regula ſpecialis.

NOmen non creſcens genitiuo, ſeu caro carnis Regula ſpecialis.
Capra capræ, nubes nubis, genus eſt muliebre.

Quoniam Lilius noſter genus nominum Appellatiuorum ex genitiuo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum Appellatiuorum non creſcentium

um in genitiuo: cuius generis sunt omnia prima quartæ inflexionis, & secundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc classem plæraque tertiæ declinationis, cuiusmodi sunt, Labes labis, Pestes pestis, Vis, genitiuo vis, Mater matris, Caro carnis.

Masculina excepta ex non crescentibus.

In A.

MAscula nomina in a, dicũtur multa virorum,
Vt scriba, assecla, scurra, rabula, lixa, lanista
Mascula Græcorum, quot declinatio prima
Fundit in as, & in es, & ab illis quot per a fiunt:
Vt Satrapas, satrapa, athletes, athleta. Leguntur
Mascula item verres, natalis, aqualis: ab asse
Nata, vt centussis, coniunge lienis, & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, mensis, & ensis,
Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Cassis, fascis, torris, sentis, piscis, & vnguis,
Et vermis, vectis, postis, societur & axis,
Mascula in er, ceu vẽter: in os vel us, vt logos, annus

In Er, Os, & Vs.

Fœminina non crescentia.

FOeminei generis sũt mater humus domus, alnus
Et colus, & quarta pro fructu ficus, acúsque,
Porticus, atq; tribus, socrus, nurus & manus, idus.
Huc anus addenda est, huc mystica vannus Iacchi
His iungas os in us vertentia Græca, papyrus,
Antidotus, costus, diphthongus, byssus, abyssus,
Crystallus, synodus, saphirus, eremus, & arctus,
Cum multis alijs quæ nunc perscribere longum est.

Non-

Neutra non crescentia.

NEutrū nomē in E, si gignit Is, vt mare, rete:
Et quot in on, vel in um fiūt, vt barbitō, ouū.
Est neutrū hippomanes genus, & neutrū cacoëthes
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò vulgus

Dubia non crescentia.

INcerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, restis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis:
Pro morbo ficus fici dans, atque Phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia.

Compositum à verbo dans a, commune duorum est
Gnaugena à gigno, agricola à colo: id aduēa mōstrat
A venio: adde senex, auriga, & verna, sodalis,
Vates, extorris, patruelis, perq; duellis,
Affinis, iuuenis, testis, ciuis, canis, hostis.

Secunda regula specialis.

NOmen crescentis, penultima si genitiui
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietâtis
virtus virtûtis monstrant, genus est muliebre.

Huc spectant, quæ acuunt penultimam gen tiui crescentis: qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præter Fides.

Omnia item monosyllaba, præter Vis. Reliqua omnia sunt tertiæ declinationis, vt sunt omnia desinentia.

In	C		vt	Halec, halécis.	
	In			Delphin, Titan,	nis.
	An				
	Ans			Infans, Quadrans,	antis.
	Ens			Continens, Triens,	entis.
	Vns			Decuns, decuntis.	

In Er longum, quæ Græcis per ηρ scribuntur: Character, crater, stater, soter, êris.

Latina in Er, ad tertiam regulam pertinent, quare mulier haud rectè in hac classe collocatur.

In	Inx	vt	Syrinx, ingis.	
	Anx		Phalanx, angis.	
	Vnx		Deunx, Septunx,	uncis.
	Ons		Effrons, Bifrons,	ontis.
	Ors		Cohors, Consors,	ortis.

Præterea in o Latina, quæ ônis & ênis habent in genitiuo: vt Lectio, ligo, spado, ônis: Anio ênis. Præter paucula gẽtilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: vt Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ônis.

Al. In Al neutra: vt Vectigal, animal, âlis. Cetera in al, sunt tertiæ regulæ.

En In En, quæ ênis habent in genitiuo: vt Lyen, Syren ênis. Cetera sunt tertiæ regulę.

In ων Græca, quæ retinent ω in genitiuo: vt Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: vt Orion, Edon, Egeon, ônis & ĕnis. Cætera sunt tertię regulæ.

In Ar Latina : vt Laquear, exemplar, calcar, ăris, Ari
præter Iubar, Nectar, ăris : Hepar, hepătis.

In Or Latina : vt Amor, timor, vxor, ōris. Or.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant: vt Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris.
Et Græca quoque nonnulla : vt Rhetor, Hector, Nestor, Stentor, &c. ŏris.

In As Latina : vt Maiestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe Anas, anătis, & Græca quædam fœminina : vt Lampas, monas, trias, decas, ădis. As.

In Es Latina aliquot : vt Quies, magnes, locuples, ētis. Merces, hæres, cohæres, ēdis. Es.
Accedunt his etiam Græca quædam : vt Lebes, tapes, Dares, Chremes, ĕtis.*

In Is quæ faciũt ītis, īnis, & īdis in gen tiuo : vt Samnis, Quiris, itis, Salamis, Trachis, inis, Psophis, Crenis, īdis. Is.
Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Os Latina : vt Custos, ōdis, Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ŏtis. Os.
Et Græca quæ retinent ω in penultima genetiui : vt Heros, Minos, Rhinoceros, Aegoceros, ōtis.

In Vs, quæ mittunt genitiuum singularem in ūtis, ūdis, ūris, ūntis : vt Salus, palus, tellus, opus. Vs.
Præter vnam vocem Pecus, pecŭdis.
Huc pertinent & comparatiua neutra in vs : vt Sanctius, probius, melius, peius, ōris.

In Ax, tam Latina quàm Græca, vt Limax, fornax, thorax, phæax, audax, bibax, ācis. Ax.

Excipe Græca quædam appellatiua & Gentilia : vt Abax, storax, styrax, smilax, colax, corax, dropax, pharnax, candax, ăcis. Syphax tamen variat, Syphācis & Syphăcis.

In Ex paucula quædam: vt Veruex, ēcis, Vibex, icis, calex, ēgis, alex, alēcis. Ex.

Ego.

Reliqua in ex, ad tertiam regulam referenda su

Ix. In Ix Latina & Græca: vt Lodix, radix, cornix, sp-dix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. îcis. Et ver-balia omnia in trix: vt Victrix, nutrix, motrix, loqu &c. îcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

Ox. In Ox substantiua & adiectiua: vt Celox, velox, ôci Præter Cappadox, ŏcis. Allobrox, ôgis.

Vx. In Vx: vt Pollux, pollûcis. Cætera sunt tertiæ re-gulæ.

Yx. In Yx: vt Bombyx, bombȳcis: Bebryx autem va-riat bebrȳcis. Cætera ad tertiā regulam relegari de-bent.

S. In S Græca, præcedente p: Vt Hydrops, Cyclop, conops, cercops, ôpis. Reliqua in ôps, ad tertiam re-gulam referenda sunt.

Masculina ex acutè crescentibus.

MAscula dicuntur monosyllaba nomina quæda
Sal, sol, ren, & splē, car, ser, vir, vas vadis, as, ma
Bes, cres, pres, & pes, glis gliris habens genitiu:
Mos, flos, ros & tros, mus, dēs, mōs, pōs, simul & fu
Seps p serpēte, grips, thrax, rex, grex gregis, et phi

Polysyllaba in N & O. *Mascula sunt etiam polysyllaba in n, vt Acan*
Lichen, & delphin: & in o signantia corpus,
Vt leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

In Er, Or, Os, Dens. *Mascula in er, or, & os, ceu crater, conditor, he*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in Dens,
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, garamásque, tapésque,
Atque lebes, cures, magnes, vnúmque meridi-es, nomen quintæ: & quæ componuntur ab asse,

Vt dodrans, semis: iungantur mascula Sannis.
Hydrops, nycticorax, thorax, & mascula vernex, Fœminina
Phœnix, & bōbyx pro verniculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, vxor.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, Neutra.
Lac, far, ver, cor, æs, vas vasis, os ossis & oris. (fel,
Rus, thus, ius, crus, pus. Et in al polysyllaba, in arq; AL.
Vt capital, laquear. Neutrum halec, & muliebre. Ar.

Dubia.

(grus,
Sunt dubia hæc, pythō, scrobs serpens, bubo, rudens, Stirps pro progenie,
Perdix, linx, limax, stirps pro trūco, pedis & calx. Calx pro saxo ex co cto. f. sunt.
Adde dies, numero tantùm mas esto secundo.

Communia.

Sunt commune Parens, autórq; infans, adolescens,
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata,
Vt bifrons, custos, bos, fur, sus, atque sacerdos.

Tertia & vltima regula specialis.

N*Omen crescentis, penultima si genitiui (mas.*
Sit grauis, vt Sanguis, genitiuo sanguinis, est

Hæc contrà, penultimam genitiui crescentis, grauant. Cuius generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus suprà meminimus: videlicet, Socer, gener, puer, ĕri. Adultĕr, adultĕri. Presbytĕr, presbytĕri, vox ecclesiastica.

Composita à vir, vĭri · vt Leuir, Triumuir, Decem-

uir, Centumuir, ĭri.

Composita item à gero & fero: vt Armiger, chi-ger, caducifer, lucifer. ĕri. Et adiectiua quædam: Tener, satur, dexter, prosper. ĕri. Spectant huc & Græ-

A. ca omnia neutri generis in a: vt Poëma, dogma, so-phisma, ænigma. ătis.

Yr. In Yr item Græca: vt Martyr, martyris. Psithyr, psithyris.

Vr. Omnia item in Vr Latina: vt Augur, murmur, fur, cicur. ŭris.

Vt. In Vt etiam omnia: vt Caput, capĭtis. Occiput, oc-cipĭtis.

O. Præterea in O Latina omnia, præter illa quæ su-periùs excipiuntur: vt Imago, sartago, ordo, cardo. i-

L. In L: vt Annibal, ălis. Mugil, ĭlis. Cōsul, præsul.

En. In En: vt Pecten, tibicen, carmen, crimen. ĭnis.

On. In On Græca, quæ sumunt o paruum in penulti-ma genitiui singularis: vt Canon, dæmon, ar-cton, Philemon. ŏnis.

Or. In Or Latina & Græca: vt Arbor, æquor, mar-pantocrator, apator. ŏris.

As. In As: vt Anas, anătis.

Et Græca: vt Archas, chilias, hebdomas, enneas.

Es. In Es Latina: vt Fomes, limes. ĭtis. Præses, deses.

Is. In Is Latina & Græca: vt Sanguis, pollis. ĭnis. Ty-rannis, paropsis. ĭdis.

Ar In Ar Latina & Græca: vt Iubar, compar, nec-bacchar. ăris.

Er. In Er Latina & Græca: vt Socer, gener. ĕri. Ae-ther. ĕris.

S. præcedē-te conso-nante. In S, præcedente consonante, tam Latina quàm Græca: vt

Princeps,	cĭpis.	Aethiops,	ŏpis.
Hyems,	emis.	Arabs,	ăbis.
Inops	[illegible]	[illegible]	ўbis.

NOMEN.

In Os Latina: vt Compos, ŏtis. Os.
In Vs Latina & Græca: vt Pecus, decus, ŏris. Vellus, vulnus, ĕris. Tripus, Oedipus, ŏdis. Vs.
In Ax Græca: vt Abax, ſtorax, colax, climax, ăcis. Ax.
In Ex Latina: vt Index, vindex, carnifex, aruſpex. xis. Ex.
In Ix Latina & Græca: vt Varix, fornix, calix, ĭcis. Mastix, ĭgis. Ix.
In Ox Latina & Græca: vt Præcox, Cappadox. ŏcis. Allobrox, Polyphilox. ŏgis. Ox.
In Vx Latina: vt Coniux, coniŭgis. Redux, redŭcis. Yx.
Deniq; in yx Græca: vt Onyx, Sardonyx, ȳchis. Ceyx, Eryx. ychis. Vx.

Fœmin. excepta ex grauiter creſcentibus.

FOeminei generis ſit hyperdiſſyllabon in do,
Quod dinis: atq; in go, quod dat ginis in genitiuo
Id tibi dulcedo, faciens dulcedinis, idque
Monſtrat compago compaginis: adijce virgo,
Grando, fides, cōpes, teges, & ſeges, arbor, hyémsq;:
Sic bacchar, ſyndon, gorgon, icon, & amazon.
Græcula in as vel in is finita, vt lampas, iaſpis,
Caſſis, cuſpis: in us vox vna pecus, pecudis dans.
His forfex, pellex, carex, ſimul atque ſupellex,
Appendix, hiſtrix, coxendix, adde filixq;.

Neutra ex grauiter creſcentibus.

Eſt neutrale genus ſignans rē non animatā, (das
Nomē in a, vt problema: en vt omē, ar vt iubar, ur
Vt iecur, us vt onus, put, vt occiput: attamē ex his

Mascula sunt pecten, furfur: sunt neutra cala...
Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & vber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atque papau...
Et sicer atque siler. Neutra æquor, marmor, ad...
Atque pecus quando pecoris facit in genitiu...

Dubia ex grauiter crescentibus.

Sunt dubij generis, cardo, margo, cinis, obs...
Puluis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbr...
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silexq...
Quamuis hæc meliùs vult mascula dicier vsu...

Communia ex grauiter crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, lygur, augur & ...
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes.
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses,
Atque alia à verbis, quæ nomina multa crea...
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula adiectiuorum generalis.

2 *Adiectiua vnam duntaxat habentia voce...*
Vt fœlix, audax, retinẽt genus omne sub...
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & om...
Vox commune duûm prior est, vox altera neu...
At si tres variant voces, sacer vt sacra sacr...
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neu...
At sunt quæ flexu propè substantiua vocant...

Adie...

Adiectiua tamen naturâ vsúq; reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, vber,
Et diues, locuples, sospes, comes, atque superstes,
Cum paucis alijs quæ lectio iusta docebit.
Hæc propriũ quendam sibi flexũ asciscere gaudent:
Campester, volucer, celeber, celer, atque saluber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge paluster,
Ac alacer, syluester. At hæc tu sic variabis:
Hic celer, hęc celeris, neutro hoc celere: aut aliter sic.
Hic atq; hæc celeris, rursũ hoc celere est tibi neutrũ.
Sunt quæ deficiunt genere adiectiua notanda,
De quibus atque alijs, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

Declinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque.

Declinationes nominum.

Prima declinatio complectitur quatuor terminationes:

Prima nominum declinatio.

A, As, } vt { Mensa. Aeneas. } { Es, E, } vt { Anchises. Penelope.

Porrò Græca sunt omnia quæ in { As, Es, E, } finiũtur: vt { Thomas, Anchises Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in am: vt Adam Adæ, Abraham Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus Adami: Abrahamus Abrahami.

As, accusatiuum in am & in an facit: vt Aeneas, Aeneam vel Aenean. Vocatiuum in a: vt Aeneas, Aenea.

Es, in accuſatiuo en ſumit: vt Anchiſes, Anchiſen. In vocatiuo & ablatiuo e vel a: vt Anchiſe, vel Anchiſa.

E, genitiuum in es mittit, datiuum in e, accuſatiuum in en, vocatiuum & ablatiuum in e: vt

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope.	Abl.	Penelope.

[illegible]

E.

Typus primæ declinationis.

SINGVLARITER.

Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Vocat.*	*Abla.*
a	*æ*	*æ*	*am*	*a*	*a*
as	*æ*	*æ*	*am vel an*	*a*	*a*
es	*æ*	*æ*	*en*	*es e vel a*	*e vel a*
e	*es*	*e*	*en*	*e*	*e*

PLVRALITER.

æ	*arum*	*is*	*as*	*æ*	*is*

(quædam in abus.

Musa fœ.g.
Aeneas.
Anchiſ. m.
Penelop. f.

As in genitiuo.

As, in genitiuo nominum Latinorum, interdum reperitur ad Græcorum imitationem, vt Paterfamilias, Filiusfamilias. Id quod veteres obſeruabant in multis alijs. Ennius.
Dux ipſe vias. Liuius Andronicus. *Mercurius cúmq; eo filius Latonas*, pro *Latonæ*. Sic Neuius. *Filij terras*, pro *terræ*. Virgilius. –*Nec auras nec ſonitus memor.*

Aulai

2,e

lu-, & pictai. atq; id genus alia, priscis relinquito.

Genitiuus pluralis interdum Syncopen admittit: vt Æneadûm, Graiugenûm, pro Æneadarum, Graiugenarum.

Hæc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in abus: Dea, mula, equa liberta, ambæ, duæ. abus.

Hæc verò tam in is, quàm in abus: Filia, filijs vel filiabus. Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque, Er, Ir, Vr, Vs, Vm, vt Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum. 2. declinatio.

Et Græcorum, Os, On, Eus, vt Delos. Ilion. Orpheus.

Attica in Os, genitiuum in o mittunt, accusatiuum in on: vt Androgeos, Androgeo. Accusatiuo Androgeon. Os.

Quædam Græca contracta in us, vocatiuum formant in u: vt Panthus, ô Panthu. Oedipus, ô Oedipu. Vs.

Notabis & Latina quædam tam in us quàm in e, mittere vocatiuum singularem: vt Agnus, vulgus, lucus, fluuius, chorus, populus pro natione. Quin Ouidius ausus est dicere: *Latmius Endymîon, non est tibi luna rubori?* Sed Atticam Græcorum dialecton imitatus, quæ vocatiuum recto similem semper format.

Eus, genitiuum format in ei, vel eos, datiuum in ei, accusatiuum in ea, vocatiuum in eu: vt Eus.

Nominatiuo Orpheus. Ge. Orphei vel Orpheos. Datiuo Orphei. Accu. Orphea. Oui. Orpheon. Voc. Orpheu. Ablatiuo Orpheo.

Speculum secundæ declinationis.					
SINGVLARITER.					
Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Voca.	Ablat.
Er				er	
Ir				ir	
Vr	i	o	um	ur	o
Vm				um	
Vs				e, i	
Eus	eos	ei	eũ vel ea	eu	eo
PLVRALITER.					
i / a	orũ	is	os / a	i / a	is.

Magister. masc.
Vir. masc.
Satur om.
Scamnũ. n.
Dominu. m.
Georgi. m.
Orpheus.

Notandæ sunt denique syncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum, Virorum.

Ambo & duo in accusatiuo masculino.

Item anomala illa, Ambo & Duo, quas duas voces poëtæ etiam in accusatiuo masculino vsurpant: vt Virg. *Si duo præterea tales Idea tulisset Terra viros* Hor. *Ne vos titillet gloria. Iureiurando obstringã ambo* Cicero in Phi. secũda. *Præter duo vos, nemo si. loquitur*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodùm varia est, cuius difficiliores duntaxàt casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusatiui flectuntur tantùm in im vt Vim, rauim, tussim, sitim, maguderim, amussim, charybdim.

Sic & quorundam fluuiorum accusatiui: vt Tybrim, Ararim.

Quædam accusatiuos flectunt in im & in em cōmuniter: vt buris, peluis, clauis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, nauis, bipennis, aqualis, im vel em. *Accusatiuus in im, & em*

Ablatiuus regulariter in e desinit: vt Pectus, salus. Ablatiuo Pectore, salute. *Ablatiuus singularis*

Propria nomina adiectiuis similia, ablatiuos in e mittunt: vt Fœlice, Clemēte, Iuuenale, Martiale, &c. At neutra desinentia in al, ar, & e, ablatiuū magna ex parte mittunt in i: vt { Vectigal, Calcar, Mare, } Abl. { Vectigali. Calcari. Mari.

Demonstratio tertiæ declinationis.

SINGVLARITER.

Nom.	Gen.	Dat.	Accus.	Voca.	Ablat.
				A.E.	
O.C			em, im.	O.C.	e, i
L.N.	is	i		L.N.	
R.S.				R.S.	
T.X.				T.X.	

PLVRALITER.

ES A	ium um	bus	Es A	Es A	bus.

Poëma.n.
Cubile.n.
Sermo.m.
Halec.f.g.
Animal.n.
Nomen.n.
Pater.m.
Lapis.m.
Caput.n.
Codex.m.

Ablatiuus ete, à nominatiuo retis est: non à nominatiuo rete. Par, cum compositis, tam e quàm i habet:

bet: vt Par, compar. Ablatiuo Pare, compare, vel ri.

Hæc tamen retinent, Far, hepar iubar, nectar, gausape, præsepe, e.

Et hæc propria, Soracte, Præneste, Reate, Ablat. Soracte. Præneste. Reate.

Festorum nomina. Festorum nomina, quæ tantùm pluralia sunt, genitiuum interdum in ôrum mittunt: vt Agonalia, Vinalia. Genitiuo Agonaliôrum, Vinaliôrum.

Interdum autem in ium: vt Floralia, feralia: Genitiuo Floralium, feralium.

Aliquando verò tam in ôrum, quàm in ium: vt Parentalia, Saturnalia. Genitiuo Parentaliôrum, Saturnaliôrum, vel ium.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: vt Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina. Mensium nomina in er, vel is, ablatiuum in i solùm mittunt: vt September, Aprilis. Ablatiuo Septembri, Aprili.

Quorum accusatiuus in im tantùm desinit, ijs ablatiuus exit in i: vt Sitim Tussim. Ablatiuo Siti, Tussi.

Adiectiua quæ nominatiuum in is, vel er, & e neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in i solùm: vt Fortis, mollis, dulcis. Ablatiuo Forti, molli, dulci. Sic Acer, acris, acre. Ablatiuo Acri.

Nota. Licet Poëtæ interdum metri causa E pro I vsurpent.

Cætera adiectiua tam in e, quàm in i mittunt: vt Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplice, vel ci. Præter Pauper, degener, vber sospes, hospes, quæ in e tantùm faciunt ablatiuum.

Comparatiua etiam bifariàm faciunt ablatiuum: vt Melior, doctior. Ablatiuo meliore, doctiore, vel ri. Similiter & substantiua quædam: vt Ignis, amnis, anguis, supellex, vnguis, vectis. Ablatiuo, e vel i.

Rariùs

larius autem Ciuis } Ablati- { Ciue vel ciui.
larius etiam Arpinas, } no. { Arpinate, vel ti.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablatiuos formant, quorum accusatiui per em & im finiunt: vt Puppis, nauis. Ablatiuo Puppe, naue, vel i. Et verbalia item in trix: vt Victrix, Altrix. Ablatiuo Victrice, Altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablatiuus singularis exit in i tantum, vel in e & i, nominatiuum pluralem mittunt in a: vt Molli, duplice vel ci. Nominatiuo plurali, Mollia, duplicia. Præterea vbera, plura vel pluria, aplustra vel aplustria. Et comparatiua: vt Meliora, fortiora, ociora, priora.

Ex ablatiuis in i tantùm, vel in e & i, fit pluraliter genitiuus in ium: vt Vtili, vtilium, puppe vel pi, puppium. Genetiu pluralis.

Præter comparatiua: vt } { Maiorum, Meliorum. } Item præter ista, supplicum, complicum, strigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ syncopam aliquando admittunt, cuiusmodi sunt Sapientûm, pro sapientium, Serpentûm, pro serpentium.

Quando nominatiui singulares duabus consonantibus finiuntur, genitiui plurales exeunt in ium: vt ars, vrbs, falx, glans, trabs, merx. Genetiuo plurali, artium, vrbium, falcium, glandium, trabiũ, mercium. Excipe hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum.

Vbi in nominatiuis & genitiuis singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitiuus pluralis exit in ium:

{ Collis, Mensis, Auris, } in Genitiuo { Collium, Mensium, Aurium. } Adde istis,

litium,

sitium, ditium, vitium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen, Canum, panum, vatum, iuuenum, opum, apum.

As format aſſium. Mas marium. Vas vadis, vadium Nox noctium. Nix niuium. Os oſſium. Faux faucium. Mus murium. Caro carnium. Cor cordium.
Alituum ab ales, aſſumit u.
Boum anomalum eſt, vt etiam bobus vel bubus.

Græcorum declinatio.

Quorum genitiui plurales deſinunt in ium, accuſatiuum formant per es & eis diphthongum: vt Partium, omnium. Partes, omnes vel eis.

Accuſat. Pluralis.

Græco fonte deriuata plæráq; , quando iuxta linguæ ſuæ morem variantur, genitiuum mittunt in os vt Titan, Pan, Daphnis, Phyllis, genitiuo Titános: Panos, Daphnidos, Phyllidos. Datiuum verò in i, breue: vt Titáni, Pani, Daphnidi, Phyllidi.

Accuſatiuum in a, niſi ſint neutri generis in a non terminantia: vt Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea,

Is tamen & ys, per os purum declinata in genitiuo, accuſatiuum faciunt, S, nominatiui mutata in N: vt

Tethys, Tethyos.	Accuſatiuo.	Téthyn.
Decapolis, lios.		Decápolin.
Geneſis, ſios.		Géneſin.
Metamorphôſis, ſios.		Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitiuum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro genitiuorum ratione duplicem quoque accuſatiuum formant, alterum in N, alterum in a: vt Paris, genitiuo Paridos & Parios, accuſatiuo Parida & Parin. Themis, genitiuo Themidos & Themios, accuſatiuo Themida & Themin.

Fœminina in ô, genitiuum in ûs, & accuſatiuum in ô mittunt.

vt

vt { Sapphò, Sapphûs. Mantò, Mantûs. Cliò, Cliûs. } Hanc { Sapphô. Mantô. Ciô.

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte similis est, nonnullis tamen à nominatiuo abijcitur s: vt Pallas, Pallantis. Theseus, Theseos. Tethys, Tethyos. Vocatiuo ô Palla, Theseu, Tethy. Vocatiuum.

{ Phyllis, Phyllidos. Alexis, Alexios. Achilles, Achilleos. } Vocat. ô { Phylli. Alexi. Achilli.

Neutra singularia in a, Græca sunt: vt Problema, poëma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba tum: vt Hoc Problématũ, Hoc Poëmatum. Græca neutra in A.

Quorum datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vsu sunt: vt Problématis, poëmatis.

QVARTA DECLINATIO.

QVartæ declinationi nihil ferè difficultatis, inest, nam duas tantùm sortitur terminationes in recto singulari, nempe us & u: vt Manus, genu. Quarta declinatio nominum.

Veteres à nominatiuis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitiuo.

Terentius. *Eius anuis causa.*

Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Datiuus ùi habet, & interdum etiam u: vt Fructùi, concubitùi: rariùs fructu, concubitu. Datiuus singularis.

Virgilius. *Quod neque concubitu indulgent.*

Terentius. *Vestitu nimio indulges.*

Currûm autem pro curruum, Synæresis est, vt & in alijs declinationibus fieri solet.

Iēsus, in accusatiuo Iēsum habet, in reliquis verò casibus vbique Iēsu. Iēsus.

Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in ĭbus formant Datiuus &

Ablatiuus, pluralis.

mant: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, spec- quercus, partus, portus, veru. ubus.

Cætera omnia in ibus: vt Fructibus, fœtibus, ge- nibus, motibus.

Typus quartæ declinationis.

SINGVLARITER.					
Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Vocat.	Abl.
us	us	ui	um	us	u
u	u	u	u	u	u
PLVRALITER.					
us / a	uum	ibus vel ubus	us / a	us / a	ibus vel ubus

Fructus masculi. Cornu,

QVINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum.

Quinta declinatio, genitiuum, datiuum, & abla- tiuum pluralem in paucioribus sortita est, quem- admodum infra in Heteroclitis fusius traditur.

Quæ iuxta hanc declinationem flectebantur quæ- dam nomina tertiæ inflexionis: vt Plebes, plebei.

Genitiuus singularis.

Genitiuus huius declinationis olim etiam in e- ii, & e, exibat.

Cicero. Equites verò daturos illius dies pœnas.

Virgilius. Munera lætitiámq; dij.

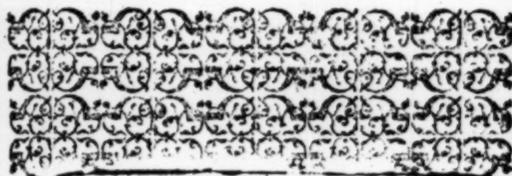
Salustius. Vix decima parte die reliqua.

Cæterùm, præter ista quæ iam diximus, notabis e- tiam diligenter ea nomina, quæ a Grammaticis He- teroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à sequentibus regulis di- scere licebit.

Speculum quintæ declinationis.					
SINGVLARITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Vocat.*	*Abla.*
es	*ei*	*ei*	*em*	*es*	*e*
PLVRALITER.					
es	*erum*	*ebus*	*es*	*es*	*ebus*

Facies fe

1595

Ralfe Burton.

1595

Adiectiuo

SINGVLARITER.

	Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Voca.	Abl
Doctus. Tener.	us, er a um	i æ i	o æ o	um am um	e, er a um	[illegible]
Dulcis.	is e	is	i	em e	is e	i
Fœlix.	x	is	i	em x	x	ei
Prudens.	ns	is	i	em ns	ns	ei

Cætera vnicæ termin

Doctior.	ior ius	ioris	iori	iorem ius	ior ius	ion

Declinatio.

PLVRALITER.

Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Vocat.	Ablat.
i	orum		os	i	
æ	arum	} is	as	æ	} is
a	orum		a	a	
es / ia	} ium	ibus	es / ia	es / ia	} ibus

Adiectiua eodem hoc modo inflecti poterunt.

iores / iora	iorum	ioribus	iores / iora	iores / iora	} ioribus

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS. *Rob. Robins.*

QVæ genus aut flexũ variant, quæcunq; nouato
Ritu deficiunt, superántue, Heteroclita sunto.

Heterocl' ta quę sunt.

Variantia genus.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:
Fœminin:. *Pergamus infœlix vrbs Troum, Pergama gigni*
Quod nisi plurali careat, facit ipsa supellex.
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

Dat prior his numerus neutrũ genus, alter vtriq;
Neutra. *Rastrum cum fræno, filum, simul atque capistrum,*
Argos item & cœlũ, sunt singula neutra. Sed aut
Mascula duntaxàt cœlos vocitabis & Argos,
Fræna sed & frænos, quo pacto & cætera format,
Nũdinũ, & hinc epulũ, quib⁹ addito balneũ. Et h
Neutra quidẽ primo, muliebria ritè secũdo. (s
Balnea plurali Iuuenalem constat habere.

Hæc maribus dantur singularia plurima neutri
Mænalus, atq; sacer mons Dyndimus, Isma
Masculin 2. *Tartara, Taygetus, sic Tænera, Massica, & a*
Gargarus. At numerus genus his dabit alter vtr
Sibilus atque iocus, locus, & campanus, Auern

Defectiua.

Qua sequitur, manca est numero, casúue propag

Aptôt

Aptôta.

Quæ nullũ variant casum, vt fas, nil, nihil, instar:
Multa & mu, simul i, vt sunt hæc, cornúq; genúq;
Sic gummi, frugi, sic tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Aptôta sunt quæ a recto non variant casum.

Monoptôta.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit vna,
Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu,
Promptu, permissu: plurali legimus astus,
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

Monoptota sunt, quæ vnico in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit,
Vt fors forte dabit sexto, spontis quoque sponte.
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis,
Iugeris & sexto dat iugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quartò quoque suppetias dant,
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete, iunge vicem sexto vice, nec lego plura,
Verberis atque vicem, sic plus cum iugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

Diptôta quæ duobus.

Triptôta.

Treis quibus inflectis casus, Triptôta vocantur,
Vt precis, atq; precẽ, petit & prece blandus amicã.
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atq; ope dignus:
At tantùm recto frugis caret, & ditionis.

Triptota quæ tribus.

Integra vox vis est, nisi desit fortè datiuus.
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alto
Quæ referũt, vt Qui: quæ percõtantur, vt ecqui:
Defecta vocatiuo. *Et quæ distribuunt, vt nullus, neuter, & omnis:*
Infinita solent his iungi, vt quilibet, alter,
Quinto hæc sæpè carent casu: & pronomina, præter
Quatuor hæc infra, Noster, nostras, meus, & tu.

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens,
Defect. plurali. *Plurima ne fuerint, vt Mars, Cato, Gallia, Roma,*
Ida, Tagus, Lælaps, Pernaßus, Bucephalúsq;.
His frumenta dabis, pensa, herbas, vda, metalla,
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras.
Est vbi pluralem retinent hæc, est vbi spernunt.

Neutra sing. carentia quibusdam casibus pluralibus.

Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thus,
Treis tantùm similes voces pluralia seruant.
Appellat. masculina defecta plurali. *Hesperus & vesper, pontus, limúsq;, fimúsq;,*
Sic penus & sanguis: sic æther, nemo: sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.

Appellat. fœm. carentia plurali. *Singula fœminei generis, pluralia rarò:*
Pubes, atque salus, sic talio, cum indole, tußis.
Pix, humus, atque lues, sitis & fuga, iunge quieti,
Sic cholem atque fames, bilísq;, senecta, iuuentus.
Sed tamen hæc soboles, labes, vt & omnia quintæ,
Treis similes casus, plurali sæpè tenebunt.
Excipe res, species, facies, aciésq;, diésq;.

Quas voces numero totas licet esse secundo.
Illis multa solent muliebria nectere, vt hæc sunt:
Stultitia, inuidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet,
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rarius bis numerũ quandóq; sed adde secundum.

Nec licet his neutris numerum deferre secundũ: Neutra carentia plurali.
Delicium, senium, lethum, cœnúmq;, salúmq;.
Sic Barathrum, virus, vitrum, viscúmq;, penúmq;,
Iustitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul halec,
Adde gelu, solium, iubar. Hîc quoque talia ponas,
Quæ tibi si obserues, occurrent multa legenti.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo, Masculina plurali.
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluuium, lemures, fasti, atq; minores,
Cùm genus aßignant natales: adde penates,
Et loca plurali quales Gabijq;, Locriq;,
Et quæcunque legas paßim similis rationis.

Hæc sunt fœminei generis, numeriq; secundi: Fœminina carentia singulari.
Exuuiæ, phaleræ, gratésq;, manubiæ, & idus:
Antiæ & induciæ, simul insidiæq;, minæq;,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæq;, calendæ,
Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæq;,
Inferiæ, & feriæ, sic primitiæq;, plagæq;,
Retia signantes, & valuæ, diuitiæq;,
Nuptiæ itẽ & lactes. Addũtur Thebæ, & Athenæ,

Quod genus inuenias, & nomina plura locorum.

Neutra carentia singulari.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur:
Mœnia cum tesquis, præcordia, lustra ferarum,
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra,
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo,
Rostra disertus amat, pueriq; crepundia gestant,
Infantésq; colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absoluens superis effata recantat,
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi.
Quod si plura leges, licet hac quoque classe repon

Redundantia.

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia form
Nam genus & vocem variant, tonitrus, tonitru
Sic clypeus clypeũ, baculus baculum, atque bac
Sensus & hoc sensum, tignus tignúmq;, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctúmq;, sinapi,
Quod genus immutans fertur scelerata sinapis,
Sinus & hoc sinum, vas lactis: mendáq; mendum
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornus
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri:
Euentus simul euentum. Sed quid moror istis
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

Nominatiui ex accusatiuis Græcis.

Sed tibi præterea quædam sunt Græca notal
Quæ quarto casu fœtum peperêre Latinum.
Nam panther panthera creat, crateráq; crater,
Cassida cassis habet, sed & æther æthera fund

Hinc cratera venit, venit æthera, sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vocum diuersæ terminationes sub eodem genere.

Vertitur bis rectus, sensus manet, & genus vnũ:
gibbus et hic gibber, cucumis cucũer, stipis et stips
Sic cinis atq; ciner, vomis vomer, scobis & scobs.
Puluis item puluer, pubes puber: quibus addes,
Quæ pariunt or & os, honor & labor, arbor, adórq;.
His & apes & apis, plebs plebis. Sunt quoq; multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Vt delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
Teucrus item Teucer. Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.

Declinationem variantia.

Hæc simul & quarti flexus sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitiuo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus,
Sic colus atq; penus, cornus quando arbor habetur:
Sic lacus atq; domus, licèt hæc nec vbiq; recurrant,
His quoque plura leges, quæ priscis iure relinquas.

Adiectiua luxuriantia.

Et quæ luxuriant sunt adiectiua notanda (dũt:
Multa, sed in primis quot & hæc tibi nomina fu-
Arma, iugum, neruus, somnus, cliuúsq;, animúsq;.
Et quot limus habet, quot frænũ, & cera, bacillũ,
A quibus us simul is formes, vt inermus inermis.
Rarior est hilarus, vox est hilaris bene nota.

Heteroclita quædam frequentiora.

Vnus, Vter, Neuter, Solus, Vllus, Alter, Totus, Alius.

Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voca.	Abla.
us, er a um, ud	ius	i	um am um, ud		o a o
PLVRALITER.					
i æ a	orum arum orum	is	os as a		is
DOMVS. F.G.					
S. us	i us	o iii	um	us	o
P. us	orum uum	ibus	os us	us	ibus
DVO & AMBO Pluralia tantum.					
o æ o	orum arum orum	obus abus obus	os as o	o æ o	obus abus obus
TRES. plurale tantum.					
es ia	ium	ibus	es ia	es ia	ibus

COMPA-

COMPARATIO NOMINVM.

COmparantur nomina, quorum significatio augeri minuiue potest. Nominum comparatio.

Gradus comparationis sunt tres.

Positiuus, qui rem sine excessu significat: vt Albus, niger, probus, improbus. Positiuus gradus.

Comparatiuus, qui significationem sui positiui per aduerbium Magis, auget: vt Albior, probior, id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo positiui casu in i, addita syllaba or: vt ab amici, pudici, fit amicior, pudicior. Comparatiuus.

Superlatiuus, qui supra positiuum cum Aduerbio Valdè, vel Maximè significat: vt Superlatiuus.

Doctissimus, } id est valdè vel maximè { Doctus.
Iustissimus, } { Iustus.

Fit autem regulariter à primo positiui casu in i, adiectis s & simus: vt à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

Quæ verò positiua in r desinunt, adiecto rimus, superlatiuum formant: vt Pulcher, pulcherrimus, Niger, nigerrimus. In rimus.

Excipiuntur Dextimus à Dexter, Maturimus, siue Maturissimus, ab antiquo Matur.

Sex ista in lis, superlatiuum formant in limus: nempe Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, simillimus. In Lis.

Quæ deriuantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur. Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à dico. Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor. Deriuata à dico, loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, vsurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Bene-

Beneuolus,
Beneuolentior, } à volo.
Beneuolentissimus,
Magnificus,
Magnificentior, } à facio.
Magnificentissimus,

Comparatio nom. in vs purum.

Quoties vocalis præcedit us finale, comparatio per aduerbia Magis & Maximè : vt Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INVSITATIOR.

Interim acre iudicium adhibendum est, vt quæ in legendis authoribus raró occurrunt, raró itidem vsurpentur.

Cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, strenuior, egregijssimus, mirificissimus, pientissimus vel pijssimus, Ipsissimus.

Perpetuissimus, } { Exiguissimus, apud Ouidium.
Tuissimus, } { Multissimus, apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Comparatio irregularis.

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus. Citra, citerior, citimus. Intra, interior, intimus. Infra, inferior, infimus. Extra, exterior, extimus vel extremus. Supra, superior, supremus vel summus. Post, posterior, postremus. Vltra, vlterior, vltimus. Prope, propior, proximus. à quo proximior apud Ouidium. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpe, sæpiùs, sæpissimè.

COM

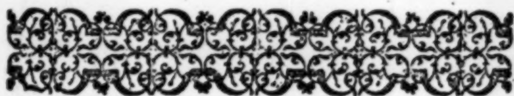
COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus, Inclytiſſimus.	Meritus, Meritiſſimus.
Opimus, Opimior.	Siniſter, Siniſterior.
Ocyor, Ocyſſimus.	ab ὠκύς.
Nouus, Nouiſſimus.	Iuuenis, Iunior.
Adoleſcens, Adoleſcentior.	Senex, ſenior. Maximus natu.
Potior, Potiſſimus.	Ante, Anterior.
Longinquus, Longinquior.	Nuper, Nuperrimus.
Penè, peniſſimus.	

Comparatio manca.

Interdum autem à ſubſtantiuis fit comparatio, ſed abuſiuè: vt Neronior, Cinædior, Pœnior, à Nerone. Cinædo. Pœno.

Comparatio abuſiua.

Comparationum			
	SINGVLARITER.		
	POSITIVVS.	*COMPA.*	*SVPER.*
	Doctus. Tener. Dulcis. Fœlix. Prudens.		
Nom.	*us er is* *a is x ns* *um e*	*ior* *ior* *ius*	*mus* *ma* *mum*
Gen.	*i* *æ* *is* *i*	*ioris*	*mi* *mæ* *mi*
Dat.	*o* *æ* *i* *o.*	*iori*	*mo* *mæ* *mo*
Acc.	*um em ē em* *am em ē em* *um e x ns*	*iorem* *iorem* *ius*	*mum* *mam* *mum*
Voc.	*e er is* *a is* } *x ns* *um e*	*ior* *ior* *ius*	*me* *ma* *mum*
Abl.	*o* *a* } *i e* *o* *i*	*iore* *iori*	*mo* *ma* *mo*

Typus

Typus.

PLVRALITER.

	POSITIVVS.		COMPA.	SVPERL.
	Docti. Teneri.	Dulces. Fœlices. Prudentes.		
Nom.	i æ a	es es ia	iores iores iora	mi mæ ma
Gen.	orum arum orum	ium	iorum	morum marum morum
Dat.	is	ibus	ioribus	mis
Acc.	os as a	es es ia	iores iores iora	mos mas ma
Voc.	i æ a	es es ia	iores iores iora	mi mæ ma
Abl.	is	ibus	ioribus	mis

DE PRONOMINE.

Ronomen, eſt pars orationis, qua in demonſtranda aut repetenda re aliqua vtimur.

Pronomina ſunt quindecem Ego,tu,ſui,ille,ipſe,iſte,hic is, meus,tuus,ſuus, noſter,veſter, noſtras,veſtras.

Quibus addi poſſunt & ſua cõpoſita : vt Egomet, tute, idem, & ſimilia. Vt etiam Qui,quæ,quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidentia pronomini.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Caſus, Genus,Declinatio,Perſona,Figura.

Species pronominum.

Species Pronominum eſt duplex : Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua.

Ad primitiuam ſpectant iſta · Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte,hic,is.

Ex primitiuis alia ſunt Demonſtratiua, alia Relatiua.

Demonſtratiua.

Demonſtratiua dicuntur eadem quæ & Primitiua, nimirùm, Ego,tu,ſui,ille,ipſe,iſte,hic,is.

Relatiua.

Relatiua autem ſunt, Ille,ipſe,iſte,hic, is, idem, qui.

Deriuatiua.

Deriuatiua ſunt, Meus,tuus,ſuus,noſter, veſter,noſtras,veſtras.

Deriuatiuorum alia ſunt Poſſeſſiua, alia Gentilia.

Poſſeſſiua.

Poſſeſſiua ſunt, Meus,tuus,ſuus,noſter,veſter.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem, aut nationem, vel partes & ſectas ſignificent : vt Noſtras, veſtras,& cuias nomen.

DE NVMERO.

Numerus in pronominibus.

Numerus Pronominum duplex eſt : Singularis, vt Ego. Pluralis,vt nos.

DE CASV.

Caſus autem ſunt ſex, quemadmodum in nomine.

Vocatiuo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor: Tu, meus, noster, nostras. Martialis tamen pronomini Ipse vocatiuum tribuere videtur, quum ait,

Vt Martis reuocetur amor, sæuiq; tonantis,
A te Iuno petat Ceston, & ipsa Venus.

DE GENERE.

Genera sunt in pronominibus perinde vt in adiectiuis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt Ego, tu, sui. Alia per tria genera variantur: vt Meus, mea, meum. Genus pronominum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes pronominum sunt quatuor.

Genetiuus autem primæ declinationis exit in i: vt Ego, tu. Genitiuo Mei, tui, & sui, quod recto caret in vtroque numero. Pronominum declinatio.

Genitiuus secundæ definit in ïus vel ius: Cuius formæ sunt ille, ipse, iste. Genitiuo illius, ipsius, istius. Hic, is, qui. Genetiuo Huius, eius, cuius. Secunda

Genitiuus tertiæ declinationis exit in i, æ, i, quemadmodum nominum adiectiuorum, quæ per tres terminationes variantur. Cuius sortis sunt, Tertia

Nтō		Gтō	
	Meus, mea, meum.		Mei, meæ, mei.
	Tuus, tua, tuum.		Tui, tuæ, tui.
	Suus sua, suũ.		Sui, suæ, sui.
	Noster, nostra, nostrũ.		Nostri, nostrę, nostri.
	Vester, vestra, vestrũ		Vestri, vestræ, ve.

Genitiuus quartæ habet âtis: ex quo ordine sunt, Quarta.

	Genitiuo	
Nostras,		Nostrâtis.
Vestras,		Vestrâtis.
Cuias,		Cuiâtis.

Cæteri obliqui in vtroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ pronominum

Personæ pronominũ sunt tres, { Prima, Secũda, Tertia, } vt { Ego, Tu, Ille.

DE FIGVRA.

Figura.

Figura est duplex: simplex vt Ego: Composita, vt Egomet.

Pronominum compositio.

Pronomina inter se componuntur: vt Ego ipse, tu ipse, suiipsius, meiipsius.

Nrõ. { Istic, Istæc, Istoc, vel Istuc. } Accus. { Istunc, Istanc, Istoc, vel Istuc. } Ablat. { Istoc, Istac, Istoc.

Pluraliter, Nominatiuo & Accusatiuo Istæc. Eodem modo declinatur & Illic, Illæc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: vt Cuiusmodi, huiusmodi illiusmodi, istiusmodi.

Componuntur & cum præpositionibus: vt Mecum tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

Componuntur etiam & cum aduerbijs: vt

{ Eccum, Eccam, Eccos, Eccas, } ab Ecce. { Ellum, Ellam, Ellos, Ellas, } ab Ecce. Vt & idem quoque, ab is & demùm.

Cum coniunctione quoque componuntur: vt Nominatiuo Hiccine, Hæccine, Hoccine. Accusatiuo Hunccine, Hanccine, Hoccine. Ablatiuo Hoccine, Haccine, Hoccine. Pluraliter Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum syllabicis adiectionibus: vt Met, te, ce, pte.

Met.

Met adijcitur primæ & secundæ personæ: vt Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic sibimet quoque, ac semet dicimus.

Tamet.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse ver-

se verbum à Tumeo. Sed Tuimet, tibimet, temet, nolmet,&c.

Te adijcitur istis: Tu, vt Tute: Te, vt Tete. Te.

Ce adijcitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in s desinunt, vt Huiusce, hisce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce. Ce.

Pte apponitur istis ablatiuis, Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra, vt Meapte, Tuapte, Suapte, Nostrapte, Vestrapte. Pte.

Interdum etiam masculinis & neutris adijci solet: vt Meopte marte, Tuopte labore, Suopte iumento, Nostropte damno,&c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis, in compositione hisce particulis postponitur: En, Ne, Alius, Num, Si, vt Ecquis. Nequis. Aliquis. Nunquis. Siquis. Et hæc tam in fœminino singulari, quàm in neutro plurali, qua habent, non quæ: vt Siqua mulier, Nequa flagitia,&c. Quis.

Præter Ecquis, quod vtrunq; in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua. Ecquis.

His antè particulis præponitur Quis in cõpositione: Nam, Piam, Putas, Quam, Que, vt Quisnam. Quispiam. Quisputas. Quisquam. Quisque. Et hæc vbique (præterquã in ablatiuo singulari) Quæ habent, non Qua: vt Quænam doctrina. Negotia quæpiam, Optima quæque.

Quis, etiam cum seipso componitur: vt Quisquis, quod & in hunc modum variatur. Quis.

Nominatiuo Quisquis, Quicquid. Accusatiuo Quicquid. Ablatiuo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui in compositione præponitur his particulis

Dam, } vt { Quidam. } { Et hæc vbique, præ-
Vis, } vt { Quiuis. } { terquam in ablatiuo
Libet, } vt { Quilibet. } { singulari, Quæ reti-
Cunq;, } vt { Quicunq;. } { nent, non Qua: vt

Quædam puella. Quæcunque facinora.

Declinatio pronominum.					
PRIMA.					
Singulariter.					
Nom.	*Genet.*	*Dat.*	*Acc.*	*Voc.*	*Abla.*
Ego	*Mei*	*Mibi*	*Me*		*Me*
**Tu*	*Tui*	*Tibi*	*Te*	*Tu*	*Te*
	Sui	*Sibi*	*Se*		*Se*
PLVRALITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Acc.*	*Voc.*	*Abla.*
Nos	*Nostrũ. i*	*nobis*	*nos*		*nobis*
**Vos*	*Vestrũ. i*	*vobis*	*vos*	*vos*	*vobis*
	Sui	*sibi*	*se*		*se.*
SECVNDA.					
Sic declinantur septem hæc nomina, Vnus, totus, solus, alius, alter, vter, vllus, & eorum composita.					
SINGVLARITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu*	*Voca*	*Abla.*
Ille }	*ius*	*i*	*um*		*o*
Iste } *a, ud*			*am*		*a*
Ipse, a, um			*ud, um.*		*o*

PLVRALITER.

Nom.	Gene.	Dat.	Acc.	Voc.	Abla.
i a a	orum arum orum	is	os as a		is

SINGVLARITER.

Hic Hæc Hoc	huius	huic	hunc hanc hoc		hoc hac hoc
Hi He Hæc	horum harum horum	his	hos has hæc		his

SINGVLARITER.

Is Ea Id	eius	ei	eum eam id		eo ea eo

PLVRALITER.

Ii Eæ Ea	eorum earum eorum	ijs vel eis	eos eas ea		ijs vel eis

SINGVLARITER.

Quis vel qui quæ vel qua quod vel quid	cuius	cui	quem quam quod vel qd		quo vel q qua vel q quo vel q

PLURALITER.

Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Abla.
Qui Quæ Quæ vel Qua	quorū quarū quorū	quibus vel queis	quos quas quæ vel qua		quib[us] vel queis.

TERTIA.

Idem. Pronomen relatiuum, ordinis secundi.

SINGULARITER.

* Meus Tuus Suus * Noster Vester Cuius } a. ū {	i æ i	o æ o	um am um	i, er a um	o a o.

PLURALITER.

i æ a	orum arum orum	is.	os as a	i æ a	is.

QVARTA.

SINGULARITER.

Nostr Vestr Cui { as / ate	atis	ati	atem ate	as ate	ate ati.
ates atia	atiū	tibus	ates atia	ates atia	tibus.

DE VERBO.

Erbum, est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agerêue, aut pati significat: vt Sum, existo: moueo, moueor: tango, tangor.

Verbum deducitur in primis in Personale, vt Doceo: & Impersonale, vt Oportet.

Personale est, quod certis personis distinguitur: vt Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Personale verbum.

Contrà, impersonale dicitur, quod diuersarum personarum vocibus non distinguitur, nec variatur: vt Pœnitet, tædet, miseret, oportet. Impersonale.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista: Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Coniugatio. Accidentia verbo.

DE GENERE.

Quinq; sunt Verborũ genera, { Actiuũ, Passiuũ, Neutrũ, } Deponẽs, Cõmune.

ACTIVVM.

Actiuum est, quod agere significat, & in o finitum, passiuum in or formare potest: vt Doceo, doceor. Lego, legor. Actiuum.

PASSIVVM.

Passiuum est, quod pati significat, & in or finitum, actiui formam, r dempto, resumere potest: vt Amor, amo. Afficior, afficio. Passiuum.

NEVTRVM.

Neutrum est, quod in o vel in m finitum, nec acti- Neutrum.

 uum,

uam, nec passiuam formam integrè induere potest; vt Curro, ambulo, iaceo, sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Neutrum substantiuum. Nam aliud Substantiuum dicitur: vt Sum, es, est, sumus, &c. Neutrum absolutum. Aliud Absolutum, sic dictum, quòd ipsum per se sensum absoluat.

Atque hoc rursum duplex est. Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: vt Ambio, dormio, pluit, ningit. Alterum verò passionem in ipso completam indicat: vt Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiuæ vocis vsurpat: vt

Bibo vinum,	Vinum bibitur.
Curro stadium,	Stadium curritur.
Viuo vitam,	Vita viuitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: vt Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens. Deponens, quod in or finitum, vel actiui significationem habet, vt Loquor verbum: vel neutri, vt Philosophor.

COMMVNE.

Commune. Commune, quod in or finitum, tam actiuam quàm passiuam significationem obtinet: vt Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior: multáq; id genus alia, quæ passim apud Veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicatiuus. Indicatiuus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri

fieri definit: vt *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem vsurpatur: vt *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: vt *An in astu venit aliud ex alio malum?*

Imperatiuus, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: vt apud Propertium. *Aut si es dura nega, sin es non dura, venito.* Imperatiuus.

Virg. *Tityre dum redeo, breuis est via, pasce capellas:*
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caueto.

Præteritum autem à subiunctiuo mutuatur. Cic. *Sed amabò te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.*

Martialis. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec vllum*
Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin & illa passiua, Præceptum sit, Dictum sit, Determinatum sit, præteriti imperatiui esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissiuus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur: vt
Si sine pace tua, atque inuito numine Troës
Italiam petiere, luant peccata, nec illos Iuueris auxilio.

Deniq; aliquando etiam Suppositiuus aut Hortatiuus appellatur: vt Virgilius.
-eamus, & in media arma ruamus.

Optatiuus, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda. vt *Vtinam bonis litteris suus detur honos.* Optatiuus.

Modus Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, quinque separata eisdem vocibus tempora habere videntur, vt est author Linacrus. Præterea notandum est, Præsens huius modi assumere quandóq; significationem futuri, vt *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid signifi- Potentialis.

significamus: vt *Expectes eadem à summo minimóq; posta*, pro potes expectare. *Non expectes vt statim gratias agat, qui sanatur inuitus*, pro non debes expectare. *Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro vult affirmare.

Græcorum optandi modus. Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per optatiuum modum, & particulam ἄν exprimunt.

Subiunctiuus. Subiunctiuus, qui nisi alteri subijciatur orationi, vel alteram sibi subiectam orationem habeat, perse sententiam non absoluit: vt

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Nota. Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conueniunt: discernuntur verò significatu & signis. Optatiuus enim semper adhæret aduerbio cuipiam optandi: vt *Vtinam veniat aliquando tempus*. Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctiuus autem semper aliquam coniunctionem annexam habet vt *Si venero. Vt taceas. Quum cœnauero.*

Infinitiuus. Infinitiuus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam: vt *Malim probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens. Præsens, quo actio nunc geri significatur: vt *Scribo.*

Imperfectum Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur; non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem: vt,

Virgil. *Hîc templum Iunoni ingens Sydonia Dido*
Condebat. Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita absolutáq; significatur actio. Hoc in passiuis, deponentibus, & communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum.

Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: vt *Pransus sum.* Alterum, quo vlteriùs præteritum indicatur: vt *Pransus fui*. Non enim si modò pransus sis, Pransus fui, commodè aptéue dixeris.

Plusquam perfectum, quo actio iam diu præterita significatur. Plusquam perfectum.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur. Futurum.

Hic promissiuus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: vt Ouid.

Ibimus ô Nymphæ, monstratáq; saxa petemus.

Huius aliud genus est, quod Exactum vocant: vt *Videro, Abiero.* Exactum.

Teren. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum, futurum etiam in subiunctiuo modo reperitur.

Plin. *Ero securior dum legam, statímq; timebo quum legero*

DE FIGVRA.

Figura est duplex. Simplex, vt facio: Composita, vt calefacio.

Verba composita, quorum simplicia exoleuerunt, sunt defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, cógruo, instigo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à græcis nata: vt Impleo, à πλῶ, Percello, à κέλλω.

DE SPECIE. Species est duplex.

Primitiua, quæ est prima verbi positio: vt eeo Fur. Primitiua.

Deriuatiua, quæ à primitiua deducitur: vt Feruesco. Deriuatiua.

Deriuatiuorum genera sunt quinque.

Inchoatiua, à Grammaticis appellata (quæ Valla meditatiua potiùs & augmentatiua appellat) in sco desinunt, vt Labasco, calesco, ingemisco, edormisco. Inchoatiua

Hæc aut inchoationem significant: vt Lucescit, id

est,

est, incipit lucere, aut certè gliscere & intendi: vt apud Virgilium. *Expleri mentem nequit, ardescitq; tuendo*: hoc est, magis magísq; ardet. Ex his plæráq; pro thematibus primarijs vsurpantur: vt *Timesco, hisco, conticesco*, id est, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentatiua. Frequentatiua desinunt in to, so, xo, aut tor: vt Visito, affecto, scriptito, pulso, viso, quasso, nexo, texo, vexo, sector, scitor, sciscitor. Significant autem vel assiduitatem quandam, vel conatum: vt Dictito, id est, frequenter dico. Viso. i. eo ad videndum.

Apparatiua. Huc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico, & similia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparatiua appellari solent.

Desideratiua. Desideratiua finiunt in urio: vt lecturio, parturio, esurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum primitiuorum studium atque appetentiam quandam adijciunt: vt Lecturio, id est, legere cupio. Cœnaturio, id est, cupio cœnare.

Diminutiua. Diminutiua in lo, vel sso exeunt: vt Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo.

Imitatiua. Imitatiua sunt, quæ imitationem significant: vt Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hac forma non adeò delectati sunt, vnde pro Græcisso, Græcor vsi sunt: vt Cornicor, à cornice: Vulpinor, à vulpe. Bacchor à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: Prima, vt Lego: Secunda, vt Legis: Tertia, vt Legit.

NVMERVS.

Numeri sunt item duo, Singularis, vt lego: Pluralis, vt legimus.

DE CONIVGATIONE.

Quandoquidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam vngues suos exactissimè callere debent, proximum fuerit, vt hæ Gulielmi Lilij de præteritis & supinis regulæ lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæq;, nec sanè minùs vtiles, pari auiditate imbibantur. Coniugatio.

G. L. DE SIMPLICIVM verborum primæ coniugationis communi præterito.

S in præsenti perfectum format in aui,
Vt no, nas, naui: vocito, vocitas, vocitaui.
Deme lauo laui: iuuo, iuui, nexóque nexui.
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui. Raro hæc formantur in aui,
Do das, ritè dedi, sto stas, formare steti vult.

Hypermeter. Hypermeter versus plus iusto vna syllaba constat, sed collidenda cum prima voce sequentis versus, id quod omnium commune est.

Secundæ coniugationis commune præteritum.

ES in præsenti perfectum format ii dans,

Vt nigreo, nigres, nigrui: iubeo excipe iussi,
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi,
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videóq́;
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi.
Quatuor his infra geminatur syllaba prima:
Pendeo námque pependi, mordeo vúltq́; momordi,
Spondeo habere spospondi, tondeo vúltq́; totondi.
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Geo. *L vel R ante geo si stet, geo vertitur in si:*
Vrgeo vt vrsi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles, fleui: leo les, leui: indéq́; natum
Leo. *Deleo deleui, pleo ples pleui, neo neui:*
A maneo mansi formatur, torqueo torsi,
Veo. *Hæreo vult hæsi. Veo fit ui, vt ferueo ferui,*
Niueo & inde satum, poscit conniueo niui,
Et nixi, cieo cini, vieóq́; vieui.

Tertia Coniugatio.

TErtia præteritum formabit vt hîc manifestum:
Bo. *Bo fit bi, vt lambo lambi: scribo excipe scripsi:*
Et nubo nupsi, antiquum cumbo cubui dat.
Co. *Co fit ci, vt vinco vici, vult parco peperci,*
Et parsi: dico dixi, duco quoque duxi.
Do. *Do fit di, vt mando mandi, sed scindo scidi dat,*
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique,
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:

Iungi

Iunge cado cecidi, pro verbero cædo cecidi.

Cedo pro discedere, siue locum dare, cessi. Cedo.

Vado, rado, lædo, ludo, diuido, trudo,

Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.

Go fit xi, vt iungo iunxi: sed r, ante go, vult si: Go.

Vt spargo sparsi, lego legi, & ago facit egi,

Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugiq́,

Dat frango fregi: cùm signat pango pacisci,

Vult pepigi: pro iungo pegi: pro cano panxi.

Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & veho vexi. Ho.

Lo fit ui, colo ceu colui: psallo excipe cum p. Lo.

Et sallo sine p, nam salli format vtrunque:

Dat vello velli, vulsi quoque, fallo fefelli,

Cello pro frango ceculi, pello pepuliq́.

Mo fit ui, vomo ceu vomui, sed emo facit emi, Mo.

Como petit compsi, promo prompsi: adijce demo

Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo pressi.

No fit ui, sino ceu siui: temno excipe tempsi. No.

Dat sterno straui, sperno spreui, lino leui,

Interdum lini & liui, cerno quoque creui:

Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.

Po fit psi, vt scalpo scalpsi, rumpo excipe rupi: Po.

Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.

Quo fit qui, vt linquo liqui: coquo demito coxi. Quo.

Ro fit ui, sero seu pro planto & semino, seui. Ro.

Quod serui meliùs dat mutans significatum.

Vult verro verri & versi, vro vssi, gero gessi.

Quæro

Quæro quæſiui, tero triui, curro cucurri.
So. So velut accerſo, arceſſo, inceſſo, atque laceſſo,
Formabit ſiui: Sed tolle capeſſo capeſſi,
Quódq; capeſſiui facit: atque faceſſo faceſſi.
Sic viſo viſi, ſed pinſo pinſui habebit.
Sco. Sco ſit ui, vt paſco paui: vult poſco poposci,
Vult didici diſco, quexi formare quiniſco.
To. To fit ti, vt verto verti: ſed ſiſto notetur
Pro facio ſtare actiuum, nam iure ſtiti dat.
Sterto ſtertui habet, meto meſſui: ab ecto fit exi:
Vt flecto flexi, pecto dat pexui, habétq;
Pexi: etiam necto dat nexui, habet quoque nexi,
Dat mitto miſi, petij peto, ſiue petiui.
Vo. Vo fit ui, vt voluo, volui: viuo excipe vixi.
Nexo vt nexui habet, ſic texo texui habebit.
Cio. Fit Cio ci, vt facio feci, iacio quoque ieci,
Antiquum lacio lexi, ſpecio quoque ſpexi.
Dio. Fit Dio di, vt fodio fodi. Gio, ceu fugio, gi.
Gio. Pio. Fit Pio pi, vt capio cepi: cupio excipe piui:
Et rapio rapui, ſapio ſapui, atque ſapiui.
Rio. Fit Rio ri, vt pario peperi. Tio, ſſi, geminans ſ,
Tio. Vt quatio quaſſi, quod vix reperitur in vſu.
Vo. Denique uo fit ui, vt ſtatuo ſtatui: pluo plui
Format, ſiue plui: ſtruo ſed ſtruxi, fluo fluxi.

Quarta coniugatio.

QVarta dat is, iui, monſtrat ſcio, ſcis, tibi ſciui:

Excipia

Excipias venio dans veni, cambio campsi,
Rancio rausi, farcio farsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi:
Pro salto, salio salui, & amicio amicui dat.
Parciùs vtemur, cambiui, hauriui, amiciui,
Sepiui, sanxiui, farciui, atque saliui.

Verborum quartę coniugationis commune pręteritum.

Pes proceleusmaticus.

De compositorum Verborum præteritis.

PRæteritum dat idem simplex & cōpositiuum,
Vt docui edocui monstrat. Sed syllaba semper
Quam simplex geminat, composito non geminatur,
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo:
Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis.
A Plico compositum cum sub, vel nomine, vt ista, — Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicaui.
Applico, complico, replico, & explico, ui vel in aui.
Quamuis vult oleo simplex olui, tamen inde — Abcleo.
Quóduis compositum meliùs formabit oleui: — Adoleo. Exoleo.
Simplicis at formam redolet sequitur subolétq;. — Inoleo. Oboleo.
Composita à pungo, formab unt omnia p unxi, — Pungo.
Vult vnum pupugi, interdúmq; repungo repunxi.
Natum à do, quando est inflexio tertia, vt addo, — Do.
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo:
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at vnum
Abscondo abscōdi. Natum à sto, stas, stiti habebit. — Sto.

Verba

Verba haec simplicia praesentis praeteritiq;
Si componantur, vocalem primam in e mutant:
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor,
Partio. *Partio, carpo, patro, scando, spargo, parioq;*
Cuius nata peri, duo comperit & reperit dant:
Caetera sed perui, velut haec, aperire, operire.
pasco. *A Pasco paui tantùm composita notentur*
Haec duo, compesco, dispesco, pescui habere:
Caetera vt epasco, seruabunt simplicis vsum.

Mutantia primam vocalem vbique in I.

~~Haec~~ habeo, lateo, saliq; ~~statuo, cado, lędo,~~
~~Pango dans pegi~~, cano, quaero, caedo cecîdi,
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapioq;,
Si componantur, vocalem primam in I mutant:
Cano. *Vt rapio rapui, eripio eripui: à Cano natum,*
Praeteritum per ui, ceu concino concinui dat.
placeo. *A Placeo sic displiceo, sed simplicis vsum*
Haec duo, complaceo cum perplaceo bene seruant.
pango. *Composita à Pango, retinent a quatuor ista,*
Depango, oppango, circumpango, atque repango.
Maneo. *A Maneo mansi mminui dant quatuor ista,*
Praemineo, emineo, cum promineo, immineoq;:
Simplicis at verbi seruabunt caetera formam.
Scalpo. *Composita à Scalpo, calco, salto, a per u mutant.*
Id tibi demonstrant exculpo, inculco, resulto.
Claudo. *Composita à Claudo, quatio, lauo, reijciunt a:*

Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatio
percutio, excutio: à lauo, proluo, diluo, nata.

Mutantia primam vocalem vbique in I, præterquam in præterito.

Hæc si componas, Ago, emo, sedeo, rego, frango, Excipitur Coëmo.
Et capio, iacio, lateo, specio, premo, semper
Vocalem primam præsentis in I sibi mutant,
Præteriti nunquam, seu Frango, refringo refregi: Sic Facio, Lego.
A capio, incipio incepi. Sed pauca notentur:
Námque suum simplex perago sequitur, satagóque.
Atque ab ago, dego dat degi, cogo coëgi, Ago.
A rego, sic pergo perrexi, vult quoque surgo
Surrexi, media præsentis syllaba adempta. Rego.
Nil variat facio, nisi præposito præeunte, Facio.
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
A lego nata, re, se, per, præ, sub, trans, præeunte, Lego.
Præsentis seruant vocalem in i, cætera mutant:
De quibus hæc, Intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

De simplicium verborum Supinis.

NVnc ex præterito discas formare Supinum.
Bi sibi tum format, sic námque bibi bibitũ fit. Bi.
Ci fit ctum, vt vici victum, testatur & ici Ci.
Dans ictum, feci factum, ieci quoque iactum.
Di fit sum, vt vidi visum: quædam geminant S. Di.

Vt pandi passum, sedi sessum, adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.

Hîc etiam aduertas, quòd syllaba prima supinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idq; totondi dans tonsum docet, atque cecîdi
Quod cæsum, & cecidi quod dat casum, atq; tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsum, atq; pepedi
Quod format peditũ, adde dedi quod iure datũ vult.

GI. Gi fit ctum, vt legi lectum, pegi pepigiq;
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

LI. Li fit sum, vt salli, stans pro sale condio, salsum.
Dat pepuli pulsum, ceculi culsum, atque fefelli
Falsum: dat velli vulsum, tuli habet quoque latum.

Mi, Ni, Pi, Qui. Mi, ni, pi, qui, tum fiunt, velut hîc manifestum
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum.
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri. Ri fit sum, vt verri versum: peperi excipe partũ.
Si. Si fit sum, vt visi visum, tamen ss, geminato.
Misi formabit missum, fulci excipe fultum,
Hausi haustum, sarsi sartum, farsi quoque fartum.
Vssi vstum, gessi gestum, torsi duo, tortum
Et torsum, indulsi indultum, indulsúmq; requirit.

Ti. psi. Psi fit ptũ, vt scripsi scriptũ, cãpsi excipe cãpsum.
Ti fit tum, à sto námque steti, à sisto q; stiti fit
Præterito, commune statum: verti excipe versum.

Visit tum, flaui vt flatum: paui excipe pastum.
Dat laui lotum, interdum lautum atque lauatum,
Potaui potum, interdum facit & potatum.
Sed faui fautum, caui cautum, à sero seui,
Formes ritè satum, liui liniq; litum dat.
Solui à soluo solutum, volui à voluo volutum.
Vult singultiui singultum, vænio vænis
Væniui, vænum: sepeliui ritè sepultum.
(quoduis

Quod dat ùi dat itum, vt domùi domitum: excipe
Verbum in ùo, quia semper ùi formabit in utum:
Exùi vt exutum: à ruo deme rui, ruitum dans. Arguo. Ambio.
Vult secui sectum, necui nectum, fricuiq;
Frictum: miscui item mistū, ac amicui dat amictū.
Torrui habet tostum, docui doctum, tenuiq;
Tentum, consului consultum, alui altum, alitúmq; Procelcus. maticus.
Sic salui saltum, colui, occului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapui raptum, seruiq;
Assero, vult sertum, sic texui habet quoq; textum.

Hæc sed ùi mutant in sum, nam censeo censum,
Cellui habet celsum, meto messui habet quoq; messū.
Nexui item nexum, sic pexui habet quoque pexum.
Dat patui passum, carui cassum, caritúmq;.

Xi fit ctum, vt vinxi vinctū: quinque abijciunt n.
Nam finxi fictum, minxi mictum, inq; supino
Dat pinxi pictum, strinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum.

De compositorum verborum Supinis.

Compositũ vt simplex formatur quódq; supinum,
Quamuis non eadem stet semper syllaba vtriq;.
Tundo. *Composita à tunsum, dempta n, tusum: à ruitum fit*
Duo. *I media dempta, rutum: & à saltum quoque sultũ.*
Salio. *A sero, quando satum format, cõposta situm dant.*
Sero. *Hæc captum, factũ, iactum, raptum, a per e mutant,*
Et cantum, partum, sparsum, carptũ, quoque fartũ.
Verbum Edo compositũ, non estũ, sed facit esum
Edo. *Vnum duntaxat Comedo, formabit vtrúnque.*
A nosco tantùm duo, cognitũ & agnitũ habentur,
Cætera dant notum, nullo est iam noscitum in vsu.

Præterita verborum in Or.

Verba in or, admittunt ex posteriore supino
Præteritum, verso u per us, & sum consociato
Vel fui: vt à lectu, lectus sum vel fui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum.
Patior. *Num labor, lapsus. Patior dat passus, & eius*
Nata, vt compatior compassus, perpetiórq;
Fateor. *Formans perpessus. Fateor quod fassus, & inde*
Nata, vt confiteor confessus, diffiteórq;
Gradior. *Formans diffessus. Gradior dat gressus, & inde*
Nata, vt digredior digressus. Iunge fatiscor,
Fessus sum, mensus sum metior, vtor & vsus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus.
Nitor nisus vel nixus sum, vlciscor & vltus.

Irascor simul iratus, reor atque ratus sum.
Obliuiscor vult oblitus sum. Fruor optat
Fructus vel fruitus, misereri iunge misertus.
Vult tuor & tueor, non tutus, sed tuitus sum: Tuor.
Quamuis & tutum & tuitum sit vtrinque supinum.
Aloquor adde loquutus, & à sequor adde sequutus. Loquori
Experior facit expertus. Formare paciscor
Gaudet pactus sum, nanciscor nactus. Apiscor, (eptus. Apiscor.
Quod vetus est verbum, aptus sum: vnde adipiscor ad-
Iunge queror questus, proficiscor iunge profectus.
Expergiscor sum experrectus. Et hæc quoque com-
Miniscor commentus, nascor natus, moriórque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De Verbis geminum præteritum mutuantibus.

PRæteritum actiuæ & passiuæ vocis habent hæc: Versus hypermetri.
Cœno cœnaui & cœnatus sum tibi formant.
Iuro iuraui & iuratus, potóque potaui
Et potus, titubo titubaui vel titubatus.
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeóque
Dat placui & placitus, suesco sueui atque suetus.
Veneo pro vendor, væniui, venditus & sum.
Nubo nupsi nuptáque sum, mereor meritus sum,
Vel merui: adde libet libuit libitum. Et licet adde,
Quod licuit licitum. Tædet quod tæduit, & dat

Pertæsum, adde pudet faciens puduit, puditúmq;
Atq; piget, tibi quod format piguit, pigitúmq;

De Neutro paßiuorum præteritis.

Versus hypemetes.

NEutropaßiuum sic præteritum tibi forma,
Gaudeo gauisus sum, fido fisus, & audeo
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,
Mœreo sum mœstus: sed Phocæ nomen habetur.

De Verbis Præteritum mutuantibus.

Nigresco
Flauesco.
Erubesco.
Lucesco.

QVædam præteritum verba accipiunt aliunde
Inceptiuū in sco, stans pro primario, adoptat
Præteritum eiusdem verbi: vult ergo tepesco
A tepeo, tepui: feruesco à ferueo, ferui.
A video cerno vult vidi: à concutio vult
Præteritum quatio concußi, à percutióq;
Percußi, ferio: à mingo vult meio minxi.
A sedeo sido vult sedi: à suffero tollo
Sustuli: & à fuo sum fui, & à tulo ritè fero, tuli.
A sto sisto steti, tantùm pro stare, furóq;
Insaniui, à verbo eiusdem significati.
Sic poscunt vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

De Verbis Præterito carentibus.

* Siluesco
Fruticesco,
Sterilesco.
Dicisco.

PRæteritū fugiūt, vergo, ambigo, glisco, fatisco,
Polleo, nideo. * Ad hæc inceptiua, vt puerasco:

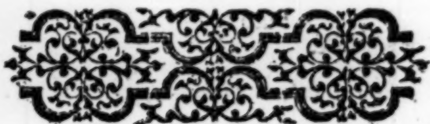
Et passiua, quibus caruere actiua supinis:
*It metuor, timeor. * Meditatiua omnia, præter*
Parturio, esurio, quæ præteritum duo seruant.

Desideratiua, vt Micturio. Scripturio. Iturio. Cacaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HAEc rarò aut nūquā retinebunt verba supinū:
Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci.
Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, sugo, lingo, mingo, satagóq;
Psallo, volo, nolo, malo, tremo, strideo, strido,
Flaueo, liueo, auet, paueo, conniueo, feruet.
A nuo cōpositum, vt renuo, à cado vt incido: prẹter
Occido, quod facit occasum, recidóq; recasum.
Respuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo,
Et sterto, timeo: sic luceo & arceo, cuius
Cōposita ercitū habent. Sic à gruo, vt ingruo natū:
Et quæcunque in ui formantur neutra secundæ:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóq;,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateóq;,
Et valeo, caleo: gaudent hæc námque supino.

Linquo. Simplex. Adde Satago, Sido; Sapio.

ACTIVA ET NEUTRA.

INDICATIVUS.

SINGULARIT.	PLURALIT.
Præ	sens.
I loue.	
o, … as, … at.	a … mus, tis, … ant.
eo, … es, … et.	e … mus, tis, … ent.
o, … is, … it.	i … mus, tis, … unt.
io, … is, … it.	i … mus, tis, … iunt.
Præteritum	imperfectum.
I loued or did loue.	
a, e, e, ie … bam, bas, bat.	bamus, batis, bant.
Præteritum	perfectum.
I haue loued.	
i, isti, it.	imus, istis, erunt vel ere.
Præteritum	plusquàm perf.
I had loued.	
eram, eras, erat.	eramus, eratis, erant.
Futu	rum.
I shall or will loue.	
a, e … bo, bis, bit.	bimus, bitis, bunt.
am, iam … es, et.	emus, etis, ent.

PASS,

Typus.

PASS. DEPON. ET COMM.

INDICATIVVS.

SINGVLARIT.	PLVRALIT.
Præ	sens.
I am loued.	
or. { a / e / e / i } { ris / re } { a / e / i / i } tur.	{ a / e / i / i } mur, mini, { an / en / un / iū } tur.
Præteritum	imperfectum.
I was loued.	
{ a / a / e / ie } bar { baris / bare, } batur.	bamur, bamini, bantur.
Præteritum	perfectum.
I haue bene loued.	
us { sum es est / fui. isti, it. }	i { sumus estis sunt / fuimus, istis, erūt re. }
Præteritum	plusquàm perf.
I had bene loued.	
us { eram eras erat / fuerā, ras, rat. }	i { eramus eratis erant / ramus, ratis, rant. }
Futu	rum.
I shall or will be loued.	
{ a / e } bor { beris / bere, } bitur.	bimur, bimini, buntur.
{ er, / ier, } { eris / ere, } etur.	emur, emini, entur.

ACTIVA

ACTIVA ET NEVTRA.

IMPERATIVVS.

SINGVLAR. Præſens. *PLVRALIT.*

Loue thou.

a to	*et to*	*e*		*a*		
e to	*eat to*	*ea*	*mus*	*e*	*te*	*ẽt to*
e to	*at to*	*a*		*i*	*tote*	*eãt to*
i to	*iat to*	*ia*		*i*		*ãt to* / *iãt to*

OPTATIVVS. Vtinam.

God graunt I loue.

em *es* *et* | *emus* *etis* *ent.*
eam
am *as* *at* | *amus* *atis* *ant.*
iam

Præteritum imperfectum.

Would God I loued.

rem *res* *ret* | *remus* *retis* *rent.*

Prætoritum perfectum.

I praie God I haue loued.

rim *ris* *rit* | *rimus* *ritis* *rint.*

Præteritum pluſquamperf.

Would God I had loued.

iſſem *iſſes* *iſſet* | *iſſemus* *iſſetis* *iſſent.*

Futurum.

God graunt I loue hereafter.

ro *ris* *rit* | *rimus* *ritis* *rint.*

PASS.

IMPERATIVVS.

SINGVLAR. Præsens. PLVRALIT.

be thou loued.

a / i	re / tor	e / ea / a / ia	tur / tor	e / ea / a / ia	mus	a / e / i / i	mini / nor	en / ean / an / ian	tur / tor.

OPTATIVVS, Vtinam.

God graunt I be loued.

Amer { eris vel / ere } etur	emur emini entur.	
ar { aris vel / are } atur	amur amini antur.	

Præteritum imperfectum.

Would God I were loued.

rer { reris / rere } retur	remur remini rentur.

Præteritum perfectum.

I praie God I haue bene loued.

tus { sim vel sis sit / rim ris rit }	simus sitis sint / rimus ritis rint.

Præteritum plusquam perfect.

Would God I had bene loued.

tus { essem esses esset / fuissē fuisses fuiss. }	i { essemus ssetis ssent / fuissem⁹ ssetis ssent }

Futurum.

God graunt I be loued hereafter.

tus { ero eris erit / fuero fueris fuerit }	erimus eritis erunt. / fuerîmus fuerîtis fuerint.

ACTIVA

Modus Potentialis & Subiunctiuus

POTENTIALIS, est quo posse, velle, ad-
uerbium adiunctum habet, ne.

SVBIVNCTIVVS, semper aliquam Con-
licet, Si, vt, quum,

Anglicè autem,

POTENTIAL.	SVBIVNCT.
I may or can loue.	When I loue.
I might or could loue.	When I loued or did loue.
I might, would, should, or ought to haue loued.	When I haue loued.
I might, would, should, or ought to had loued.	When I had loued.
I may or can loue hereafter.	When I shall or will loue.

INFINI-

Præs.& præt. imp.	Præt. Perf.& plusq.	Futurum
To loue.	To haue or had loued.	To loue hereafter
a, e, e, i } re.	isse.	urum esse.

GERVN-

Of louing,
Di, Do,

SV-

To loue
Vm

similes sunt Optatiuo. in omnibus temporibus.

debere fieri aliquid significamus, neq; vllum Ad-
Coniunctionem.

iunctionem annexam habet vide-
tiam, &c.

sic exprimuntur.

POTENTIALIS.	SVBIVNCT.
I may or can be loued.	When I am loued.
I would, should, or ought to be loued.	When I was loued.
I would, should, or ought to haue bene loued.	When I haue bene loued.
I would, should, or ought to had bene loued.	When I had bene loued.
I may or can be loued hereafter.	Whē I shal or will be loued.

TIVVS.

Pres.& præ.imp. To be loued.	Præt. perf.& plusq. To haue or had ben loued.	Futurum. To be loued hereafter.
a } ri. e }	um esse vel fuisse.	um iri vel dum esse.
i.		
iri.		

DIA.

To loue.

Dum.

PINA.

To be loued.

V.

ACT. NEV. DEP. COM. PASS.

PARTICIPIA.

	Præsens.	Præt.	Futur.	Futurum.
ACT. NEV.	Louing. ans ens ens iens	—	urus a um	
PASS.		t / s / x us a um		andus endus endus iendus
DEP. COM.	ans ens ens iens	us a um	urus a um	habent & communia futurum in dus.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

SEd nunc vt totum percurras ordine verbum,
Illis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quādē remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisq; incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis sermo solutus.

Præsens

Præſens Indicatiuus, Aio, ais, ait. Plura. aiunt. **Aio.**
ꝑteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. Pl. aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperatiuus, Ai.
Præſens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus: aias, aiat. Pluraliter, Aiamus, aiant. Præſens participium, Aiens.

Præſens Optatiuus & Subiunctiuus, Auſim, auſis. auſit. Pluraliter, Auſint. **Auſim.** *Indicat. Saluebis. Imper salue, salueto. Plural. saluete, Saluetote. Infinit. Saluere* **Salue.**
Imperat. Aue, aueto. Pl. Auete, auetote. Infinit. Auere. **Aue.**
Imperatiuus. Cedo. Pluraliter, Cedite, *id est, Dic. vel Porrige.* **Cedo.**
Futurum, Faxo, faxis, faxit. pro faciam vel fecero Pluraliter. Faxint. **Faxo.**
Imperfectum, Opt. Potent. & Subiunct. Forem, fores, foret. pro eſſem, eſſes, eſſet. Pluraliter, Forent. **Forem.**
Infinitiuus, Fore, id eſt, Futurum eſſe.
Præſens Indicat. Quæſo. Pluraliter, Quæſumus. **Queſo.**
Inſit, ſola vox eſt. Dicit ſeu dixit ſignificans. Plural: Inſiunt, id eſt, Dicunt. **Inſit.**
Præſens Indicatiuus, Inquio vel inquam, inquis, inquit Pluraliter, Inquiunt. **Inquio.**
Præterperfectum, Inquiſti, inquit.
Futurum, Inquies, Inquiet.
Imperatiuus, Inque apud Terentium. Inquito apud Plautum.
Præſens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, Inquiat. Participium, Inquiens. Futurum, Inquies, Inquiet. *Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. Plur. Valete, valetote. Infinit. Valere.*
Hæc quatuor ſequentia, Odi, cœpi. memini, noui, omnes voces præteriti perfecti, & pluſquam perfecti **Odi.**

omnium

omnium modorum integras habent: vt & futuri quoque, quoties à præterito indicatiui formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quòd Meminit Imperatiuo sing. memento. Plu. Mementote habet. *Odi, noui, & cœpi, carent Imperatiuo.*

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer, & por, simplicia non reperiri.

Præterea, Dic, Duc, Fer, Fac, pro Dice, Duce, Fere, Face, voces esse per apocopen concisas & decurtatas.

Deniq; notabunt Eo & queo, habere imperfectum bam, quibam: in Futuro, Ibo, quibo.

DE VERBIS IMpersonalibus.

T de personalibus quidem hactenùs dictum esto, deinceps verò de Impersonalibus dicendũ, quæ nominatiuum certæ personæ nõ recipiunt, sed mutatur nominatiuus personæ in obliquos: vt quod Anglicè personaliter dicimus, I must read Virgil. Latinè impersonaliter effertur, Oportet me legere Virgilium.

Impersonalia cur sic dicta.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd persona careant, (habẽt enim vt videmus, vocẽ tertiæ personę tam actiuam quàm passiuam quàm plurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationem, nisi ex adiuncto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam, Oportet me, primæ personæ esse videtur, numeriq; singularis: Oportet nos, primæ personæ pluralis: Oportet te, secundæ personæ singularis. Oportet nos, secundæ pluralis: atq; itidem de reliquis.

Sunt

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Actiuæ vocis & passiuæ vocis.

Impersonalia Actiuæ vocis sunt hæc, & his similia: *Imper sonalia actiuæ vocis.*

Est,	Accidit,	Vacat,	Iuuat,
Interest,	Cõtingit,	Præstat,	Constat,
Refert,	Euenit,	Restat,	Cõducit,
Placet,	Expedit,	Decet,	Miseret,
Libet,	Liquet,	Oportet,	Piget,
Pœnitet,	Licet,	Potest,	Pudet.
Tædet,	Solet,		

Deniq; nullum ferè verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formam possit induere: nec è diuerso. Horum tamen quædam personaliter vsurpantur: vt *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars iuuat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: vt Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium, *Quæ adsolent, quæque oportent signa ad salutem esse, huic omnia esse video.*

Coniugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A liquet, non extat præteritum. *Coniugantur in tertia persona.*

Tædet, pertæsum est format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Inueniuntur etiam in vsu, { Placitum est, Libitum est, Puditum est, Licitum est, Pigitum est, } præterita à { Placet. Libet. Pudet. Licet. Piget.

Impersonalia passiuæ vocis fiunt ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt Curritur, Turbatur. *Impersonalia passiuæ vocis carent Supinis & Gerundijs.*

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundij carent.

DE GERVNDIIS.

Gerundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participijs sunt: sicut prouerbialia

dicimus, quæ sunt similia prouerbijs.

Proinde quia parùm videbamus conuenire inter Grammaticos, vtrum ad verba an ad participia propiùs pertinerent, hinc in confinio vtriusque partis relinquimus, vt vtri velint, sese regno addicant.

Porrò à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi, vel neutrius, significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideò nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Terminationes Gerundij

Gerundij terminationes sunt tres. { Di, genitiui casus. Do, datiui & ablat. Dũ, nomin, & acc.

Gerundia autem actiuè, maiore ex parte significare, nullum dubium est : licèt interdum etiam passiuè significent. Cuius rei exempla erunt ista : *Athenas quisque missus erudiendi causa.* id est, vt erudiretur. *Vritq; videndo fœmina.* id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria. Ars ad discendum facilis.* id est, vt cognoscatur, vt discatur.

DE SVPINIS.

Supina.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in um, Posterius in u : vt Visum, visu. Significant autem prius quidem ferè actiuè (sicut in rudimentis dictum est.) Posterius verò passiuè.

DE PARTICIPIO.

Participium.

ARTICIPIVM, est pars orationis inflexa casu, quæ à Nomine, genera, casus, & declinationem : à Verbo, tempora & significationes : ab vtroque, numerum & figuram accipit.

ACCI-

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidentia participiorum.

Accidunt Participio septem, { Casus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura.

De genere autem & casu & declinatione, idem hic statuendum, quod supra in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora participiorum. Præsens.

Tempora Participiorum sunt quatuor.
Præsens in ans vel ens: vt Amans, Legens.

Cæterùm iens, participium ab eo, simplex rariùs legitur in nominatiuo, sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis.

Composita in iens.

Composita verò nominatiuum quidem in iens finitum habent, genitiuum autem in untis: vt Abiens, abeuntis. Rediens, redeuntis, præter vnum Ambiens, ambientis, &c.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia: vt Abeundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } vt { Doctus. Visus. Nexus.

Futurum.

Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus, actiuæ, vt plurimùm significationis: Aut neutralis, vt Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus passiuæ significationis semper: vt Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio.

Actiuè significant ea participia, quæ ab actiuis cadunt: vt Docens, docturus. Verberans, verberaturus.

A neutris cadentia, neutraliter significant: vt Currens, cursurus. Dolens, doliturus.

Participia in dus. A quibuſdam neutris reperiuntur etiam participia in dus: vt Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Paſſiuè ſignificant, quæ à paſſiuis deſcendunt: vt Lectus, legendus. Auditus, audiendus.

Participia paſſiua a neutris. Fiunt & participia paſſiua ab huiuſmodi neutris, quorum tertiæ perſonæ paſſiuè vſurpantur: vt *Aratur terra.* Hinc arata & aranda terra.

Participia paſsiua à deponentibus. Participia formata à Deponentibus, imitantur ſignificationem ſuorum verborum: vt Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in Dus: vt

Sequendus, Loquendus, Vtendus, Patiendus, Obliuiſcendus, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc paſſiuè ſignificant: vt

Virgilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terentius. *Meditata ſunt mihi omnia mea incommoda.*

Virgilius. *-mentitáq; tela Agnoſcant.*

Communium deniq; verborum participia, ipſorum ſignificationem induunt: vt Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Impersonalia carent participijs. Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæſus, pœnitendus, pudendus.

Participia anomalia deducta à verbis præter analogiam. Hæc participia præter analogiam à verbis ſuis deducuntur: Paritutus, naſciturus, ſonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, noſciturus, moriturus, oriturus, oſurus, futurus.

Participia deriuata à nominibus. Similia participijs ſunt iſta: Tunicatus, togatus, perſonatus, laruatus. Et innumera huius ſortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NVME-

NVMERVS.

Est & numerus in participijs, vt in nomine: Singularis, vt Legens: Pluralis, vt Legentes. Numerus participij.

DE FIGVRA.

Figura est duplex: Simplex, vt Spirans: Composita, vt respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia, vel cùm alium casum quàm suum verbum regunt: vt Participia fiunt nomina participalia.

Abundans lactis. } { Patiens inediæ.
Alieni appetens. } { Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: vt { Amans, Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: vt

Expectem qui me nunquam visurus abisti? Hoc est, *Qui eo animo discessisti, vt me ampliùs non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid exploratum haberet: id est, *ita affectus, vt non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque. i. *dignus est, vel debet amari. Vita laudata.* i. *laudabilis.*

Ejcienda est hæc mollicies animi: id est, *debet ejci.*

Participia præsentis temporis, non rarò fiunt substantiua nomina. Modò in masculino genere: vt Oriens, occidens, profluens, confluens: Modò in fœminino: vt Consonans, continens: Modò in neutro: vt Contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere pro verbalibus in tor vel trix: vt Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Participia præs. temporis fiunt nomina.

Animans, modò fœmininum, modò neutrũ reperitur.

DE ADVERBIO.

Aduerbium.

ADuerbium est pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: vt *Homo egregiè impudens. Ne parùm sit leno. Nimiùm philosophus.* Aliquoties & Aduerbium: vt *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Aduerbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas, ex verborum circumstantijs colligenda est.

Aduerbia loci.

In loco significant; Hîc, illîc, istîc, intus, foris, vsquam, nusquam, vbi, vbiq;, vbicunq;, vbilibet, vtrobiq, vbiuis, vbiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferiùs, superiùs.

Ad locum significantia.

Ad locum respiciunt, Hùc, illùc, istùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eòdem, quólibet, quóuis, quócunque, foras, horsum, aliorsum, dextrorsum, sinistrorsum, sursum, deorsum, vtróque, neutrò, quoquouersum.

A loco significantia.

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foras, inde, vnde, aliunde, alicunde, sicunde, necunde, indidem, vndelibet, vndeuis, vndecunque, supernè, infernè, cœlitùs, funditùs.

Per locum significantia.

Denique per locum innuunt, Hâc, illâc, istâc, quâcunque, eâ, eâdem, aliâ, aliquâ, siquâ, nequâ, quaquâ.

Temporis aduerbia.

Aduerbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, iamdu-

dum, quampridem, iampridem, vsque, quousque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, manè, vesperi, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diû, noctû, interdiu, nunc, iam, nuper, aliâs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper, parumper, sæpè, raró, subinde, identidem, plærunque, quotidie, quotannis, nunquam, vnquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-dies, in-horas, vt primùm, quum primùm, simulac, simulátque, identidem, plærumque. Vsque temporis & loci aduerbium est: vt *Vsque sub obscurum noctis. Ab Aethiopia est vsque hæc.* Est & vbi pro semper aut continuè ponitur: vt *Vsque metu micuere sinus.* Vsque.

Aduerbia numeri: vt semel, bis, ter, quater, quinquies septies, vigesies, trigesies, quadragies, quinquagies, septuagies, octogies, centies, millies, infinities. Numeri.

Ordinis sunt: Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, nouissimò, in-primis, postremò, primùm, iam-primùm, denique, demùm, tandem, adsummùm. Ordinis.

Aduerbia interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro cur non, num, quid ita, quò, vnde, quantum? Interrogandi.

Vocandi sunt, ô, heus, eho: & si qua sunt similia. Vocandi.

Negandi: vt Haud, non, minimè, nequaquam, ne pro non, & similia. Negandi.

Affirmandi: vt Etiam, sic, quidni, sanè, prorsus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet. Affirmandi.

Iurandi: vt Hercle, mehercule, medius fidius, dius fidius, Pol, ædepol, Castor, ecastor. Iurandi.

Hortandi: vt Agè, sodes, sultis, amabò, agédum, ehodum, eia, agite. Hortandi.

Prohibendi. Prohibendi: vt Ne, non.

Optandi. Optandi: vt Vtinam, si, ó, si, ô.

Excludendi. Excludendi: vt Modò, dummodò, tantummodò, solummodò, tantùm, solùm, duntaxàt, demùm.

Congregandi. Congregandi: vt Simul, vnà, pariter, populatim, vniuersim, coniunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: vt Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, priuatim, speciatim, bifariàm, trifariàm, omnifariàm, plurifariàm, ostiatim.

Diuersitatis: vt Aliter, secùs.

Eligendi. Eligendi: vt Potiùs, potissimùm, imò, satiùs.

Intendendi. Intendendi: vt Valdè, nimis, nimiùm, immodicè, impendiò, impensè, prorsus, penitùs, funditùs, radicitùs, omninò.

Remittendi. Remittendi: vt Vix, ægrè, paulatim, sensim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis: vt Licèt, estò, demùs, sit ita, sit sanè.

Negatæ solitudinis. Negatæ solitudinis: vt Non solùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: vt Doctè, pulchrè, fortiter, grauiter.

Quantitatis. Quantitatis: vt Parùm, minimè, maximè, summùm, adsummùm, & similia.

Comparandi. Comparandi: vt Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rei non peractæ. Rei non peractæ: vt Fermè, ferè, propè, propemodum, tantùm, tantum non, modò non.

Demonstrandi. Demonstrandi: vt En, ecce, sic. Vt cùm dicimus, *Sic scribito.*

Explanandi. Explanandi: vt id est, hoc est, quasi dicas, putà, vt-

puta

ri, vtpotè.

Dubitandi : vt Forſan,forſitan,fortaſſis, fortaſſe. Dubitandi.

Euentus : vt Fortè,caſu,forte fortuna. Euentus.

Similitudinis : vt Sic, ſicut, ſicuti,ita, item, itidem, tanquam,quaſi,ceu,vti,velut,veluti. Similitudinis

COMPARATIO.

Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt caſus comparatiui & ſuperlatiui: vt Doctè,doctiùs illo,doctiſſimè omnium. Comparatio

Similiter & quædam alia : vt Benè, meliùs, optimè. Malè,peiùs, peſſimè. Sæpè, ſæpiùs,ſæpiſſimè. Nuper, nuperrimè : & ſimilia.

SPECIES.

Species eſt duplex: Principalis,quæ ex ſe originem habet: vt *Heri,cras.* Species aduerbiorum.

Deriuatiua eſt eorum, quæ nata ſunt aliundè : vt *Furtim, à furor. Strictim, à ſtringo. Humaniter, ab humano.*

Aliquando neutra adiectiua induunt formam Aduerbiorum,ad Græcorum imitationem: vt Recens,pro recenter. Toruum,pro toruè. Nomina fiunt aduerbia.

FIGVRA.

Figura eſt duplex. Simplex, vt Prudenter : Compoſita,vt Imprudenter.

DE CONIVNCTIONE.

Coniunctio, eſt pars orationis, quæ ſententiarum clauſulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONIVNCTIONI.

Coniunctioni accidunt Figura,

Poteſtas

92

CONIVNCTIO.

Poteſtas,& Ordo.

FIGVRA.

Figura. Figura eſt duplex: Simplex,vt nam: Compoſita,vt námque.

POTESTAS.

Poteſtas. Poteſtas, id eſt ſignificatio, eſt varia: Aliæ enim è coniunctionibus copulatiuæ ſunt: vt Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cum & tum.

Tum. Tum item geminatum: vt *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc ſpectant & his contrariæ: vt Nec, neque, neu, néue.

Suſpenſiuæ. Hæ quatuor ſequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminantur, Suſpenſiuæ etiam vocantur, quòd aliud ſemper expectari faciant: vt *Et fugit, & pugnat. Nec ſapit iſta, nec ſentit.*

Diſiunctiuæ. Aliæ Diſiunctiuæ: vt Aut, vel, ve, ſeu, ſiue.

At iſtæ, cùm geminantur, Suſpenſiuæ etiam vocantur: vt *Vel ſcribit, vel dictat.*

Diſcretiuæ. Aliæ diſcretiuæ: vt Sed, ſed enim, at, aſt, atqui, quidem, autem, quoq;, ſcilicèt, cæterùm, verò, enimuerò, quod ſi, verùm, porrò, quin.

Rationales ſeu illatiuæ. Aliæ rationales, ſeu illatiuæ: vt Ergò, ideò, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, ea re. Cicero. *Ea re ſtatim ad te Ariſtocritum miſi.*

Cauſales. Aliæ cauſales, id eſt, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt Nam, námq;, enim, etenim, quòd, quia, quippe, vtpote, ſiquidem, quando, quandoquidem, propterea quod, quoniam, quatenus, & pro quia Virgilius. *Audieras, & fama fuit.* pro nam, vel quia fuit. Quô pro quia: vt Cicero. *Non quô quicquam deſit, ſed quia valde cupio.*

Ouid. *Crede mihi benè qui latuit, benè vixit: & intra Fortunam debet quiſque manere ſuam.* pro *nam* vel *quia.*

Perfectiuæ. Aliæ perfectiuæ, ſeu abſolutiuæ: vt Vti, quô pro vt

Na

Ne & vt, pro ne non. Terentius. *Sed patris vim vt queas ferre.*

Ne pro vt non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne fiant.*

Aliæ continuatiuæ: vt Si, sin, ni, nisi.

Aliæ dubitatiuæ: vt Ne, an, ánne, num, nunquid, vtrum, nécne. Dubitatiuæ.

Aliæ aduersatiuæ: vt Etsi, quanquam, quamuis, licèt, tametsi, & aliæ id genus. Aliæ partes.

Aliæ redditiuæ earundem: vt tamen, attamen, sed tamen, veruntamen. Redditiuæ.

Aliæ diminutiuæ: vt Saltem, at, certè, vel: vt *Ne vel latum digitum discesseris.* Diminutiuæ

Aliæ Electiuæ: vt Quàm, ac, atque, vt, quando pro Quàm accipiuntur. Electiuæ.

Expletiuæ: vt Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimuerò, sed enim, enim pro certè. Expletiuæ.

Virgilius. *Nam quis te iuuenum confidentissime nostras*
Iussit adire domos? Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc Aduerbia, nunc Coniunctiones, nunc Præpositiones esse inueniuntur: vt Cum, quoties casui iungitur, præpositio est. Cum.

In genere, coniunctiones adeò tenui discrimine ab aduerbijs discernuntur, vt quàm sæpissimè confundantur: vt Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo coniunctionum est triplex, nempe:

Præpositiuus, earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur. Ordo coniunctionum. Præpositiuus.

Subiunctiuus, earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant. Subiunctiuus.

Communis.

Ex coniunctionibus hæ in primis præponi solent: Nam, quare, ac, ast, atque, & aut, vel, nec, neque, si, Communis.

quin,

quin, quatenus, sin, seu, siue, ni, nisi.

Subiunctiuæ quæ. Subiunctiuæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Enclitic æ. Et tres Enclyticæ: vt Que, ne, ue, sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: vt Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,*
Indoctusq; pilæ, discive, trochive quiescit.

Sunt & aliæ quoq; voces aliquot Enclyticæ, vt Dum, sis, nam, &c.

Communes. Communes deniq; dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: vt Equidem, ergò, igitur, saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRAEPOSITIONE.

PRæpositio, est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione: vt *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: vt *Adactum iuramentum, adhibendum admonuit.*

Præpositiones postpositæ suis casibus. Quædam præpositiones postponi suis casibus inueniuntur. vt

Cum,	vt	Quibuscum.
Tenus,		Pube tenus.
Versus,		Angliam versus.
Vsque,		Ad occidentem vsque.

ACCIDENTIA PRAEPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, siue constructio.

Cæterùm in ijsdem casibus mira est significationis

varietas

varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi atque scribendi vsu discenda est. Exempli causa.

Secundùm, aliud significat cùm dico, *Secundùm aurem vulnus accepit*: id est, *iuxta aurem*. Aliud verò hîc: *Secundùm Deum parentes amandi sunt*. id est, *proximè post Deum*. Aliud in hac oratione: *Secundùm quietem satis mihi fælix visus sum*. id est, *in quiete, vel inter quietem*. Secundum

Præpositiones accusatiuum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusatiuo casui adiunguntur.

Ad. *Ad calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At benè apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Horat. *dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremáq; funera debet.

Aduersus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis. *Cis Thamesim sita est Aetonia.*

Citra, vltra. Hor. *Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,*
Quos vltra citráq; nequit consistere rectum.

Intra. Ouid. *Crede mihi benè qui latuit, benè vixit, & intra*
Fortunam debet quisq; manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenij aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: vt *Circum montem.*

Circa. *Circa forum, circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: vt *Circiter horam decimam.*

Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremáq; labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cũ exercitu supra caput est.*

Iuxta. Ter. *Cùm lucubrando iuxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur:*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope

Prope. *Prope vrbem. Prope mortem.*
Præter. Terent. *Ita fugias ne præter casam.*
Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*
Poſt. Horat. *O ciues ciues, quærenda pecunia primùm eſt,*
Virtus poſt nummos.
Penes. Ouid. *Me penes eſt vnum vaſti cuſtodia mundi.*
Trans. Horatius.
Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.

Præpoſitiones ablatiuum regentes.

A. Terentius. *A me nulla tibi orta eſt iniuria.*
Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*
Abs. Terentius. *Abs quouis homine beneficium accipere, cùm opus eſt, gaudeas.*
Abſque. Terentius. *Abſque eo eſſet. Abſque pecunia miſerè viuitur.*
Cum. Mimus. *Damnum appellandum eſt, cum mala fama lucrum.*
Clam. *Clam patre.* & Plautus. *Clam patrem.*
Coram. *Coram ſenatu res acta eſt.*
De. *Sophiſtæ rixantur de lana caprina.*
E. *Qui falſum teſtimonium dixiſſe conuictus erat, è ſaxo Tarpeio deijciebatur.*
Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ ſunt.*
Pro. Mimus. *Comes facundus in via, pro vehiculo eſt.*
Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*
Sine. Idem. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*
Tenus. Virg. *-capulóque tenus ferrum impulit ira.*

Præpoſitiones vtrique caſui ſeruientes.

Vtriuſq; caſus præpoſitiones.

Hæ quatuor vtrunque caſum exigunt, ſed diuerſa ferè ſignificatione.
In. Terentius. *In tempore veni, quod omnium rerum eſt primum.* ſine motu.

Ouidius.

Ouidius. *Inque domos superas scandere cura fuit.* motum quodammodo innuit.
Virg. *Sub lucem exportant calathis.* i. *paulò ante lucem.*
Idem.-*vasto vidisse sub antro.*
Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super viridi.*
Subter. *Subter terram. Densa subter testudine casus.* Virg.

Sunt & præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inueniuntur, nimirùm: Præpositiones nunquam extra compositionem repertæ.

Am, Di, Dis, vt Ambio, Diduco, Distraho.
Re, Se, Con, vt Recipio, Sepono, Condono.

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit n: vt Coagmento, coëmo, coinquino, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

INTERIECTIO, est pars orationis, quæ sub incondita voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat. Interiectio.

Tot autem sunt interiectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultatis: vt Euax, vah. Plaut. *Euax, iurgio tandem uxorem abegi*

Dolentis: vt Heu, hoi, hei, ô, ah. Ter. *I intrò, hoi, hei.* Virgilius. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis: vt Hei, atat. Terentius. *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: vt Papè. Ter. *Papè, noua figura oris.*

Vitantis: vt Apage, apagésis. Terentius. *Apagésis, vel formidolosus?*

Laudantis: vt Euge. Mar. *Cito, nequiter, euge, beatè.*

Vocantis: vt Eho, oh, io. Terent. *O, qui vocaris?*

Deridentis: vt Hui. Terent. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex

Ex improuiso aliquid deprehendentis: vt Atat, Terentius. *Atat, data herclè mihi sunt verba.*

Exclamantis: vt Oh, proh, proh nefas. Seneca. *Oh paupertas fœlix!*

Imprecantis: vt Malùm, ve malùm. Terent. *Quid hoc (malum?)* infœlicitatis est.

Ridentis: vt Ha ha he. Terent. *Ha ha he, defessa iam misera sum te ridendo.*

Silentium iniungentis: vt Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Aliæ partes fiunt interiectiones. Illud hic obseruandum est, nomina quoque & verba quandóque interiectionis loco poni: vt apud Virgilium. *Nauibus infandum amissis.* Cicero. *Sed amabo te, cura.* Imo quæuis orationis pars, affectum animi inconditum significans, Interiectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sunt pueris, tantisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quòd si cui tamen adlubescit quicquam his altiùs exactiúsq; peruestigare, hunc ad Grammaticorum euoluenda perscrutandáque opera relegandum censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen noninus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámq; Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRVCTIONE octo partium orationis.

Tq; de octo quidẽ orationis partibus, earũq; formis, quatenus ad Etymologiã attinet, hactenus dictũ esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexióque, iuxta rectam Grammatices rationem. Constructio quid sit.

Ea verò est, qua veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo sunt vsi.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantijs sunt paucis edissetenda. Concordantia Grammatices.

CONCORDANTIA
Nominatiui & Verbi.

VErbum personale cohæret cum Nominatiuo, numero & persona: vt

Nunquam sera est ad bonos mores via.
Fortuna nunquam perpetuò est bona.

Nominatiuus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causa discretionis. vt *Vos damnastis*. quasi dicat præterea nemo: aut emphasis gratia: vt Terentius. *Tu es patronus, tu pater, si deseris tu, perimus.* quasi dicat pæcipuè, & præ alijs tu patronus es. Prima concordantia.

Ouidius. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominatiuus sæpè subauditur: vt est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: vt

Terentius. *Fertur atrocia flagitia designasse.*
Ouid. *Téque ferunt iræ pœnituisse tuæ.*

Non semper vox casualis est verbo nominatiuus, sed aliquando verbum infinitum: vt *Mentiri non est meum*. Plautus. Aliquando oratio: vt Verbum infinitum nominatiuus Verbo.

Ouid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes,*
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbium cum genitiuo: vt *Partim virorum ceciderunt in bello. Partim signorum sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Accusatiuus ante verbũ infinitum.

Verba infiniti modi, pro nominatiuo accusatiuum ante se statuunt: vt *Te rediisse incolumem, gaudeo. Te fabulam agere volo.*

Resolui potest hic modus per quòd & vt, ad hunc modum: *Quòd tu rediisti incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas, volo.*

Verbum post duos nominatiuos, diuersorum numerorum positum, cum alterutro conuenire potest: vt Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.* Ouid. *-quid enim nisi vota supersunt?* Idem. *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt.* Virgilius. *-nihil hîc nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia præcedentem nominatiuum non habent: vt *Tædet me vitæ. Pertæsum est coniugii.* de quibus suo loco.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali iungitur: vt *Pars abiere. Vterq; deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA SVBstantiui & Adiectiui.

Secunda concordantia.

ADiectiuum cum Substantiuo, genere, numero, & casu consentit: vt Iuuenal. *Rara auis in terris, nigróq; simillima cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adnectuntur: vt

Ouidius. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos,*
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Seneca. *Non hoc primum pectora vulnus mea senserunt, grauiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt *Audito regem Doroberniam proficisci.*

CON-

CONCORDANTIA RE-latiui & Antecedentis.

Relatiuum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: vt *-vir bonus est quis?* *Qui consulta patrum, qui leges iuráq; seruat.* Tertia concordantia.

Nec vnica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: vt

Ter. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerũ est primũ.*

Relatiuum inter duo Antecedentia diuersorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: vt Valerius Maximus. *Senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie senaculum appellatur.* Nota.

Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cic. *Propiùs à terra Iouis stella fertur, quæ Phaëton dicitur.*

Nunc cum posteriore: vt *Homines tuentur illum globum, quæ terra dicitur.*

Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.

In coitu lunæ, quod interlunium vocant.

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum, respondet primitiuo, quod in possessiuo subintelligitur: vt Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ouid. *-nostros vidisti flentis ocellos.* Exceptio.

Quoties nullus nominatiuus interseritur inter relatiuum & verbũ, relatiuum erit verbo nominatiuus: vt Boëtius. *Fælix qui potuit boni Fontem visere lucidum.*

At si nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuũ regetur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cũ verbo in oratione locatur: vt Ouid. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abest.* Virgilius. *Cuius numen adoro. Quorum optimum ego habeo. Cui similem non vidi. Quo dignum te iudicaui. Quo melius nemo scribit. Quem videndo obstupuit. Lego Virgilium, præ quo cæteri poëtæ sordent.* Casus relatiui.

SVBSTANTIVORVM constructio.

Genitiuus substant.

QVum duo substantiua diuersæ significationis sic concurrunt, vt posterius à priore possideri quodammodo videatur, tū posterius in genitiuo ponitur: vt Iuuenalis. *Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit. Rex pater patriæ, Arma Achillis, Cultor agri.*

Variatio substantiui in adiectiuū.

Proinde hic genitiuus sæpissimè in adiectiuū possessiuum mutatur: vt Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius. Est etiam vbi in datiuū vertitur: vt Luc. de Cat. *Vrbi pater est, vrbiq; maritus. Herus tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO.

Appositio:

Excipiuntur quæ in eodem casu per Appositionem cōnectuntur: vt Ouid. *Effodiuntur opes irritamenta malorum.* Virg. l. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere absolutè, hoc est absque substantiuo positum, aliquando genitiuū postulat: vt *Paululum pecuniæ. Hoc noctis.* Catul. *Non videmus manticæ, quod in tergo est.*

Iuuenal. *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca, Tantum habet & fidei.*

Ponitur interdum genitiuus tantùm, nempe priore substantiuo per Eclipsim subaudito: vt in huiusmodi locutionibus.

Terentius. *Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dexteram, Ventum erat ad Vestæ.* Vtrobiq; subauditur templum. Vir. *Hectoris Andromache.* subauditur *vxor.* Idem. *Deiphobe Glauci,* subauditur *filia.* Terent. *Huius video Byrrhiam,* subaudi *seruum.*

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei, varijs modis effertur, ut sequentibus

quentius in ablatiuo, Vel genitiuo: vt *Vir nullæ fide.* Ouidius. *Ingenui vultus puer, ingenuiq; pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & Vsus, ablatiuum exigunt: vt Cicero. *Authoritate tua nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam, qua sibi nihil esset vsus, ab ijs quibus sciret vsui esse, non accepit.* Opus adiectiue.

Opus autem adiectiuè pro necessarius quandóque poni videtur, variéq; construitur: vt,

Cicero. *Dux nobis & author opus est.*

Idem. *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatũ triumphi.*

Terent. *Alia, quæ opus sunt, para.* Cicero. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis, tibi multùm opus non fuisse.*

ADIECTIVORVM
constructio. Genitiuus.

Adiectiua quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque ijs contraria significant, genitiuum adsciscunt: vt Constructio adiectiuorum.

Plinius. *Est natura hominum nouitatis auida.*

Virg. *Mens futuri præscia.* Idem. *Memor esto breuis æui.*

Sillius. *Non sum animi dubius, sed deuius æqui.*

Cicero. *Græcarum literarum rudis.*

Adiectiua verbalia in ax, etiam in genitiuum feruntur: vt *Audax ingenij.* Ouid. *Tempus edax rerum.* Seneca. *Virtus est vitiorum fugax.* Horat. *Vtilium sagax.* Idem. *Propositi tenax.* Virgilius. *Tam ficti praui\'q; tenax, quàm nuncia veri.* Plaut. *Pecuniarum petax, &c.* Verbalia in ax.

Ingens præterea adiectiuorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodùm familiaria.

104

Nomina partitiua, aut partitiuè posita: Interrogatiua quædam & certa numeralia, genetiuo, à quo & genus mutuantur, gaudent: vt Cicero. *Quanquam te Marce fili annum iam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutísque philosophiæ, propter summam & doctoris authoritatem & vrbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis.*

Vtrum horum mauis, accipe.

Ouidius. *Quisquis fuit ille deorum.*

Terent. *An quisquam hominum est æquè miser, vt ego?*

Virgilius. *-diuûm promittere nemo Auderet.*

Tres fratrum. Quatuor iudicum. Sapientûm octauus quis fuerit, nondum constat.

Primus regum Romanorum fuit Romulus.

In alio tamen sensu ablatiuum exigunt cum præpositione: vt *Primus ab Hercule. Tertius ab Aenea.*

In alio verò sensu datiuum: vt Virgilius. *-nulli pietate secundus.*

Nom. Varia constructio. Vsurpantur autem & cum his præpositionibus: E, de, ex, inter, ante: vt Ouidius. *Est deus è vobis alter.* Idem. *Solus de superis.* Virgilius. *Primus inter omnes.* Idem. *Primus ibi ante omnes magna comitante caterua,*
Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogatiuum. Interrogatiuum & eius redditiuum, eiusdem casus & temporis erunt: vt *Quarum rerum nulla est satietas? Diuitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consulitur de religione.*

Exceptio. Fallit hæc regula, quoties Interrogatio fit per cuius, ia, ium: vt *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ syntaxeos: vt *Furtíne accusas, an homicidij, an vtroque?*

Fallit denique cùm per possessiua, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: vt *Cuius est hic codex? Meus.*

Compara- Comparatiua & superlatiua, accepta partitiuè, genitiuum

atiuum, vndè & genus sortiuntur, exigunt.

Comparatiuum autem ad duo, superlatiuum ad plura refertur: vt *Manuum fortior est dextera. Digitorum medius est longissimus*. Accipiuntur autem partitiuè, cùm per E, ex, aut inter exponuntur. vt *Virgilius poëtarum doctissimus*. id est, ex poëtis, vel inter poëtas.

Comparatiua, cùm exponuntur per quàm, ablatiuum adsciscunt: vt Horatius. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum*, id est, *quàm aurum, quàm virtutes*.

Adsciscunt & alterum ablatiuum, qui mensuram excessus significat: vt

Cicero. *Quantò doctior es, tantò te geras submissiùs*.

Tantò, quantò, multò, longè, ætate, natu, vtrique gradui apponuntur: vt Catul. *Tantò tu pessimus omnium poëta, Quantò tu optimus omnium patronus*.

Erasm. *Nocturnæ lucubrationes longè periculosissimæ habentur. Longè cæteris peritior es, sed non multò melior tamen*.

Iuuenal. *Omne animi vitium, tantò conspectius in se*
Crimen habet, quantò maior qui peccat, habetur.

Maior & maximus ætate. Maior & maximus natu.

Comparatiua & superlatiua.

Comparatiuorum constructio.

DATIVVS.

Adiectiua quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in datiuum transeunt: vt

Virgilius. *Sis bonus ô fœlixq; tuis*.

Martial. *Turba grauis paci, placidæq; inimica quieti. Est finitimus oratori poëta*. Ouid. *Qui color albus erat, nunc est contrarius albo*.

Martial. *Iucundus amicis. Omnibus supplex*.

Horatius. *Si facis vt patriæ sit idoneus, vtilis agro*.

Commodum & incommodum.

Huc referuntur adiectiua, ex Con præpositione composita: vt Contubernalis, commilito, conseruus, cognatus, &c.

Composita cum con.

Similitudo ſi

Quædam ex his quæ ſimilitudinem ſignificant, etiam genitiuo gaudent: vt
Lucanus. *Quem metuis, par huius erat.*
Terentius. *Patres æquum eſſe cenſent, nos iamiam à pueris illicò naſci ſenes, neque illarum affines eſſe rerum, quas fert adoleſcentia.*
Idem. *Domini ſimilis es.* Auſon. *Mens conſcia recti.*
Virgilius. *Præterea regina tui fidiſſima dextra*
Occidit ipſa ſua.

Varia conſtruct. quorundam adiectiuorum.

Communis, alienus, immunis, varijs caſibus ſeruiunt: vt Cicero. *Commune animantium omnium eſt coniunctionis appetitus, procreandi cauſa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune eſt.*
Saluſt. *Non aliena conſilij.* Seneca. *Alienus ambitioni.*
Cicero. *Non alienus à Sceuolæ ſtudijs.*
Ouid. -*vobis immunibus huius Eſſe mali dabitur.*
Plinius. *Caprificus omnibus immunis eſt.*
Immunes ab illis malis ſumus.

Natus, commodus, incommodus, vtilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accuſatiuo cum præpoſitione adiunguntur: vt Cicero *Natus ad gloriam.*

In bilis, & dus.

Verbalia in bilis, accepta paſſiuè, vt & participia, ſeu potiùs participialia in dus, datiuo adiecto gaudent: vt
Martialis. *ô mihi poſt nullos Iuli memorande ſodales!*
Statius. -*nulli penetrabilis aſtro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS

Menſura

Magnitudinis menſura ſubiicitur adiectiuis in accuſatiuo: vt *Gnomon ſeptem pedes longus, vmbram non ampliùs quatuor pedes longam reddit.*
Interdum & in ablatiuo: vt
Columella. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*
Interdum etiam & genitiuo: vt Columel. *In morem*

rum horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.

ABLATIVVS.

Adiectiua quæ ad copiam, ægestatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudent: vt Plautus. *Amor & melle & felle est fœcundissimus.* Copia & inopia.
Horat. *Diues agris, diues positis in fœnore nummis.*
Virgilius. *At fessæ multa referunt se nocte minores, Crura thymo plena.*
Idem. *Quæ regio in terris nostri non plena laboris?*
Idem. *Diues opum, diues pictai vestis & auri.*
Persius. *ô curuæ in terras animæ, & cœlestium inanes!*
Expers fraudis. Gratia beatus.

Nomina diuersitatis, ablatiuum sibi cum præpositione subijciunt: vt Virgilius. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuersus ab isto.* Diuersitas
Nonnunquam etiam datiuum: vt *Huic diuersum.*

Adiectiua regunt ablatiuum significantem causam: vt *Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.* Causa rei.

Forma vel modus rei adijcitur nominibus in ablatiuo: vt *Facies miris modis pallida. Nomine Grammaticus, re barbarus.* Modus rei.
Cicero. *Sum tibi natura parens, præceptor consilijs.*
Virgilius. *Troianus origine Cæsar. Spe diues, re pauper. Syrus natione.*

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adiectum volunt: vt Terentius. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.* Virg. *Atque oculis capti fodêre cubilia talpæ.* Dignus, &c.
Idem. *Sorte tua contentus abi.*

Horum nonnulla genitiuum interdũ vendicant: vt Ouidius. *Militia est operis altera digna tui.*
Virg. *Descendam magnorum haud quaquã indignus auorũ.*

PRO-

PRONOMINVM
constructio.

Primitiua pronomina.

MEi, tui, sui, nostri, vestri, genitiui primitiuorum, ponuntur cum passio significatur: vt
Languet desiderio tui.
Ouid. *Pársq; tui lateat corpore clausa meo. Imago nostri.*

Meus, tuus, suus, noster, vester, adijciuntur cùm actio vel possessio rei denotatur: vt *Fauet desiderio tuo. Imago nostra,* id est, *quam nos possidemus.*

Deriuatiua pronomina.

Nostrûm & vestrûm genitiui, sequuntur distributiua, partitiua, comparatiua, & superlatiua: vt *Vnusquisque vestrûm. Nemo nostrûm. Ne cui vestrûm sit mirum. Maior vestrûm. Maximus natu nostrûm.*

Possessiua pronomina.

Hæc possessiua, Meus, tuus, suus, noster & vester, hos genitiuos post se recipiunt. Ipsius, solius, vnius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiusque: & genitiuos participiorum, quæ ad genetiuũ primitiui in possessiuo inclusum referuntur: vt
Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris.
Cicer. *Dico mea vnius opera Rempublicam esse liberatam.*
Idem. *Meum solius peccatum corrigi non potest.*
Eras. *Noster duorum euentus ostentat, vtra gens sit melior. In sua cuiusq; laude præstantior. Nostra omnium memoria.*
Brutus ad Ciceronẽ. *Vestris paucorum respondet laudibus.*
Horatius. -*scripta Cùm mea nemo legat, vulgo recitare timentis.*

Reciproca.

Sui & suus reciproca sunt, hoc est, semper reflectuntur ad id, quod præcessit in eadem oratione: vt *Petrus nimiùm admiratur se. Parcit erroribus suis.*
Aut annexa per copulam: vt *Magnopere Petrus rogat ne se deseras.*

Ipse.

Ipse, ex pronominibus solùm trium personarum significationem repræsentat: vt

Ipse vidi, Ipse videris, Ipse dixit.
Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt *Ipse ego, Ipse ille, Ipse Hercules.*

Idem, etiam omnibus personis iungi potest: vt *Ego idem adsum.* Idem.
Terentius. *Idem has nuptias pergef acere.*
Virgil. *-idem iungat vulpes, & mulgeat hyrcos.*

Hæc demonstratiua, Hic, ille, iste, sic distinguuntur. Demonst.
Hic, mihi proximum demonstrat. Iste, eum qui apud te est.
Ille, eum qui ab vtroque remotus est, indicat.

Ille, tum vsurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonstramus: vt *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur, quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: vt Terentius *.Istum æmulum quoad potris, ab ea pellito.* Ille & Iste.

Hic & ille, cùm ad duo anteposita referuntur, hic ad posterius & propius, ille ad prius & remotius propriè ac vsitatissimè referri debet: vt Colum. *Agricolæ contrarium est pastoris propositum: ille quàm maximè subacto & puro solo gaudet, hic nouali graminosóq;: ille fructum è terra sperat, hic è pecore.* Est tamen vbi è diuerso pronomen Hic, ad remotius suppositum referri inuenias, & ille ad proximius. Hic Ille.

VERBORVM CONSTRVctio. Nominatiuus post verbum.

Verba substantiua, vt Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiua, vt nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ijs similia: vt Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestus: vt Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, vtrinque nominatiuum expetunt: vt *Deus est summum bonum.* Nominatiuus vtrinque.
Perpusilli vocantur nani. Fides religionis nostræ fundamentum

nominatiuus habetur. *Malus pastor dormit supinus.*
Lactantius. *Homo incedit erectus in cælum.*

Nota generalis. Deniq; omnia ferè verba post se nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: vt
Rex mandauit primus extirpari hæresim.
Pij orant taciti Boni discunt seduli.

Infiniti verbi constructio. Infinitum quoque vtrinque eosdem casus habet, præcipuè cum verba optandi, eisq; similia accedunt: vt *Hypocrita cupit videri iustus. Hypocrita cupit se videri iustum. Malo diues esse quàm haberi. Malo me diuitem esse quàm haberi.*
Claudianus. *Viuitur exiguo meliùs. -natura beatis*
Omnibus esse dedit si quis cognouerit vti.
Martialis. *Nobis non licet esse tam disertis*, vel *disertos.*
Terentius. *Expedit bonas esse vobis.*
Ouidius. *Quo mihi commisso non licet esse piam.*

Quamuis in his postremis exemplis subaudiuntur accusatiui ante verba infinita: *Nos esse disertos. Vos esse bonas. Me esse piam.*

GENITIVVS POST VERBVM.

Possess. & c. officium. SVm genitiuum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere. vt
Virgilius. *-pecus est Melibæi.*
Cicero *Adolescentis est maiores natu revereri.*
Virgil. *-regum est parcere subiectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: vt *Non est meum contra authoritatem Senatus dicere.*
Terentius. *Eia, haud vestrum est iracundos esse.*
Humanum est irasci.

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando

lo etiam exprimitur: vt Terent. *Tuum est officium has benè vt adsimiles nuptias.*

Verba æstimandi genitiuis gaudent: vt *Plurimi passim fit pecunia. Pudor parui penditur. Nihili, vel pro nihilo habentur literæ.* Aestimandi verba.

Horat. *Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis.*

Aestimo vel genitiuum, vel ablatiuum adsciscit: vt Valerius Maximus. *Non huius te æstimo. Magno vbique virtus æstimanda est.*

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, huius, teruntij, his verbis, æstimo, pendo, facio, peculiariter adijciuntur: vt *Ego illum flocci pendo. Nec huius facio, qui me pili æstimat.* Singularia sunt ista: *Aequi boni consulo. Aequi boni facio, id est, in bonam accipio partem.*

Verba accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consimilia, genitiuum postulant, qui crimen significet: vt Accusandi verba.

Plau. *Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet.*

Cicero. *Etiam sceleris condemnat generum suum.*

Ouid. *Parce tuum vatem sceleris damnare Cupido.*

Admoneto illum pristinæ fortunæ. Furti absolutus est.

Vertitur hic genitiuus aliquando in ablatiuum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: vt Cicero *Si in me iniquus es iudex, condemnabo eodem ego te crimine.*

Gellius. *Vxorem de pudicitia grauiter accusauit.*

Cicero. *Putaui ea de re admonendum esse te.*

Vterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlatiuus gradus, non nisi in ablatiuo id genus verbis subijciuntur: vt *Accusas furti, an stupri, an vtróque? siue de vtróque? Ambobus, vel de ambobus? Neutro, vel de neutro? De plurimis simul accusaris.*

Satago, misereor, miseresco, genitiuum admittũt: vt Satago, &c. Terent. *Is rerum suarum satagit.*

Virgil. *oro miserere laborum*
Tantorum, miserere animi non digna ferentis.

Statius.

Statius. *Et generis miserefce tui.*

Misereor, &c. At misereor & miseresco, rariùs cum datiuo legitur: vt Seneca. *Huic succurro, huic misereor.*

Boëtius. *Dilige iure bonos, & miserefce malis.*

Reminiscor, &c. Reminiscor, obliuiscor, memini, genitiuum aut accusatiuum desiderant: vt *Datę fidei reminiscitur.*

Proprium est stultitiæ, aliorũ vitia cernere, obliuisci suorum.

Ter. *Faciam vt meiq; ac huius diei, ac loci, semper memineris.*

Plautus. *Omnia quæ curant senes, meminerunt.*

Memini de hac re, de armis, de te. id est, *mentionem feci.*

Potior. Potior, aut genitiuo aut ablatiuo iungitur: vt Plaut. *Romani signorum & armorum potiti sunt.*

Virg. *Egressi optata Troës potiuntur arena.*

DATIVVS POST VERBVM.

Verba acquirendi. OMnia verba acquisitiuè posita, adsciscunt datiuum eius rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur: vt Plautus. *Mihi istic nec seritur, nec metitur.*

Virgil. *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.*

Huic regulæ appendent varij generis verba.

In primis, verba significantia commodum aut incommodum, regunt datiuum: vt Virgilius. *Illa seges demum votis respondet auari Agricolæ.*

Non potes mihi commodare, nec incommodare.

Idem. *validis incumbite remis.*

Suam eruditionem tibi acceptam fert.

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusatiuo: vt Cicero. *Vnum studetis omnes, vnum sentitis.*

Plautus. *Si ea memorem, quæ ad ventris victum conducunt, mora est.*

Cicero. *In hæc studia incumbite. Naturáne plus ad eloquenti-*

quentiam conferat, an doctrina.
fessum quies plurimùm iuuat.

Verba comparandi regunt datiuum: vt Virg. sic paruis componere magna solebam.
Fratri se & opibus, & dignatione adæquauit.

Verba comparandi.

Interdum additur ablatiuus cum præpositione: vt Comparo Virgilium cum Homero.

Aliquando accusatiuum cum præpositione Ad: vt Si ad eum comparatur, nihil est.

Verba dandi & reddendi, regunt datiuum: vt Fortuna multis nimium dedit, nulli satis. Ingratus est, qui gratiam benè merenti non reponit.

Verba dandi.

Hæc variam habent constructionem: Dono tibi hoc munus: dono te hoc munere.

Varia constructio.

Cicero. Huic rei aliquid temporis impertias.
Terentius. Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnato. Aspersit mihi labem: Aspersit me labe.
Instrauit equo penulam: Instrauit equum penula.
Ouid. Vt piget infido consuluisse viro: id est, dedisse consilium, vel etiam prospexisse.
Lucanus. Rectorémq; ratis de cunctis consulit astris, id est, petit consilium. Consule saluti tuæ, id est, prospice.
Ter. Pessimè istuc in te atque in illum consulis. i. statuis.
Metuo, timeo, formido tibi, vel de te. i. sum solicitus pro te.
Metuo, timeo, formido te, vel à te, scilicet, ne mihi noceas.

Verba promittendi ac soluendi, regunt datiuum: vt Cicero. Hæc tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum.
Cicero. Aes alienum mihi numerauit.

Verba promittendi.

Verba imperandi & nunciandi, datiuũ requirunt: vt Horat. Imperat aut seruit collecta pecunia cuiq;.
Idem. Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe caueto.

Verba imperandi.

Dicimus, tempero, moderor tibi, & te. Refero tibi, & ad te. Item. Refero ad senatum, id est, propono, scribo. Mitto tibi, & ad te. Do tibi literas, vt ad aliquem feras.

feras. Do ad te literas, id est, mitto vt legas.

Verba fidendi. Verba fidendi datiuum regunt: vt Horatius. *-vacuus committere ventis, Nil nisi lene decet.* *Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.*

Verba obsequendi. Verba obsequendi & repugnandi datiuũ regunt: vt *Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, nauigant, ædificant, virtuti omnia parent.* *Ipsum hunc orabo, huic supplicabo.* Persius. *-venienti occurrite morbo.* *Ignauis precibus fortuna repugnat.*

At ex his quædam cum alijs casibus copulantur vt *Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc accessit meis malis,* *Illud constat omnibus,* seu *inter omnes.* Terentius. *Hæc fratri mecum non conueniunt.* Iuuenal. *-Sæuis inter se conuenit vrsis. Ausculto tibi,* id est, *obedio. Ausculto te,* id est, *audio. Adamas diffidet magneti,* seu, *cum magnete.* *Certat cum illo, &* Græcanicè, *illi. Noli pugnare duobus,* id est, *contra duos.* Virgilius. *tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba minandi. Verba minandi, & irascendi regunt datiuum: vt, *Vtrique mortem minatus est.* Terentius. *Adolescenti nihil est quod succenseat.*

Sum, cum cõpositis præter possum, exigit datiuum: vt *Rex pius est Reipublicæ ornamento. Mihi nec obest, nec prodest.* Horat. *Multa petentibus desunt multa.*

Datiuum postulant verba composita cum his præpositionibus.

Verba composita. Præ. Cicero. *Ego meis maioribus virtute præluxi.* Sed Præeo, præuinco, præcedo, præcurro, præuertor, accusatiuo iunguntur.

Ad. *Albo gallo ne manum admoliaris.*

Con-

Con. *Conducit hoc meæ laudi. Conuixit nobis.*
Sub. Terent. *Subolet iam vxori, quod ego machinor.*
Ante. Cic. *Iniquissimam pacem, iustissimo bello antefero.*
Post. *Posthabeo, postpono famæ pecuniam.*
Virgil. *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*
Terentius dixit. *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*
Ob. Terent. *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*
In. *Impendet omnibus periculum.*
Inter. Cicero. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt Quintilianus. *Præstat ingenio alius alium. Multos virorum anteit sapientia.* Terent. *In amore hæc insunt vitia.* Plinius. *Interdico tibi aqua & igni.* Varia constructio.

Est pro habeo, datiuum exigit: vt
Persius. *Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.*
Virgil. *Est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca.*
Huic confine est suppetit: vt Suppetit.
Horat. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.*
Sum, cum multis alijs, geminum adsciscit datiuũ: vt
Exitio est auidis mare nautis,
Speras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis?
Nemo sibi Mimos accipere debet fauori.
Est vbi hic datiuus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis, at festiuitatis potiùs causa additur: vt *Ego tibi hoc effectum dabo.*
Ter. *Expedi mihi hoc negotium. Suo sibi hunc iugulo gladio*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba transitiua. VErba transitiua cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusatiuum: vt Horatius. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.* Idem. *Nec retinent patulæ commissa fide-*

liter acres. Virgilius. *In primis venerare deos. Aper agros depopulatur.*

Neutra transitiua.

Quinetiam verba, quamlibet alioqui transitiua atque absoluta, accusatiuum admittunt cognatæ significationis: vt

Cicero. *Tertiam ætatem hominum viuebat Nestor.*
Virgil. -*longam incomitata videtur . Ire viam*
Plautus. *Duram seruit seruitutem.*

Hunc accusatiuum mutant autores non rarò in ablatiuum: vt Plaut. *Diu videor vita viuere. Ire recta via.*
Suetonius. *Morte obijt repentina.*

Sunt quæ figuratè accusatiuum habent: vt
Virgil. *nec vox hominem sonat, ô Dea certè.*
Iuuenal. *Qui Curios simulant & Bacchanalia viuunt.*
Horat. *Pastillos rufillus olet, Gorgonius hircum.*

DVO ACCVSATIVI.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicē regunt Accusatiuum: vt *Tu modò posce Deum veniam. Dedocebo te istos mores. Ridiculum est te me admonere istud.*
Terent. *Induit se calceos, quos priùs exuerat.*

Verba rogandi.

Rogandi verba, interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum: vt
Virgil. *Ipsum obtestemur, veniámq; oremus ab ipso.*
Terent. *Suspicionem istam ex illis quære.*

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum vel datiuum: vt *Induo te tunica* vel *tibi tunicam.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

QVoduis verbum admittit ablatiuum significantem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM.

Dæmona non armis, sed morte subegit Iēsus.

Horat.

Horat. *Naturam expellas furca licèt, vsque recurret.*
Virgilius. *Hi iaculis, illi certant defendere saxis.*

CAVSA.

Terent. *Gaudeo (ita me dij ament) gnati causa.*
Vehementer ira excanduit.
Horat. *Inuidus alterius rebus macrescit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

vt *Mira celeritate rem peregit.*
Iuuenalis. *Inuigilate viri, tacito nam tempora gressu*
Diffugiunt, nulloq; sono conuertitur annus.
Ouidius. *Dum vires anniq; sinunt, tolerate laborem:*
Iam veniet tacito curua senecta pede.

Ablatiuo causæ & modi actionis aliquando additur præpositio: vt *Bacchavis præ ebrietate. Summa cum humanitate tractauit hominem.* Exceptio.

Quibuslibet verbis subijcitur nomen precij in ablatiuo casu: vt *Teruntio, seu vitiosa nuce non emerim.* Nomen precij.
Liuius. *Multo sanguine ac vulneribus ea victoria stetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adijciuntur sæpè sine substantiuis: vt Terent. *Redime te captum quàm queas minimo. Vili venit triticum.* Vili, &c.
Seneca. *Constat paruo fames, magno fastidium.*

Excipiuntur hi genitiui sine substantiuis positi: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantilibet, quanticunq;: vt Cicero. *Tanti eris alijs, quanti tibi fueris. Non vendo pluris quàm alij, fortasse etiam minoris.* Exceptio.
Ouidius. *Vix Priamus tanti, totáq; Troia fuit.*
Sin addantur substantiua, in ablatiuo efferuntur: vt Aul. Gell. *Tanta mercede docuit, quanta hactenus nemo. Minori precio vendidi, quàm emi.*

Valeo, etiam interdum cum accusatiuo iunctum reperitur. Valeo.

reperitur: vt Varro. *Denarij dicti, quòd denos æris valebant: quinarij, quod quinos.*

Verba abundandi.

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa, ablatiuo gaudent: vt
Terentius. *Amore abundas Antipho.*
Malo virum pecunia, quàm pecuniam viro indigentem.
Saluſtius. *Sylla omnes ſuos diuitijs expleuit.*
Terentius. *Hoc te crimine expedi.*
Cicero. *Homines nequiſſimi, quibus te onerant mendacijs?*
Virgilius. *Ego hoc te faſce leuabo.*
Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo ſermone participauit.*

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitiuum feruntur: vt Virgilius.
Quàm diues niuei pecoris, quàm lactis abundans?
Terent. *Quaſi tu huius indigeas patris.*
Quid eſt quòd in hac cauſa defenſionis egeat?
Virg. *Implentur veteris Bacchi, pinguiſq; ferinæ.*
Idem. *Poſtquam dextera fuit cædis ſaturata.*
Cicero. *Omnes mihi labores leues fuere, præterquam tui carendum quod erat.*
Paternum ſeruum ſui participauit conſilij.

Fungor.

Fungor, fruor, vtor, & ſimilia, ablatiuo iunguntur: vt Cicero. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, iuſtitiæ fungantur officijs. Optimum eſt aliena frui inſania. In re mala animo ſi bono vtare, iuuat.*
Virg. *Aſpice venturo lætentur vt omnia ſeclo.*
Cæſar. *Qui ſua victoria tam inſolenter gloriarentur.*
Horat *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. Veſcor carnibus.* Virgil. *haud equidem tali me dignor honore.*
Terentius. *Vt malis gaudeat alienis.*
Plautus. *Exemplorum multitudine ſuperſedendum eſt.*
Macrobius. *Regni eum ſocietate numerauit.*
Plautus. *Communicabo te ſemper menſa mea.*

Proſequor.

Proſequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, laudo,

do, honoro. Afficio te gaudio, supplicio, dolore, &c. id est, exhilaro, punio, contristo. Afficio

Mereor, cum aduerbijs, benè, malè, meliùs, peiùs, optimè, pessimè, ablatiuo adhæret cum præpositione De: vt *De me nunquam benè meritus es.* Mereor
Erasmus de lingua Latina optimè meritus est.
Catilina pessimè de Republica meruit.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi Verba, ablatiuum cum præpositione optant: vt *Isthuc ex multis iampridem audiueram.* Luc. *A trepido vix abstinet ira magistro. Nasci a principibus fortuitum est. Procul abest ab vrbe imperator.* Verba accipiendi.

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt Horat. *Viuere si rectè nescis, discede peritis.*
Ouid. *Est virtus placitis abstinuisse bonis.*
Virgil. *Heu fuge nata Dea, teq; his ait eripe flammis.*

Verbis quæ vim comparationis obtinent, adijcitur ablatiuus significans mensuram excessus: vt *Deformia existimabat, quos dignitate præstaret, ab ijs virtutibus superari.*

Quibuslibet verbis additur ablatiuus absolutè sumptus: vt *Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante Tyberio, crucifixus.* Iuuenalis. *Credo pudicitiam, Saturno rege, moratam, In terris.* Ablat. absolutus.
Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo.
Iam Maria, audito Christum venisse, cucurrit.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poëticè accusatiuus: vt *Aegrotat animo magis, quàm corpore. Candet dentes. Rubet capillos.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: vt *Absurdè facis, qui angas te animi.*
Exanimatus pendet animi. Desipiebam mentis.
Plaut. *Discrucior animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Eidem verbo diuersi casus diuersæ rationis apponi possunt: vt Diuersi casus.

Dedit mihi vestem pignori, te præsente, propria manu.

Passiuis additur ablatiuus agentis, sed antecedente præpositione, interdum & datiuus: vt
Horatius. *-laudatur ab his, culpatur ab illis.*
Cicero. *Honesta bonis viris, non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentiùs datiuis gaudent: vt
Virgilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum.*
Horat. *Oblitúsq; meorum, obliuiscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passiuis, qui fuerunt actiuorum: vt *Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio. Dedoceberis à me istos mores. Priuaberis magistratu.*

Construct. neutropass.

Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutropassiua, passiuam constructionem habent: vt *A præceptore vapulabis. Malo à ciue spoliari, quàm ab hoste vænire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo precio licet omnibus. Cur à conuiuijs exulat philosophia?*

Quibusdam tùm verbis, tùm adiectiuis, familiariter subijciuntur verba infinita: vt
Virgilius. *-Iuuat vsque morari, Et conferre gradum.*
Ouid. *Dicere quæ puduit, scribere iussit amor.*
Martial. *Vis fieri diues Pontice? nil cupias.*
Virgil. *-& erat tum dignus amari.* Horat. *Audax omnia perpeti, Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè, & absolutè verba infinita: vt *Hæccine fieri flagitia?* subauditur decet, oportet, par est, æquum est, aut aliquid simile.
Virg. *Criminibus terrere nouis, hinc spargere voces*
In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma.
Id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

Gerundia.

Gerundia siue Gerundiuæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: vt
Cicero. *Efferor studio videndi parentes.*

Ouidius. *Vtendum est ætate, cito pede præterit ætas.*
Virgil. *-scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in Di, pendent à quibusdam tum substantiuis, tum adiectiuis: vt Virgilius. Di.
Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?
Idem. *Cecropias innatus apes, amor vrget habendi.*
Idem. *Aeneas celsa in puppi iam certus eundi.*

Poëticè infinitiuus modus loco gerundij ponitur: Nota. vt Virgil. *-studium quibus arua tueri. Peritus medicari.*

Interdũ non inuenustè adijcitur Gerundij vocibus etiam genitiuus pluralis: vt *Quum illorum videndi gratia me in forum contulissem.* Terent. *Date crescendi copiam nouarum. Concessa est diripiendi pomorum, atque opsoniorum licentia.*

Gerundia in Do pendent ab his præpositionibus: Do.
A, ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro: vt
Cicero. *Ignaui à discendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, vtrunque ab amando dictum est.
Cicero. *Ex defendendo, quàm ex accusando, vberior gloria comparatur.*
Consultatur de transeundo in Galliam.
Quint. *Rectè scribendi ratio, cum loquendo coniuncta est.*
Plaut. *Pro vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: vt
Virgilius. *-alitur vitium, crescitq; tegendo.*
Scribendo disces scribere.

Gerundia in dum, pendent ab his præpositionibus: Dum.
Inter, ante, ad, ob, propter: vt
Inter cœnandum hilares este.
Virgilius. *-ante damnandum Ingentes tollens animos.*
Cicero. *Locus ad agendum amplissimus.*
Idem. *Ob absoluendum munus ne acceperis.*
Veni propter te redimendum.

Cùm significatur necessitas, ponũtur citra præpositionem,

tionem addito verbo. Est.

Iuuen. *Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano.*
Vigilandum est ei, qui cupit vincere.

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur gerundij voces in nomina adiectiua: vt Virg. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.*
Ad accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris criminibus inferendis?

DE SVPINIS.

Vm.

PRius Supinum actiuè significat, & sequitur verbum aut participium, significans motum ad locum: vt Ouidius.
Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipsæ.
Milites sunt missi speculatum arcem.

Illa vero, Do venum, do filiam nuptum, latentem habent motum: at hoc supinum in neutropassiuis, & cum infinito iri, passiuè significat: vt Plautus.
Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus sum.
Terent. *Postquam audierat non datum iri vxorem filio.*
Poëticè dicunt: *Eo visere. Vado videre.*

Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo est: vt Terentius. *Actum est, ilicet, peristi.*
Ouidius. *Itum est in viscera terræ. Cessatum est satis.*

V.

Posterius supinum passiuè significat, & sequitur nomina adiectiua: vt
Sum extra noxam, sed non est facile purgatu.
Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.
Qui pecunia non mouetur, hunc dignũ spectatu arbitramur.
In istis verò, *Surgit cubitu, Redit venatu:* Cubitu & venatu, nomina potiùs censenda videntur, quàm supina.

DE TEMPORE ET LOCO.

Tempus.

Pars temporis.

QVæ significant partem temporis, in ablatiuo frequentiùs vsurpantur in accusatiuo raro: vt Ne-

no mortalium omnibus horis sapit. Nocte latent mendæ. Id tempus creatus est consul.

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis per vel sub.

Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in accusatiuo: interdum & in ablatiuo efferuntur: vt Virgilius. Duratio temporis.

Hic iam ter centum totos regnabitur annos.

Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*

Idem. *Hîc tamen hac mecum poteris requiescere nocte.*

Suet. *Imperauit triennio, & decem mensibus, octóque diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte. Promitto in diem. Commodo in mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui.*

Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo.

Tertio, vel ad tertium calendas, vel *calendarum.*

SPACIVM LOCI.

Spacium loci in accusatiuo effertur, interdum & in ablatiuo: vt Virgilius. Spacium loci.

Dic, quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Treis pateat cæli spacium non ampliùs, vlnas.

Iam mille passus processeram, abest bidui, subintelligitur spacium vel spacio, itinere vel iter.

Abest ab vrbe quingentis millibus passuum.

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum, adduntur ferè cũ præpositione verbis significantibus motum, aut actionem in loco, ad locũ, a loco, aut per locum: vt *In foro versatur. Meruit sub rege in Gallia.*

Virgil. *Ad templum non æque Palladis ibant Iliades.*

Salust. *Leguntur in Hispaniam maiores natu nobiles.*

E Sicilia discedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

Omne verbum admittit genitiuum proprij nominis Loca propria.

nis

nis loci, in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declinationis, & singularis numeri sit.
Iuuen. *Quid Romæ faciam? mentiri nescio.*
Terentius. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi genitiui, humi, domi, militiæ, belli, propriorum sequuntur formam: vt Ter. *Domi belliq; simul viximus.*
Cicero. *Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

Domi. Domi, non alios secum patitur genitiuos, quàm Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: vt
Vescor domi meæ, non alienæ.

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo, aut ablatiuo ponitur: vt *Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus Tyburi genitum scribit.* Liuius. *Neglectum Anxuri præsidium.*
Cicero. *Cum vna sola legione fuit Carthagini.*
Horat. *Romæ Tybur amo ventosus, Tybure Romam.*
Cicero. *Quum tu Narbone mensas hospitum conuomeres.*
Idem. *Commendo tibi domum eius, quæ est Sycione.*

Ad locum. Sic vtimur ruri vel rure, in ablatiuo: vt *Ruri ferè se continet.* Persius. *-rure paterno*
Est tibi far modicum.

AD LOCVM.

Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusatiuo; vt *Concessi Cantabrigiam, ad capiendum ingenij cultum.*
Eo Londinum ad merces emendas.
Ad hunc modum vtimur Rus & domus: vt *Ego rus ibo.*
Virgil. *Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A LOCO. PER LOCVM.

A loco. Verbis significantibus motum à loco, aut per locū, adijcitur proprium loci in ablatiuo: vt *Nisi ante Roma profectus esses, nunc eam relinqueres. Eboraco (siue per Eboracum*

loracium) *sum profecturus iter.*

Ad eundem modum vsurpantur Domus & Rus: vt *Nuper exijt domo.* Ter. *Timeo ne pater rure redierit.*

IMPERSONALIVM CONſtructio. GENITIVVS.

Hæc tria impersonalia, intereſt, refert, & eſt, quibuslibet genitiuis annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, & cuiâ: vt
Intereſt magiſtratus tueri bonos, animaduertere in malos. Refert multùm Christianæ reipublicæ, Episcopos doctos & pios eſſe. Prudentis eſt multa diſſimulare. Tuâ refert teipſum noſſe. Cicero. *Ea cædes crimini potiſſimùm datur ei, cuiâ interfuit, non ei, cuiâ nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genitiui, tanti, quanti, magni, parui, quanticunque, tantidem: vt *Magni refert quibuſcum vixeris. Tanti refert honeſta agere. Veſtra parui intereſt.* Et, *Intereſt ad laudem meam.*

DATIVVS.

In datiuũ feruntur hæc impersonalia: Accidit, certum eſt, cõtingit, conſtat, confert, competit, conducit, cõuenit, placet, diſplicet, dolet, expedit, euenit, liquet, libet, licet, nocet, obeſt, pro eſt, præſtat, patet, ſtat, reſtat, benefit, malefit, ſatisfit, ſupereſt, ſufficit, va cat pro otium eſt: vt *Conuenit mihi tecum.* Saluſt. *Emori per virtutem mihi præſtat, quàm per dedecus viuere.*
Ouid. *Non vacat exiguis rebus adeſſe Ioui.*
Terentius. *Dolet dictum imprudenti adoleſcenti & libero.*
A nouerca malefit priuignis. A Deo nobis benefit.
Virg. *Stat mihi caſus renouare omnes.* id eſt, *ſtatutum eſt.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia accuſandi caſum exigunt, Iuuat: decet,

decet, cum compositis, delectat, oportet: vt *Me iuuat ire per altum. Vxorem ædes curare decet: Dedecet viros muliebriter rixari.*

Cato. *Patremfamilias vendacem, non emacem esse oportet*

Accusatiuus cum Genitiuo.

His verò, Attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio Ad: vt *Méne vis dicere quod ad te attinet? Spectat ad omnes benè viuere.*

Quintilianus. *Pertinet in vtrámque partem.*

His impersonalibus subijcitur accusatiuus cum genitiuo: Pœnitet, tædet, miseret, miserescit, pudet, piget: vt Cicero. *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pæniteret. Tedet animam meam vitæ meæ. Aliorum te miseret. Tui nec miseret, nec pudet. Fratris me quidem piget, pudétq;.*

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: vt Virgilius.

Non omnes arbusta iuuant, humiléstq; myricæ.

Ouid. *Námque decent animos mollia regna tuos.*

Seneca. *Agricolam arbor ad frugem producta delectat. Nemo miserorum commiserescit. Te non pudet istud? Non te hæc pudent?*

Cœpit, &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt Quint. *Vbi primũ cœperat non conuenire, quæstio oriebatur.* Idem. *Tædere solet auaros impendij. Desinit illum studij tædere. Sacerdotem inscitiæ pudere debet.*

Quin. *Perueniri ad summum, nisi ex principijs, non potest.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet:

Cæsar. *Ab hostibus constanter pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt Virgilius -*strato discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, pro singulis personis vtriusque numeri indifferenter accipi potest. vt *Statur.* id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant.* Videlicet ex

ri adiuncti obliqui: vt *Statur à me*, id est, *sto*: *Statur ab illis*, id est: *stant*.

PARTICIPII CONstructio.

Participia regunt casus verborum à quibus deriuantur: vt Virgilius. -*duplices tendens ad sydera palmas, Talia voce refert.* Participiorum constructio.
Idem. *Vbera lacte domum referent distenta capellæ. Diligendus ab omnibus.*

Quamuis in his vsitatior est datiuus: vt Terentius. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENITIVVS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitiuum postulant: vt Salust. *Alieni appetens. Sui profusus. Cupientissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.* Genitiuus.

ACCVSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, actiuè significant, & in accusatiuum feruntur: vt *Immundam segnitiem perosa.* Accusatiuus.
Astronomus perosus ad vnum mulieres.
Suetonius. *Pertæsus ignauiam suam.*

Exosus, & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia: vt *Germani Romanis perosi sunt. Exosus Deo & sanctis.*

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablatiuum feruntur: vt Terent. *Bona bonis progneta parentibus.* Virg. l. *sate sanguine diuûm.* Ablatiuus.
Idem - *quo sanguine cretus?* Ouidius. *Venus orta mari, mare præstat eunti. Terra editus.*

ADVER-

ADVERBII CONSTRVctio. Nominatiuus.

Aduerbiorũ constructio.

EN & ecce, demonstrandi aduerbia, nominatiuo frequentiùs iunguntur, accusatiuo rariùs: vt Virgil. *En Priamus, sunt hîc etiam sua præmia laudi.* Cic. *Ecce tibi status noster.* Virg. *-en quatuor aras, Ecce duo tibi Daphni, duóq; altaria Phœbo.*

En & Ecce exprobrantis, soli accusatiuo nectuntur: vt *En animum & mentem.* Iuuenalis. *En habitum.* Terentius. *Ecce autem alterum.*

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quantitatis, genitiuum post se recipiunt.

Loci. Loci: vt Vbi, vbinam, nusquam, eò, longè, quò, vbiuis, huccine: vt *Vbi gentium? Quò terrarum abijt? Nusquam loci inuenitur. Eò impudentiæ ventum est.*

Temporis. Temporis: vt Nunc, tunc, tum, interea, pridiè, postridiè: vt *Nihil tunc temporis ampliùs quàm flere poteram. Pridiè eius dici pugnam inierunt. Pridiè calendarum, seu calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: vt Parũm, satis, abũdè, &c. vt *Satis eloquentiæ, sapientiæ parùm. Abundè fabularum audiuimus.*

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: vt Virgil. *Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant. Mittitur Philippus solus, in quo instar omnium auxiliorum erat.*

Ouidius. *Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.*

Hîc apponitur interdum præpositio: Ad vt *Vallis ad instar castrorum clauditur.*

Populus Ro. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar emicuit. Terent. *Ah, minimè gentium, non faciam.*

Genitiuus festiuitatis. Hic genitiuus *gentium*, festiuitatis causa additur.

DA-

DATIVVS.

Quædam datiuum admittunt nominum vnde deducta sunt: vt *Venit obuiam illi*. Nam obuius illi dicitur. *Canit similiter huic*. Et, *Sibi inutiliter viuit*. *Propinquiùs tibi sedet, quàm mihi*.

Sunt & hi datiui aduerbiales, Tempori, luci, vesperi: vt *Tempori venit, quod omnium rerum est primum*. *Luci occidit hominem*. *Vidi ad vos afferri vesperi*.

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis, vnde sunt profecta: vt
Castra propiùs vrbem mouentur.
Salust. *Proximè Hispaniam sunt Mauri*.

Cedò, flagitantis exhiberi, accusatiuum regit: vt Terent. *Cedò quemuis arbitrum*. Cedò.

ABLATIVVS.

Aduerbia diuersitatis, aliter, secùs, & illa duo, ante, post, cum ablatiuo non rarò inueniuntur:
Multò aliter. *Paulò secus*. *Multò ante*. *Longè secus*.
Virgilus. -*longo post tempore venit*. *Paulò post*.
Nisi & ipsa aduerbia potiùs censenda sunt.

Aduerbia comparatiui & superlatiui gradus, admittunt casus comparatiuis & superlatiuis assuetos subseruire, sicut antè præceptum est. vt Nota.
Accessit propiùs illi. *Optimè omnium dixit*.
Cicero. *Legimus propiùs ad deos, & propiùs à terris*.
Liuius. *Paulò plùs trecenta vehicula sunt amissa*.
Idem. *Hominum eo die cæsa plùs duo millia*.

Plùs nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & ablatiuo iunctum reperitur: vt Liuius. *Plùs quàm quinquaginta hominum ceciderunt*. Plùs.
Abierat acies paulò plus quingentos passus.
Terent. *Dies triginta, aut plùs eo, in naue fui*.

Quibus

Quibus verborum modis, quæ congruant aduerbia.

Nota. Vbi, postquam & cùm, temporis aduerbia, interdum indicatiuis, interdum verò subiunctiuis verbis apponuntur: vt Virgilius. *Hæc vbi dicta dedit.*
Terentius. *Vbi nos lauerimus, si voles, lauato.*
Virg. *Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*
Idem. *Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.*
Hîc prius aduerbiũ, posterius coniunctio esse videtur.

Donec. Donec pro Quamdiu indicatiuo gaudet: vt Ouidius. *Donec eram sospes.*

Pro quoúsq;, nunc indicatiuum, nunc subiunctiuum exigit: vt Virgilius.
Cogere donec oues stabulis, numerúmq; referre Iussit.
Colum. *Donec ea aqua, quam adieceris, decocta sit.*
Ouid. *Donec eris fælix, multos numerabis amicos.*

Dum. Dum, de re præsenti, non perfecta, aut pro quamdiu, fatendi modum poscit: vt
Terent. *Dum apparatur virgo in conclaui.*
Idem. *Ego te meum dici tantisper volo, dum quod te dignum est, facis.*

Dum pro dummodo, aliâs potentiali, aliâs subiunctiuo nectitur: vt *Dum prosim tibi.*
Dum ne ab hoc me falli comperiam.

Dum pro donec, subiunctiuo tantùm: vt Virgilius. *Tertia dum Latio regnantem viderit æstas.*

Quoad pro quamdiu, vel indicatiuis, vel subiunctiuis: pro donec subiunctiuis solis adhibetur: vt *Quoad expectes contubernalem?* Cicero. *Quoad possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem.*
Omnia integra seruabo, quoad exercitus huc mittatur.

Simulac. Simulac, simul atq; indicatiuo & subiunctiuo adhærent: vt *Simulac belli patiens erat.*

Virgilius.

Virgilius. *-simulátque adoleuerit ætas.*

Quemadmodum, vt, vtcunque, sicut, vtrunque modũ admittunt: vt Eras. *Vt salutabis, ita & resalutaberis.* Horatius. *Vt sementem feceris, ita & metes.* Quemadmodum.

Vt pro postquam, indicatiuo iungitur: vt *Vt ventum est in vrbem.*

Quasi, ceu, tanquam, perinde-acsi, haud, secus, acsi, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt *Tanquam feceris ipse aliquid.* Terentius. *Quasi non norimus nos inter nos.* Quasi &c.

Aliás copulant consimiles casus: vt *Noui hominem tanquam te. Arridet mihi, quasi amico.*

Ne, prohibendi, vel imperatiuis, vel subiunctiuis præponitur: vt Virgil. *-ne sæui magna sacerdos.* Terentius. *Hic nebulo magnus est, ne metuas.*

Ne pro non, cæteris modis inseruit.

Aduerbia, antecedente casu, transeunt in præpositiones: vt Iuuen. *Cantabit vacuus coram latrone viator.* Aduerbia præpositionum formá induunt.

DE CONIVNCTIONVM constructione.

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, cum his quatuor, quàm, nisi, prætcrquam, an, similes omninò casus nectunt: vt *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Vtinam calidus esses, aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quàm tu. Nemini placet nisi (vel præterquam) sibi.* Coniunctionum constructio.

Exceptio si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt

Emi librum centussi & pluris. Vixi Romæ & Venetijs.

Hor. *in Meti descendant iudicis aures, Et patris & nostras.*

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt

Recto stat corpore, despicitq; terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt Terentius. *Nisi me lactasses amantem, & vana spe produceres.*

Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possim.

Etsi, &c. Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in media subiunctiuos sæpiùs postulant.

Quamuis & licèt, subiunctiuos frequentiùs: vt *Etsi nihil noui afferebatur. Quanquam animus meminisse horret.*

Virgil. *Quamuis Elysios miretur Græcia campos.*

Ouid. *Ipse licèt venias musis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

Ni. Ni, nisi, si, siquidem, quòd, quia, quàm, postquam, posteaquam, vbi pro postquam, nunquam, priusquam, & indicatiuis & subiunctiuis adhærent: vt *Quòd redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non quòd odio habeam, sed quòd amem. Aliud honestum indicas, quàm Philosophi statuunt.* Plinius. *Grauiùs accusas, quàm patitur tua consuetudo.*

Si. Si, vtrique modo iungitur. Etsi pro quamuis, subiunctiuo tantùm: vt

Terent. *Redeam? non si me obsecret.*

Si quis, tantùm indicatiuo: vt *Si quis adest.*

Quando. Quando, quandoquidē, quoniā, indicatiuo iungūtur: vt Virg. *Dicite (quandoquidem in molli cōsedimus herba.)*

Quoniam mihi non credis, ipse facito periculum.

Quippe. Quippè, cùm proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt *Danda est huic venia, quippe ægrotat.*

Si addideris Qui, vtrunque admittit modum: vt *Non est huic danda venia quippè qui iam bis peierauit, siue peierauerit.*

Qui. Qui, cùm habet vim causalem, subiunctiuum postulat: vt *Stultus es, qui huic credas.*

Cùm

Cùm pro quamuis, pro quandoquidem vel quoniam, subiunctiuis semper adhæret: vt Cum.
Cicero. *Nos cùm præcipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus disserere solemus.*
Virgil. *Cùm sis officijs Gradiue virilibus aptus.*

Cùm & tum, item tum geminatum, similes modos copulant. Est autem in Cùm, quiddam minus, atque ideò in priore clausulæ parte statuitur: in Tum, quid dam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: vt Cum & tum
Amplectitur cùm eruditos omnes, tū in primis Marcellum.
Odit tum literas, tum virtutem.

Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt Virgilius. Ne, an, num.
-superát ne & vescitur aura Aetherea?

At cùm accipiuntur dubitatiuè aut indefinitè, subiunctiuum postulant: vt *Vise num redieris.* At.
Nihil refert feceris ne, an persuaseris.

Vt, causalis seu perfectiua coniunctio, & vt pro ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt Terentius.
Filium perduxere illuc secum, vt vna esset meum.
Idem. *Te oro Daue, vt redeat iam in viam.*
Idem. *Metuo vt substet hospes.* id est, *ne non substet.*

Vt concedentis, seu positum pro quanquam, & vt pro vtpote, subiunctiuo seruit: vt
Vt omnia contingant quæ volo, leuari non possum.
Non est tibi fidendum, vt qui toties fefelleris. Vt qui solus relictus fueris.

Vt pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur: vt
Cicer. *Vt ab vrbe discessi, nullum intermisi diem quin scriberem.*
Terent. *Tu tamen hâs nuptias perge facere, vt facis.*
Idem. *Credo vt est dementia.*

Virgil. *Vt valet? Vt meminit nostri?*

Quanquam de hoc in aduerbij quoq; constructione paulò suprà est dictum.

PRAEPOSITIONVM constructio.

Præpositionum constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit vt addatur ablatiuus: vt *Habeo te loco parentis*, id est, *in loco. Apparuit illi humana specie*, i. *sub humana specie. Discessit magistratu*, id est, *à magistratu.*

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt

Virg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regem.*

Prætereo te insalutatum.

Idem. *-emoti procumbunt cardine postes.*

Idem. *Detrudunt naues scopulo.*

Verba composita cum a.ab,&c.

Verba composita cum à, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, ídq; eleganter: vt *Abstinuerunt à viris.* Terent. *Amicos aduocabo ad hanc rem. Cum legibus conferemus.* Cicero. *Detrahere de tua fama nunquam cogitaui. Cùm ex insidijs euaseris.*

Terentius. *Postquam excessit ex ephebis.*

In Rempublicam cogitatione curáq; incumbe.

In pro erga,&c.

In, pro erga, contra, & ad, accusatiuum habet: vt

Virgil. *Accipit in Teucros animum mentémq; benignam.*

Idem. *Quid meus Aeneas in te committere tantùm?*
Quid Troës potuere?

Idem. *Quò te Meri pedes? Aut quò via ducit in vrbem?*

Item in accusatiuo iungitur, quoties diuisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: vt Virgilius.

Est locus parte is vbi se via findit in ambas

Ouid.

Ouid. *Versa est in cineres sospite Troia viro.*
amor mihi crescit in horas.
In,cũ significatur actus in loco, ablatiuum postulat:vt Ouid *Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum.*

Sub pro ad,per & ante,accusatiuo innititur: vt *Sub vmbram properemus.* Liuius, *Legati ferè sub id tempus ad res repetendas missi.* id est, *per id tempus.* Virg. -*sub noctem cura recursat.* id est, *Paulò ante noctem, vel instante nocte.* Aliàs ablatiuum admittit: vt *Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.* Virgilius. -*sub nocte silenti,* id est, *in nocte silenti.* Sub.

Super pro vltra, accusatiuo iungitur: vt Virg. -*Super Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super pro de & in, ablatiuo: vt Tacitus. *Multus super ea re, variúsq; rumor.* Virgil. *Fronde super viridi.* Super.

Subter, vno significatu vtriq; casui apud autores iũgitur: vt Liuius. *Pugnatum est, super subtérq; terras.* Virg. -*omnes ferre libet subter densa testudine casus.* Subter

Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: vt *Pube tenus. Pectoribus tenus.* At Genitiuo tantùm plurali. vt *Crurum tenus.* Tenus.

Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in aduerbia: vt Virg. -*longo post tempore venit.* Idem. *Ponè subit coniux, ferimur per opaca locorum.* Idem. -*coram quẽ quæritis adsum, Troius Aeneas.* Præposit. migrant in aduerbia.

INTERIECTIONVM constructio.

INteriectiones non raró absolutè & sine casu ponuntur: vt Virgilius.
Spem gregis (ah!) silice in nuda connixa reliquit.
Terentius. *Quæ malùm dementia?*

O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo

no iungitur: vt *O festus dies hominis!*
Virg. *O fortunatos nimiùm, bona si sua norint, Agricolas!*
Idem. *O formose puer, nimiùm ne crede colori!*

Heu, pro. Heu & pro, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent: vt *Heu pietas.* Virgilius. *Heu prisca fides.* Idem. *Heu stirpem inuisam.*
Terentius. *Prô Iupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. *Prô Deûm atq; hominum fidem. Prô sancte Iupiter,* apud Plaut.

Hei & veh. Hei & veh, datiuo apponuntur: vt Ouid. *Hei mihi quòd nullis amor est medicabilis herbis.* Terent. *Veh misero mihi, quanta de spe decidi?*

DE FIGVRIS.

Figura quid sit.
Igura, est nouata arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantùm genera, Dictionis scilicet, & Constructionis hoc loco trademus.

FIGVRAE DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex.	Próthesis, Aphæresis, Epénthesis,	Syncope, Paragoge, Apócope.

Próthesis. Próthesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: vt *Gnatus,* pro *natus. Tetuli,* pro *tuli,*

Aphæresis. Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: vt *Ruit,* pro *eruit. Temnere,* pro *contemnere.*

Epénthesis. Epénthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: vt *Relliquias, relligio,* addita *l. Induperatorem,* pro *Imperatorem.*

Syncope. Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis:

ctionis: vt *Abiit, petiit, dixti, repostum, &c.*

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: vt *Dicier*, pro *dici*. Paragoge.

Apócope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: vt *Peculi*, pro *peculij*. *Dixtin'*, pro *dixtine*. *Ingeni*, pro *ingenij*. Apocope.

FIGVRAE CONSTRVCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo: Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio, est duorum substantiuorum eiusdem casus, quorum altero declaratur alterum, cõtinuata siue immediata coniunctio: vt *Flumen Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantiuorum esse: vt *Marcus Tullius Cicero*. Appositio quid sit.

Interdum apud authores in diuersis casibus ponuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertineant: vt *Vrbs Patauij*, apud Virgilium: *Vrbs Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In appositione, substantiua nõ semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorum caret numero singulari: aut est nomẽ collectiuum, diuersorum numerorum esse possunt: vt *Vrbs Athenæ*.

Ouid. *In me turba ruunt luxuriosa proci.*

Virgil. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratia: vt *Vrbs Roma*. *Animal equus*. Appositio triplex.

Tollendæ æquiuocationis causa: vt *Taurus mons Asiæ*. *Lupus piscis*.

Et ad proprietatem attribuendam: vt *Erasmus vir exactissimo iudicio.*

Nireus adolescens insigni forma.

Timotheus homo incredibili fortuna.

EVOCATIO.

Euocatio. CVm prima vel secunda persona, immediatè ad se euocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Est ergò euocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Obseruandũ verò est, verbũ semper conuenire cum persona euocante: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Nam in euocatione quatuor sunt notanda: Persona euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secũdæ personæ, & absentia cõiunctionis.

Euocatio varia. In euocatione persona vocans & euocata, aliquando sunt diuersorum numerorum, vtpote vel cùm persona euocata caret numero singulari: vt *Ego tuæ deliciæ istuc veniam.* Aut cùm est nomen collectiuum: vt *Magna pars studiosorum amœnitates quærimus.* hîc subauditur *nos.* Aut deniq; cùm est nomen distributiuũ: vt *In magnis læsi rebus vterq; sumus*, subintelligitur *nos.*

Duplex autem est Euocatio, Explicita, vbi tam persona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt *Sum pius Aeneas,* subintelligitur *Ego.*

Populus superamur ab vno, subauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

Syllepsis. SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σὺν con, & λάβω sumo.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties

quoties persona concipitur cum persona: & Generū, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandi rei gratia, hæc quæ sequuntur obseruabis.

Copulatum per coniunctionem Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & persona cum digniore supposito ac substantiuo quadrabit: vt *Quin tu & soror facitis?*
Ego & mater miseri perimus.
Tu & vxor, qui adfuistis, testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior enim est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: vt *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater estis in periculo.* — Dignior persona.
Neque ego, neque tu sapimus.
Virgil. *-diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.*
Idem. *-Rhemus cum fratre Quirino Iura dabant.*

Cum, tamen singulare verbum magis amat: vt *Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.* — Cum.

Conceptio Generum.

Dignius etiam est masculinum genus, quàm fœmininum aut neutrum, & dignius fœmininum quàm neutrū: vt *Rex & regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati. Hinc per vim leges & plebiscita coactæ.* — Dignius genus.

At cùm substantiua res inanimatas significāt, adiectiuū aut relatiuū vsitatiùs in neutro genere ponitur: vt Virgilius. *-cùm Daphnidis arcum* — Exceptio.
Fregisti & calamos, quæ tu peruerse Menalca,
Et cùm vidisti puero donata, dolebas. Salust. *Ira & ægritudo permista sunt.* Idem *Huic bella ciuilia, cædes, & discordia*

discordiæ ciuilis, grata fuerunt.
Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Conceptio duplex. Porrò conceptio aliàs directa est, nempe cùm concipiens .i. dignius, & conceptum, id est indignius, copulantur per Et, vel atque, vel que: aliàs indirecta, cũ copulantur per Cum: vt *Ego cum fratre sumus candidi* vbi vtraq; conceptio est indirecta.

Syllepsis implicita. Est etiam quædam Conceptio generum implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus cõceptum explicantur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: vt si dicam: Vterque est formosus: loquens de sponso & sponsa.
Sic Ouidius. *Impliciti laqueis nudus vterq; iacet.* loquẽs de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis. PRolepsis seu præsumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio siue totum, cum verbo vel adiectiuo aptè cohæret: deinde partes totius ad idem verbum vel adiectiuum reducuntùr, cum quo tamen ferè non concordant: vt *Duæ aquilæ volauerunt: hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hîc congregatio seu totum, *Duæ aquilæ,* cum verbo *volauerunt,* per omnia concordant: cum quo partes, *hæc & illa,* ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio siue totum, est dictio pluralis numeri vt *Duæ aquilæ:* aut plurali æquiualens: vt *Corydon & Thyrsis.*

Nota. Nam copulatum æquiualet plurali: vt Virg.
Compulerántq; greges Corydon & Thyrsis in vnum,
Thyrsis oues, Corydon distentas lacte capellas.

Aut congregatio est nomen collectiuum: vt *Populus viuit, alij in penuria, alij in delicijs.*

Sulpitius

Sulpitius & Aldus quinq; dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, vt in priore exemplo, *duæ aquilæ:* Verbum, vt *volauerunt:* Partes, vt *hæc & illa:* Partium determinationem, vt *ab oriente & occidente:* & Ordinem, videlicet quòd totum præcedat, partes sequantur.

Quinque in Prolepsi necessaria.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, vbi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: vt *Equi concurrunt: hic à dextra, ille à sinistra Hippodromi:* & Implicita, in qua aliquid tacetur: vt Ouidius.

Prolepsis duplex.

Alter in alterius iactantes lumina vultus,
Quærebant taciti noster vbi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet *Et alter in alterius.* Et, *Alter alterius onera portate.* Vbi deest *vos:* & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et alter alterius.*

Terent. *Curemus æquam vterq; partem.* hîc totum *nos,* subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributiuo *vterque.*

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, antè describimus: vt Virgilius. -*Lauiniáq; venit littora.* Lauinium enim nondum erat, quum Aeneas venit in Italiam.

Dicitur verò Prolepsis, à πρὸ, quod est ante, & λήψω sumo.

ZEVGMA.

Zeugma.

ZEugma, est vnius verbi vel adiectiui, viciniori respondentis, ad diuersa supposita reductio: ad vnum quidem expressè, ad alterum verò per supplementum: vt Cicero. *Nihil te nocturnum præsidium palatij, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora vultúsq; mouerunt?*

expressè

expresse reducitur ad *ora vultúsq;*. at ad cætera per supplementum. Subintelligendum est enim, præsidium mouit, vigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, habendi senatus locus mouit. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt *Ego meliùs quàm tu scribo. Ego sicut fœnum arui. Hoc ille ita prudenter atque ego fecisset.*

Item per nisi: vt Terentius. *Talem filium nulla, nisi tu pareret.*

Licèt Poëtæ interdum aliter loqui soleant: vt Ouid. *Qui nisi secretæ læserunt Phyllida syluæ?* De quibus in concordantia Verbi & Nominatiui suprà est dictum: vt Cicero. *Quare vt arbitror, priùs hîc te nos, quàm istic tu nos videbis.*

Zeugma, triplex. Tribus modis fit zeugma. In persona: vt *Ego & tu studes.*

In genere: vt *Maritus & vxor est irata.*

In numero: vt *hîc illius arma, Hîc currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adiectiuum in principio, & tum vocatur Protozeugma: *Dormio ego & tu.* Quandóq; in medio, vocatúrq; Mesozeugma: vt *Ego dormio & tu.* Quandóq; in fine, & vocatur Hypozeugma vt: *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiua: vt *Rex & Regina.* Coniunctio, quæ vel copulatiua vel disiunctiua, vel etiam expletiua esse potest: vt Et vel, &c. Verbum vel adiectiuum: vt *Irata est.* & quod verbum vel adiectiuum viciniori supposito respōdeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per aduerbia: vt *Cubas vbi ego, Cœnas quando nos.*

Quando verbū ad duo supposita reducitur, & cum vtroque conuenit, est Zeugma, vt dicunt Locutionis, non Constructionis: vt *Ioannes fuit piscator & Petrus.*

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum, à Græco

verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

SYnthesis, est oratio congrua sensu, non voce: vt Virgilius. *Pars in frusta secant. Gens armati.* Synthesis.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantùm, idque aut sexus discernendi causa: vt *Anser fœta. Elephantus grauida.* aut supplementi gratia: vt *Præneste sub ipsa.* subauditur vrbe.

Centauro in magna, subintelligitur *naui.*

Nunc in numero tantùm: vt *Turba ruunt. Aperite aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: vt *Pars mersi tenuere ratem.*

Virg. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera passi.*

Dicitur autem Synthesis, ἀ σὺν quod est con, & θέσις positio, quia est compositio, id est, constructio, facta gratia significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis, ab ἀντί quod est pro, & πτῶσις casus est positio casus pro casu, idq; interdum non inuenustè: vt Virg. *Vrbem quam statuo vestra est.* Antiptosis.

Ter. *Populo vt placerent, quas fecisset fabulas. Sermonem quem audistis, non est meus. Eius non venit in mentē, pro id.*

Quanquam hic *venit*, impersonaliter potiùs vsurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne genus elegantiæ referti*, pro omnis generis. Sic *id genus, quod genus, &c. Idne estis authores mihi?* pro eius. Interdum autem fit durior Antiptôsis: vt *Salue primus omnium parens patriæ appellate*, pro *prime. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero villicum.* pro *quorum altero.*

SYNEC-

SYNECDOCHE.

Synecdoche. Synecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: vt *Aethiops albus dentes.* Hic album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Aethiopi.

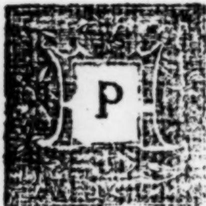
Nota. Per Synecdochen omnia nomina adiectiua, aliquā proprietatem significantia: item verba passiua & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusatiuum aut ablatiuum, significantem locum in quo est proprietas, aut passio: vt *æger pedes,* vel *pedibus. Saucius frontem,* vel *fronte. Doleo caput,* vel *capite. Redimitus tempora lauro. Truncatus membra bipenni. Effusis laniata comas, contusáq; pectus.*

Nam illæ Græcæ phrases sunt: *Excepto quod non simul esses. Cætera latus. Cætera similis, vno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à σὺν quod est con, & ἐκδέχομαι suscipio, videlicet quòd totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Pleonasmo, & Enallage, déq; alijs figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè disserentem.

DE PROSODIA.

Prosodia quid sit. Rosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit, Latinè accentus dicitur.

Diuiditur autem Prosodia in { Tonum, Spiritum, Tempus.

Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur, vel deprimitur.

Est

Est autem Tonus triplex. { Acutus, Grauis, Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dexteram, sic ´ . Tonus acutus.

Grauis, est virgula obliqua, descendens in dexterã ad hunc modum, ` . Grauis.

Circumflexus, est quiddam ex vtrísq; conflatum, hac figura, ^ . Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges, ' . Apostrophus.

Hac nota vltimam dictionis vocalem deesse ostenditur: vt *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne*. Spiritus.

Spiritus duo sunt, Asper & Le is.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: vt *Homo, honor.*

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: vt *Amo, onus.*

TONORVM REGVLA I.

Monosyllaba.

MOnosyllaba dictio breuis: aut positione longa acuitur: vt *Mél, fél, párs, páx.* Natura longa, circumflectitur: vt *Spês, flôs, sôl, thûs, rûs.*

REGVLA II.

Dissyllaba.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura posterior breuis: prior circumflectitur: vt *Lûna, Mûsa,* In cæteris acuitur: vt *Cítus, látus, sólers, sátur.*

REGVLA III.

Polysyllaba.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: vt *Libértas, penátes.* Sin breuem habet penultimam, acuit ante penultimam: vt *Dóminus, póntifex.*

Exceptio.

Excipiuntur composita à facio: vt *Benefícis, malefíci-*

cis.calefacit, frigefacit.

At si penultima longa fuerit natura, & vltima breuis, circumflectitur penultima: vt *Románus, amátor.*

Composita à fis, fit, vltimam acuunt: vt *Malefit, calefit, benefit, satisfit.*

APPENDIX.

Nota. Accentuum confusio.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGVLA IIII.

Quæ tonos perturbant.

Quinque sunt, quæ tonorum regulas perturbant.

DIFFERENTIA.

Differentia

Differentia tonum transponit: vt Vná, aduerbium, vltimam acuit, ne videatur esse nomen. Sic eó, alió, aliquó, continuó, sedulò, porró, forté, quá, siquá, aliquá, nequá, illó, falsó, citó, feré, plané, & id genus alia: putá pro sicut, poné pro post, corám, circúm, aliás, palám, ergó coniunctio, sed ergô pro causa circumflectitur: vt Virgil. *-illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutisona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò grauantur.

Sic differentiæ causa antepenultima suspenditur in his, Déinde, próinde, périnde, alíquando, síquando, néquando, húiusq; á longè, dé longè, déinceps, dúntaxat, déorsum, quápropter, quínimo, enimuerò, propémodum, ádmodum, affabrè, intereá loci, nihilóminus, paulóminus, cùm non sunt orationes diuersæ, vti sunt pube-tenus, crurum-tenus: non enim composita sunt, velut hactenus, quatenus, & eius generis reliqua.

Transpo-

Transpositio.

Transpositio tonum inuertit, id quod vsu venit in præpositionibus, quæ postpositæ grauantur: vt Virgilius. *Transtra per & remos. Te penes imperium.* Transpositio.

Attractio.

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur coniunctio inclinatiua: vt Que, ne, ve. Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámque acuúnt: *Lumináque, laurúsque Dei.* Sic Dum, sis, nam, parelca. Attractio.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: vt, Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine, & huiusmodi.

Vbîque tamen temporis sui tonum seruat, & Vbîuis. Vbique & vbiuis.

Concisio.

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per syncopen aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: vt Virgili, Valeri, Mercuri: pro Virgilij, Valerij, Mercurij. Concisio.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata, circumflectunt vltimam: vt Arpinâs, Rauennâs, nostrâs, vestrâs, cuiâs: ab Arpinâtis, Rauennâtis, nostrâtis, &c. Sic Donec, à donecum. Sic hûc, illûc, istûc, adhûc, &c. pro hucce, illucce, &c. Et composita à dic, duc, fac : vt benedic, reduc, calefac. Nomina & pronomina syncopata

IDIOMA.

Idioma. Dioma, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeò vt, si dictiones Græcæ integrè ad nos veniant, seruent tonum suum: vt Symóis, períphas, penultimam acuunt, at facta Latina, antepenultimam eleuant, quia corripiunt penultimam.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum seruant: vt Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta, licèt apud Græcos in vltima tonum habeant.

Sic & cómœdia, trágœdia, sóphia, symphónia, tonum recipiunt in antepenultima, licèt in sua lingua habeant in penultima.

Nota. Porrò, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit iuxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ communes. Syllabę communes in prosa oratione, semper corripiuntur: vt Célebris, Cáthedra, Medíocris.

DE

DE CARMINVM RATIONE.

Actenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarũ tempore, & carminis ratione pauca adijciemus.

Tempus, est syllabæ pronuntiandæ mensura. Tempus.

Syllaba breuis, vnius est tẽporis, longa verò duorũ. Syllaba.

Tempus breue sic notatur, ᴗ.

Longum autem sic, –: vt – ᴗ Terra.

Ex syllabis iusto ordine dispositis, fiunt pedes.

Est autem Pes duarum syllabarũ pluriúmue constitutio, ex certa temporum obseruatione. Pes.

Pedum alij dissyllabi, alij trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum differere. Diuisio pedum.

Dissyllabi sunt,	Spondæus,	vt	– – *Virtus.*
	Pyrrychius,		ᴗᴗ *Deus.*
	Trochæus,		– ᴗ *Panis.*
	Iambus.		ᴗ – *Amans.*
Trissyllabi octo,	Molossus,	vt	– – – *Magnates.*
	Tribrachus,		ᴗᴗᴗ *Dominus.*
	Dactylus,		– ᴗᴗ *Scribere.*
	Anapæstus,		ᴗᴗ – *Pietas.*
	Bacchius,		ᴗ – – *Honestas.*
	Antibacchius,		– – ᴗ *Audire.*
	Amphimacer,		– ᴗ – *Charitas.*
	Amphibrachus,		ᴗ – ᴗ *Venire.*

Porrò pedes iusto numero atq; ordine concinnati, Carmen constituunt.

Est enim Carmen, oratio iusto atque legitimo pedum numero constricta.

Carmen. Carmen composituro in primis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha. Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: vt

Sera nimis vit' est crastina, viu' hodie.

Fit autem interdũ in his dictionibus: vt Dij, dijs, ijdem, ijsdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similia.

At heu & ô, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis. Eclipsis, est quoties m, cum sua vocali perimitur, proxima dictione à vocali exorsa: vt

Monstr' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum: pro *monstrum, horrendum, informe, &c.*

Synæresis. Synæresis, est duarum syllabarum in vnam contractio: vt Virg. *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.* pro *aluearia.*

Diæresis. Diæresis, est vbi ex vna syllaba dissecta, fiũt duæ: vt

– ∪ ∪ – – – –∪∪–∪ ∪ –

Ouidius. *Debuerant fusos euoluisse suos.* pro *euoluisse.*

Cæsura. Cæsura, est cùm post pedem absolutum, syllaba breuis in fine dictionis extenditur.

Cæsuræ species sunt,

Triemimeris. Triemimeris, ex pede & syllaba: vt

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪∪ – ∪ ∪ – –

Virgilius. *Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.*

Penthe-

Penthemimeris, ex duobus pedibus & ſyllaba : vt Penthemimeris.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – – – ∪ ∪ – –

Virgilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllaba : vt Hepthemimeris.

– – – – – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – –

Idem. *Oſtentans artem pariter arcúmq; ſonantem.*

Ennecëmimeris, conſtat ex quatuor pedibus & ſyllaba : vt Ennecëmimeris.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – – – ∪ ∪ – –

Idem. *Ille latus niueum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARMINVM.

Arminũ genera, de quibus nos hoc loco potiſſimũ tractare decreuimus, ſunt Heroicũ, Elegiacum, Aſclepiadæum, Sapphicũ, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Carmen Heroicum quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo & ſpondæo. Hexametrum.

Quintus locus dactylũ, ſextus ſpondæũ peculiariter ſibi vendicat : reliqui hunc vel illum, pro vt volumus:

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – –

vt Virgilius. *Tytire tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

Reperitur aliquãdo ſpõdæus etiam in quinto loco: vt

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – – – –

Idem. *Chara Deûm ſoboles, magnum Iouis incrementum.* Nota.

Vltima cuiuſq; verſus ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri, quarum pri- Pentametrum.

or duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omninò dactylicos, cũ syllaba item longa: vt

– – – UU – – U U – U U –

Ouidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Carmen Asclepiadæum.

Asclepiadæum. Carmen Asclepiadæum, constat ex penthemimeri, hoc est spondæo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis: vt

– – – UU – – UU – UU

Horatius. *Mæcenas atauis edite regibus.*

Sapphicum.

Saphicum carmen. Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondæo, dactylo, & duobus demùm trochæis: vt

– U – – – UU – U – –

Horatius. *Iam satis terris niuis atq; diræ.*

Adonicum. In hoc tamen carminis genere, post tresversus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondæo: vt

– U – – – UU – U – –

Horatius. *Integer vitæ, scelerisq; purus,*

– U – – – UU – U – –

Non eget Mauri iaculis nec arcu,

– U – – – UU – U – –

Nec venenatis grauida sagittis,

Fusce pharetra. – UU – –

Phaleucium, siue Endecasyllabum.

Phaleucium. Carmen Phaleucium, siue Endecasyllabum, constat ex spondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: vt

– – – UU – U – U – U

Quoquò diffugias pauens Mabili,

Nostrum non poteris latere nasum.

Iam.

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus, è solis constat Iambis, ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ut, *Suis & ipsa Roma viribus ruit.* — Carmen. Iambicum.

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, spondæum, dactylum, anapæstum: atque in paribus tribrachum, spondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum siue Senarium.

Dimetrum.

Dimetrum, constat ex quatuor pedibus ut — Carmen dimetrum.

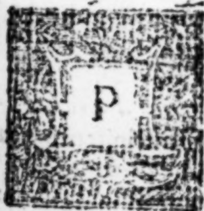
O Carminum dulces notæ, – – ⏑ – – – ⏑ –
Quas ore pulchra melleo – – ⏑ – – – ⏑ –
Fundis, lyræq; succinis. – – ⏑ – – – ⏑ –

Trimetrum, siue Senarium.

Trimetrum, senis constat pedibus: ut — Trimetrum.

– – – – – – – ⏑ – – – ⏑ –
Qui nos damnant, sunt histriones maximi.
– ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ – – – – – – ⏑ –
Iuuenalis. *Nam Curios simulant, viuunt Bacchanalia.*

DE QVANTITATE PRIMARUM SYLLABARUM.

Primarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur: — Quantitas Syllabarum.

Positione, vocali ante vocalem, Diphthongo, Deriuatione, Compositione, Præpositione, Regula, Exemplo, seu authoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in ea-

dem dictione, vbique positura longa est: vt *Ventus, axis, patrizo.*

II. Quòd si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit: vt

Maior sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ ior, sum, quàm, & sit, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem breuē exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rariùs producitur.

– – – ◡ ◡ – – – – – ◡ ◡ – –

vt Virg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis breuis ante mutam, sequente liquida, cōmunis redditur: vt *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur: vt *Aratrum, simulachrum.*

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram. Vocalis ante alteram in eadem dictione vbiq; breuis est: vt Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitiuos in ius, secundam pronominis formam habentes: vt Vnius, illius, &c. Vbi i, communis reperitur, licèt in alterius semper sit breuis, in alīus semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitiui & datiui quintæ declinationis, vbi e, inter geminum i, longa fit: vt Faciei, alioqui non: vt Rĕi, spĕi, fidĕi.

Fi in fio. Fi, etiam in fio, longa est, nisi sequantur e & r simul: vt Fierem, Fieri.

Iuuen. *Sic fiunt octo mariti.* – – – – ◡ ◡ – –

Idem. *Quod fieri non posse putes.* – ◡ ◡ – – – ◡ ◡ –

Ohe interiectio, priorem syllabam ancipitem habet.

REGVLA. II.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit: vt Dicite Pīerides. Respice Lāerten. Et in possessiuis: vt Aenēia nutrix. Rhodopēius: Orphaē-

DIPHTHONGVS. Regula III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est: vt Aūrum, nēuter, musæ, nisi sequente vocale: vt Præire, præustus, præamplus. Dipthongus.

DERIVATIO. Regula IIII.

Deriuatiua eandem cum primitiuis quantitatem sortiuntur: vt ămator, ămicus, ămabilis, prima breui ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à breuibus deducta, primam producunt: Deriuatio.

Cuius generis sunt

Vox vōcis, à vŏco.	Iūcundus, à iŭuo.
Lex lēgis, à lĕgo.	Iūnior, à iŭuenis.
Rex rēgis, à rĕgo.	Mōbilis, à mŏueo.
Sēdes & sēdile, à Sĕdeo.	Hūmanꝰ, ab hŏmo.
Iūmentū, à iŭuo.	Vōmer, à vŏmo.
Fōmes & fōmentū, à Fŏueo.	Pēdor, à pĕde.

sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur qualia

sunt, Dux, dŭcis, à dūco.	Gĕnui, à gīgno.
Dĭcax, maledicus, & id genus multa, à dīco.	Frăgor, Frăgilis, à frāngo.
Fĭdes, à Fīo.	Nŏto, as, à nōtu.
ărena, ărista, ab āreo.	Nŏto, as, à nātū.
Pŏsui, à pōno.	Dĭsertus, à dīssero.
	Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex vtroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum obseruanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: vt Pŏtens, impŏtens, Sôlor, Consôlor. Lĕgo, is, Perlĕgo. Lēgo, as, Allēgo. Composita.

Excipiuntur tamen hæc breuia à longis enata: vt Innŭba, Pronŭba, à nūbo. Deiĕro, Peiĕro, à iūro,

PRAE-

PRÆPOSITIO. Regula VI.

VI. Ex præpositionibus hæ vbiq; producuntur: A, de, præ, se, e, nisi vocali sequente: vt *Vnda dehiscens.* -*Sudibúsue præustis.* apud Virgilium.

Pro. Pro quoque longa est, præterquam in istis: Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏpago pro stirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfecto.

Procuro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per o paruum, & proinde primam breuem habent.

Di, etiam producitur, nisi in { Dĭrimo, & Dĭsertus.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cuiusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGVLA. Canon. I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet lōgam: vt Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi *à findo*, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli.

Canon. II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem habent: vt

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcīdi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabum priorem quoque producit: vt

Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à cieo, es: nam citum à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

Excep-

Exemplum ſeu authoritas.

Quarum verò ſyllabarum quantitas,ſub prædictas rationes non cadit,à poëtarũ vſu,exemplo atque authoritate petenda eſt certiſſima omnium regula. Diſcant ergò pueri obſeruare ex poëtis communes primarum ſyllabarum quantitates,cuius ſortis ſunt:

Britannus,bythynus, cacus,coſyra,crathis,pachinus,palatium,pelion,criticus,curites, Diana,fidene, gradiuus, hynulus,pyrene rubigo, rutilius, Hymen, Italus, liquor,liquidus,lycas, orion, rudo, Sychæus, ſycanius, & ſimilia. Quæ primã habeant communem

DE MEDIIS SYLLABIS

MEdiæ ſyllabæ partim eadem ratione qua primæ,partim etiam ex incrementis genitiui, atque coniugationis analogia cognoſci poſſunt.

De incrementis genitiui nominum polyſyllabarum,ſuprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, ſi quid de hac re hæſitaueris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum obſeruatio, facilè ſuppeditabunt.

Coniugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ coniugationis, longam eſſe naturâ, præterquam in do, & eius compoſitis,quando huius ſunt coniugationis: vt Coniugationum analogia.

Dămus, circundămus, Dăbis, circundăbis, Dăre, circundăre.

Præterea ſyllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi ſubiunctiui,vbique pro breuibus habendas animaduertant, in futuro autem in oràtione proſâ longas eſſe debere,in carmine verò indifferentes reperiri,

periri, quemadmodum contendit Aldus: vt Præterito, Amauérimus, amauéritis: Futuro, Amauerímus, amauerîtis.

Mediarum syllabarum variatio.

Est & vbi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, vt in his quæ subiunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Bathauus, Sidonius, & similia.

Adiectiua in inus.

Adiectiua in inus Latina, penultimam producunt: vt Clandestinus, mediastinus, parietinus, matutinus, vespertinus, repentinus.

Preter hęc sequētia, Diutĭnus, Crastĭnus, Pristĭnus, Perēdĭnus, Hornótinus, Serotĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrĭnus, Carbasĭnus.

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *ινος*: vt Chrystallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit vsus, & Poëtarum obseruatio, quàm vllæ Grammaticorum regulæ, quas sine vllo aut modo aut fine de mediarū syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Vltimæ syllabæ.

Vanquam vltimæ syllabæ ipsum literarū numerū, aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiā ordine percurrere.

A.

Primùm, A finita, producuntur: vt Amā, contrā, ergā, Excipias Pută, ită, quiă.

Item nominatiuos, & omnes casus in a, cuiuscunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter

vocatiuos in A, à Græcis in As: vt ô Aeneā, ô Thomā & ablatiuum primæ declinationis: vt ab hac Musā. Numeralia in ginta, A finalem habent communem, sed frequentiùs longam: vt Trigintā, quadragintā.

In b, d, t, desinentia, breuia sunt: vt ăb, ăd, capŭt.

In c, desinentia, producuntur, vt āc, sīc, & hīc aduerbium. Sed tria semper contrahuntur: Lăc, nec, donĕc. Duo sunt communia: Fac, & pronomen hic, & neutrum hoc, modo non sit ablatiui casus. B, D, T, C.

E finita, breuia sunt: vt Mare, penĕ, legĕ, scribĕ. E.

Excipiuntur quæ sunt omnes voces quintæ inflexionis in E: vt Diē, fidē, vnà cū aduerbijs inde enatis: vt Hodiē, quotidiē, pridiē, postridiē, qua rē, qua de rē, ea re, & siqua sunt similia. Et secundæ item personæ singulares imperatiuorum actiuorum, secundæ coniugationis: vt Docē, mouē, manē, cauē.

Producuntur etiam monosyllaba in E: vt Mē, tē, cē, præter Quĕ, ne, vĕ, coniunctiones enclyticas. In E monosyllaba.

Quin & aduerbia quoque in e, ab adiectiuis deducta, e longum habent: vt Pulchrē, doctē, valdē pro validē. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ, corripiuntur omninò. Aduerbia.

Postremò, quæ à Græcis per η scribuntur, natura producuntur, cuiuscunque fuerint casus, generis, aut numeri: vt Lethē, Anchisē, cetē, tempē. η

I finita, longa sunt: vt Dominī, magistrī, amarī, docerī. Præter Mihi, tibi, sibi, vbi, ibi, quæ sunt cōmunia. I.

Nisi verò & quasi, corripiuntur. Cuius etiam sortis sunt datiui & vocatiui Græcorum, quorum genitiuus singularis in Os breue exit: vt

Huic { Pallадĭ, Phyllidĭ, Minoidĭ, } Vocat. ô { Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L finita, corripiūtur: vt Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, Sol, L.

Sēl, consūl. Præter nīl contractum à *nihil*. Et Hebræa quædam in l: vt Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N. N finita, producuntur: vt Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕ, verūtămĕ.

In. Corripitur & In, cum compositis: vt Exĭn, subĭn, deĭn, proin.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen castrantur: vt Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn.

En. Nomina item in *en*, quorum genitiuus ĭnis, correptum habet: vt Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, inis.

On. Græca etiam in On, per o paruum, cuiuscunque fuerint casus: vt Nominat. Iliŏn, peliŏn. Accusatiuo Caucasŏn, pylŏn.

In. Quædam etiam in *In*, vt Alexĭn. In *yn*: vt Ityn.

An. In An quoq; à Nominatiuis in A: vt Nominatiuo *Iphigenia, Aegina*. Accusatiuo Iphigeniăn, Aeginăn.

Nam in An, à nominatiuis in As, producuntur: vt Nominatiuo *Aeneas, Marsyas*. Accusatiuo Aeneān, Marsyān.

O finita. O finita, cōmunia sunt: vt Amo, virgo, porrò, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundij voces in Do.

Præter obliquos in o, qui semper producuntur: vt Huic Dominō, seruō. Ab hoc templō, damnō.

Et aduerbia ab adiectiuis deriuata: vt Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quę sūt cōmunia.

Cæterùm modŏ & quomodŏ, semper corripiuntur.

Citò quoque, vt & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in, o producuntur: vt Dō, stō.

vt

vt & ergò, pro causa.

Item Græca per ω cuiuscunq; fuerint casus: vt hæc Sapphō, Didō. Huius Androgeō, Apollō. Hunc Athō. Apollō.

R finita, corripiuntur: vt Cæsăr, torculăr, pĕr, vĭr, mŏr, turtŭr. R.

Cor, semel apud Ouidium productum legitur: vt
- u u - u u - - - uu - uu - -
Molle meum: leuibus cor est violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr.
Pār quoq; cum compositis: vt Compār, impār, dispār.

Græca quædam in Er, quæ illis in ηρ desinunt: vt Aēr, cratēr, charactēr, æthēr, sotēr.

Præter Patĕr & matĕr, quæ apud Latinos vltimam breuem habent.

S, finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, As, es, is, os, us. S.

Primò, As, finita, producuntur: vt Amās, musās, maiestās, bonitās. As.

Præter Græca, quorū genitiuus singularis in dos exit: vt Archăs, Pallăs. Genitiuo Archadŏs, Palladŏs.

Et præter accusatiuos plurales nominum crescentium: vt Heros, Heroos. Phyllis, Phyllidos. Accusatiuo pluralis, Heroăs, Phyllidăs.

Es finita, lōga sunt: vt Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs. Es.
Excipiuntur nomina in es, tertiæ inflexionis, quæ penultimā genitiui crescētis corripiunt: vt Milĕs, segĕs, diuĕs. Sed ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs, & Pēs, vna cum compositis: vt Præpēs, bipēs, tripēs, quadrupēs, lōga sūt.

Es quoque à sum, vnà cum compositis corripitur vt Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adiungi potest, vnà cum neutris ac

nomi

nominatiuis pluralibus Græcorum: vt Hyppomanēs, cacoēthes, Cyclôpēs, Naiades.

Is. Is finita, breuia ſunt: vt Pars, pans, triſtĭs, hilarĭs. Excipe obliquos plurales in is, qui producuntur: vt *Muſis, menſis à menſa*, dominīs, templīs.

Item queīs pro quibus, cum producentibus penultimā genitiui creſcentis: vt Samnīs, Salamīs. Genitiuo Samnîtis, Salamînis.

Adde huc quæ in Eis diphthongum deſinunt, ſiue Græca, ſiue Latina, cuiuſcunque fuerint numeri aut caſus: vt Symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monoſyllaba item omnia: vt Vīs, līs, præter is, & quĭs nominatiuos, & Bis apud Ouidium.

Iſtis accedunt ſecundæ perſonę ſingulares verborū in *is*, quorū ſecundæ perſonæ plurales deſinunt in *itis*, penultima producta, vnà cū futuris ſubiunctiuis: vt Audīs, velīs, dederīs. Pl. Auditis, velitis, dederitis.

Os. Os finita producūtur: vt Honōs, nepōs, dominōs, ſeruōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs, oſsis. Et Græca per o paruum: vt Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs. (mus.

Vs. Vs finita, corripiūtur: vt Famulŭs, regius, tēpŭs, ama-

Excipiuntur producentia penultimā genitiui creſcentis: vt Salūs, tellūs, Genitiuo ſalûtis, tellûris.

Longæ ſunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in us præter nominatiuum & vocatiuum ſingulares, vt Huius manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monoſyllaba: vt Crūs, thūs, mūs, ſūs, &c.

Et Græca item per ους diphthongum, cuiuſcunque fuerint caſus: vt Hic Panthūs, Melampūs. Huius Sapphūs, Cliūs.

Atque piis cunctis venerandum nomen Ieſus.

Poſtremò, u finita, producuntur omnia: vt Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

R.B.

2505

OMNIVM NOMINVM IN REGVLIS GENERUM contentorum, tum Heteroclitorum *ac verborum, interpretatio aliqua.*

ABdo,
Abscondo, occulto. *To hyde.*
Abyssus, immensa quædã profunditas impenetrabilis. *A depth that by sounding can not be founde.*
Acaman, gens ex quadam regione Greciæ. *The people of Acarnania in Greece.*
Acer, Arbor. *A Maple tree.*
Accerso, eo ad vocandum, vel voco *To go to call.*
Acies, acumen rerum secantium, exercitus instructio, oculi lumen. *An edge. The ar[illegible] an armie. The sight of the e[illegible]*
Acus, instrumentum [illegible]oris, ac mulieris ornam[illegible]. *A needle, or an instrument wherwith women did set their heare.*
Adeps, omnis pinguedo siue carnis, siue alterius rei. *Fatte.*
Adipiscor, assequutus sũ. *To obtaine*
Adolescens, iuuenis adultus. *A stripling from twelue to xxi.*
Ador, frumenti genus vel farris. *VVheate.*
Aduena, qui non est ciuis, sed externus. *A straunger.*
Aether, tota cœli syderúmq; substantaia ac cõpago. *The vvhole substaunce of the Spheres, from the fyre vnto the extremest circuit of heauẽ.*
Aequor, mare, pelagus. *The sea, bicause nothing is more plaine than it: for Æquor doth generally signifie a playne in any parcel of the vvorld. It is takẽ for the aire also: as,* aspice bis senos volitantes æquore cygnos.
Aes, species metalli rubro colore, *Copper, and bicause that in olde time money vvas made of it, Æs sometyme doth signifie money.*
Agnosco, est noscere id, quod nobis olim aut visum fuit, aut alia quapiam ratione cognitum. *To recognise, to knovve a nevv, or to come to remembraunce of.*
Ago, facio. *To doe.*
Agragas, vrbs Sicil. *A tovvn in the Isle of Sicile, called novv Gergenti*
Agricola, qui exercitat rem rusticam. *An husbandman.*
Alcyon, auis maritima, hyeme pullos educans. *A certayne seabyrde that lyeth in the sandes, and hatcheth in vvinter.*
Ales, quælibet auis, aut velox. *A byrde, or svvift.*
Alnus, genus arboris. *An aldertree.*
Alo, nutrio. *To nourish.*
Alter. *The other of the tvvo.*
Aluus, qua sordes defluunt, aut lauantur. *The paunch, and sometyme the belly vvithout.*
Amazones, Scythicæ fœminę, eo quod mammis careant. *Certayne vvomen of Scythia, so named for lacking a dugge.*
Ambigo, circumago, circundo. *To compasse, to doubt.*
Amicio, vestio. *To cloth.*
Amnis, fluuius. *A Riuer.*
Anas, auis in aquis degens. *A Ducke, or a drake.*
Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble and vexe.*
Anguis, serpens in aquis degens. *A dry or a vvater snake.*
Animus, consilij principium. *The minde.*

Anna, nomen mulieris. *Anne.*

Annuo, aſſentior. *To aſſent and agree vnto.*

Annus, tempus, 365. dierum, & 6. horarum. *A yeare.*

Anus, vetula. *An olde vvyfe.*

Antes, ab ante, eminentes lapides, ſiue vltimæ columnę, quibus ſuſtinetur fabrica. *The Pillers or ſayling ſtones that ſaileth ouer the vvals to beare the frame, or the dry ſtone vvall that incloſeth a vineyarde, or the firſt ſet or frontyer of vines.*

Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preſeruatiue againſt poyſon.*

Antię, muliebres capilli in fronte demiſſi. *A vvomans forelockes.*

Antiſtes, in aliqua re ſũmus. *A preſident or chiefe ruler, man or vvomã.*

Anxur, nomẽ vrbis Italiæ quę, nũc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to shevv, or to declare.*

Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*

Apiſcor, aſſequor, acquiro. *To obtaine.*

Apollo, deus quem Gręci ſolem appellant. *The God of wiſedom & Phyſicke, & of Propheſie, and the God that caryeth the Sunne about.*

Appendix, quod alijs adiunctum, qua ſi ex alio pendeat. *An appentiſe or a bootie to increaſe a thing.*

Applico, & iungo, & aduenio. *To apply vnto, or to arriue.*

Aptoton, nomen inuariabile, ſed nullo defectum caſu. *A nowne vndeclined, hauing one termination in all the caſes.*

Aqualis, vaſis genus quo aqua tenetur ad prębendam eam manibus. *A Lauer or an Eavver.*

Arbor, vel arbos, notę ſignificationis. *A tree.*

Arceo, pello, & aduenire non ſino. *To keepe avvay.*

Arceſſo, voco & accuſo. *To call, or to accuſe, or to go to accuſe.*

Arcas, ex Arcadia populus. *The people of Arcadi.*

Arctus, vrſa, quam noſtri ſeptentrionem dixerunt, ſignum cœleſte. *A ſigne called the Beare, or the vvagon.*

Ardeo, vror, inflammor. *To be hot.*

Argos, oppidi nomen. *A towne of the halfe Iſle in Greece, called Peloponneſus.*

Arma, munimenta, ſcutũ, gladius, telũ, & ea quibus pręliamur. *Armour, or any kinde of vveapon.*

Aruſpex, qui victimas inſpicit. *He or shee, that ſeeketh deſtinies by the bovvels of beaſtes.*

As, eſt libra, id eſt duodecim vncię. *A pounde of xij. vnces, or the vvhole ſumme of any thing.*

Aſſecla, qui continuè & ſemper aliquid ſequitur. *A Page or lackey, or continuall vvayter.*

Athamas, nomen viri. *A mans name vvhich should be ſacrificed for his ſonne Phryxus.*

Aſtu, dolo, fallacijs. *By deceyt or guile.*

Athenæ, ciuitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *The citie of Athens.*

Athletes, pugil & luctator. *A chãpion, or he that ſtriueth for a game.*

Atomus, corpus inſecabile. *A mote, ſo ſmall that it cannot be parted.*

Auceps, qui vel quę aues capit. *A fowler, man or vvoman.*

Audeo, ſum auſus. *To be bolde, to enterpriſe.*

Aueo, cupio. *To deſire, or to coueit.*

Augeo, maius facio, amplifico. *To increaſe.*

increase,

Augur, qui futura prænunciat. *A Soothsayer, man or vvoman.*

Auernus, lacus Campaniæ prope Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italy, where hence they thought vvas descent into hell.*

Auriga, qui vel quæ currum ducit. *A vvaggoner, a carmã, or a carter.*

Auster, ventus flans a meridie. *The south vvinde.*

Autor, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker or dooer of any thing, man or vvoman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An Axeltree. And by translation, the straight line that may be imagined frõ the one pole to the other pole.*

B.

Bacchanalia, Dionysia, i. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odoratæ. *An herbe that the Frenche men call, our Ladies glooues.*

Bacchus, deus vini. *The dronken God, the God of vvine.*

Baculus, bacillus & baculum, & hinc bacillum, scipio. *A staffe.*

Balneum, locus publicus vel priuatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causa lauamur. *A bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel forma *A certaine pit by Athens. Now it is taken for hel. It is also the hole vvhere anye vvater entreth, and falleth into the earth.*

Barbiton, instrumentum musicum quod pulsatur plectro vel calamo. *The lute, or any like that is played or vvith a quill. It is also Barbitos, both masculine and feminine.*

Bellaria, cibi secundæ mensæ. *Iuncates.*

Bes, vnciæ octo. *Eight vnces.*

Bibo, potum haurio, humorem attraho. *To drinke.*

Bidens, instrumentum duorũ dentium, vel ouis. *Any instrument vvith tvvo teeth, or a sheepe of tvvo teeth, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *He or shee that hath a face before, an other behinde.*

Bilis, humoris genus. *It is vvith this vvord* atra, *melancholie, and vvith* flaua, *Choler, and being vsed alone, is the same disease* Ilius. Cholera *is after* Cor. Ce *See that* Cholera.

Bombyx, vermis, & pro materia sumitur. *A silke vvorme, or silke.*

Bos, nota est significatio. *An Oxe, Bull, or Covve.*

Britannia, Insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The Isle vvhich is inhabited of Englishmen and Scotishmen, and is called* Britannia maior.

Britannia minor. *Is Britaine in Fraunce.*

Bubo, auis nomen, a bouis mugitu. *An Ovvle.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the Great his horse.*

Byssus, tenuissimi lini genus. *A most fine sort of fine flaxe, vvhereof a precious kind of linnẽ cloth is made. It may be taken for silke also.*

C.

Cacoethes, malus mos. *An euill custome, or a bile hard to be cured.*

Cadauer, corpus mortuũ. *A carcas.*

Cado, corruo, præcipitor, *Or la-*

bor. *To fall, and sometime to happen, to chaunce.*

Cędo, percutio, ferio, verbero. *To strike or to beate, & sometime to cut or to loppe, or to prime trees, sometime to kill, somtyme to sacrifice, & sometime to breake, as* cædere ianuam saxis, instare ferro.

Cællo, percutio, aut frango. *To smite or to breake*, antiquū verbum, *The compoundes vvhereof be in vse onelye.* Cello *is reade also vvithout a diphthong.*

Cælum vel cœlum, extrema mundi determinatio cū sphæris quas ambit ad elementū ignis. *Heauen, or vvith a difference any of the spheres. It signifieth vvether also.*

Calco, pede comprimo. *To treade upon, & by a translation vnto the mind, to despise & sette naught by.*

Calēdæ, dies primus cuiusq; mēsis *The first day of euery moneth.*

Caleo, feruco, calidus sum. *To be hot or to glovve.*

Callis, via perdurata, id est via trita. *A path vvay.*

Caluo, decipio, frustror. *To deceyue and to beguyle, to trompe.*

Calx, pes imus, & pro cursuis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro cōglutinātur. *An heele, or last end of a race, or lime.*

Cambio, commuto. *To exchaunge: and of the olde vvriters it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in vijs lapide stratis. *A chanell.*

Cancelli, ligna inter se modicis interuallis in trāsuersum instar retis inuicē annexa. *A lattise, or the lists of a game place or of a spectacle.*

Canis, animal latratile, & piscis marinus, & signū cœleste. *A dog or a dog fish, & a starre or signe in the firmament, called* Canis.

Cano. *To sing, to endicte poetically, to playe vpon instrumentes. Sometime it is to praise or to prophesie.*

Capesso, capio, siue ad capiendū eo. *To take or to go to take, and sometime* recipio me, *to go: as,* Nunc pergam heræ imperium exequi, & me domū capessam.

Capio. *To take, to delight, to deceaue, to chuse, to abide & suffer: as* Capio dolores. *To hold or contayne. To inuade & catch as* Nauē cepimus. *To inflame vvith loue. And is lightly of such signification as the ablatiue is that commeth vvith it.*

Capistrū, capitis vinculū, adhibitū ne animalia aufugiant. *An halter.*

Capital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. *An ornament that the Nunnes were wont to beare vpon their heads.*

Capra, animal a carpendis virgultis dictum. *A Goate.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of* Caria.

Cardo, quo ianua mouetur. *An hooke or hinge.*

Careo, est rem desideratā non habere. *To lack, or to be vvithout, & specially such a thing as once vve had*

Carex, herba acuta durissima. *sedge*

Caro, quòd anima careat, non solū de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *The meate of any thing, but most commonly flesh.*

Carpo, decerpo. *To crop, to bite off, nottel, or to gather. It is also to leaste, or to choose out. & somtime to taunt or rebuke.* Carpere viam, *Is to begin to iourney.* Carpere vitales auras, carpere lanam, *To teyse vvooll,* Carpere linum, *To hatchel flaxe.* Carpere cibum. *To eate.*

Castra

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the Pauilions, or the armye.*

Cassis, reticulum, & pro galea fœminini est cassis, dis, & hęc cassida. *A net. Or an helmet, in the feminine gender.*

Cato, nomen viri. *A certayne Romanes name.*

Caueo, diligentiam adhibeo, prouideo, consulo, prospicio ne aliquid preter spem eueniat, *To bevvare, or to be vvarie & heedfull.* Cauere *is also to put in assuraunce, and to saue harmlesse by caution or sureties*

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, siue stipes. *A stalke.*

Cedo. *To giue place, to departe and go avvaye.*

Cedrus, arbor ingens & procera, *A Cedre tree.*

Cello, *see* Cællo.

Censeo, existimo, puto, arbitror *To deeme, to iudge, to suppose, to thinke, to tell ones mind. Some take it for to be angry.* Cēseri, *is also to be in books of subsidies & to be tasked, or valued*

Centum. *An hundred.*

Centussis, centum librarum. *An hundred pounde.*

Cera, illud quod melle, ex fauis expresso remanet. *VVaxe.*

Cerno, video. *To see: and by translation, to perceyue & vnderstand. Somtime to decree and appoint, To sift, renge or bolte, to seuer and parte, to fight, to go vnto: as,* Cernere hæreditatem.

Cetus, piscis maximus. *A VVhale.*

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio, supra & infra per vomitum facta. *The Cholike. It is also cholere the hot and dry humor.*

Cicer, genus leguminis. *A certayne Italian pease.*

Cieo, turbo, commoueo. *To tromble, to shake and styrre, and sometime for* Cio, *it is to call.*

Cinis, vel ciner, puluis. *Ashes.* Cinis, est auis, quam alio nomine alandam dicimus. *A Larke.*

Claudo, obstruo, obsero. *To shut or to close, to make fast, to stoppe or to staye, not to suffer to passe further: as,* Ecce maris magna claudit nos obice pontus.

Cliuus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A Banke, a rising, and it is vsed for a little hill.*

Clunis, natium tumor. *The buttocke.*

Cluo, splendeo. *To shine, to glister: sometime to fight.*

Clypeus & Clypeum, scuta maiora, & propriè peditum. *A buckler.*

Cœlū, *A grauing toole, the skie, that is, as much of the vvorld as is aboue the elemēt of fyre, vvhich is called æther, or* Quintū elementū. Cœlū *also sometime is taken for the ayre, as,* In hoc cęlo, qui dicitur aër.

Cœno, cœnam sumo, *To suppe, or to take supper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum est. *To beginne.*

Cognosco, nosco eos qui priùs incogniti erāt. *To knovv that vvhich vve knevv not before, somtime diligently and attentiuely to consider, or to vnderstand, to search by an inquirie, and to sit in iudgement.*

Collis, monticulus. *An hillocke.*

Colo, adoro, veneror, *To honour or vvorship vvith prayer, sometime to make much of, to exercise, to inhabit to loue, &* Vitā colere *is to leade a life, sometime to plovve or toyle the ground, sometime to decke and trim.*

Colus, instrumentum quod pensa continet. *A distaffe or spindle.*

Comes, comitans aut sequens. *A com-*

companion by the vvay, either man or vvoman.

Comminiscor, fingo, excogito. *To imagine, to faine, to inuent and deuise, to assaye, to bring a man to the beleefe of that, that is not.*

Como, comam compono. *To keame, to dresse the bushe vvith a combe, or to decke and adourne.*

Compago, Compactio, & coniunctio. *A ioynt.*

Compedes, vinculi genus. *A payer of fetters or gines.*

Congrus, conger, genus piscis. *A Congre.*

Coniunx, maritus vel vxor. *A husband or vvife.*

Coquo cibum vsui aptum reddo, *To dresse meate, to playe the cooke, to prepare and goe about : as,* Bellum coquere. *To vexe and trouble, as* Coquit me cura. *To concoct, to bring our nutriment vnto a naturall fument or iuise.*

Consulo. *To ask counsell, vvith an accusatiue, to giue counsell, or prouide for, vvith a datiue : to take in good vvoorth, vvith a genitiue. Sometime it is to sitte in counsell and to deliberate, but vsed plurallye, as* consulunt Senatores.

Cor precipuũ inter viscera, & vitę sedes, & arteriarũ, ac caloris natiui, quo animal regitur, quasi fõs quidã & domiciliũ *The heart, & sometime it is vsed for the minde.*

Cornus, vel Cornũ, aut Cornu, munimentũ capitis quorundã animaliũ. *An horne. By translation the tourninges of riuers be called* Cornua. *It signifieth also the vving of an armie. and the end of a thing.*

Cornus arbor ramos habẽs duritia & rigiditate cornibus similes, fructũ circa solstitiũ ferens, primo cã didũ, postea sanguineũ. *A certayn tree vnknovvne among vs.*

Costus, radix magni odoris. *A shrub growing in Arabia, Iury & Syria, hauing a root of very fragrãt sauor, the vvhich antiquitie burned to their Gods, as they did frankincense.*

Coxendix, coxarum vertex, quo fœmora vertuntur. *The Hippe.*

Crater, vel cratera, vas amplum cui vinũ aut oleum imponimus, *A Goblet or standing peece.*

Crepo, sono. *To cracke. Sometime to complayne, lament and accuse, as,* Quis post vina, grauem pauperiem crepat

Crepũdia, prima munuscula que pueris dãtur. *All manner of things that are giuen children in their infancie as Coralles, sVVatheling bandes, daggers, timbrels, and such like.*

Creta, insula est. *The Ilse called Candy.*

Cres, Cretensis. *A man of Candie.*

Crinis, capillus. *Heare.*

Cristallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Christall.*

Crus, pars à genibus vsque ad inferiorem pedẽ. *A Legge.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or builder.*

Corbis, vas ex viminibus factum *A basket*

Cubo, iaceo. *To lie, and somtime to be sicke in bedde.*

Cucumis. *A Cucumer, the vvhich is called also in Latine.* Cucumer.

Cumbo. *The same that* Cubo *is.*

Culex, vermiculus alatus. *A gnat.*

Cunabula, cunæ. *A cradell.*

Cunæ, cunabula idem.

Cupio, opto, desidero. *To couet, to desire, to lust for, and somtime vvith a datiue to fauour.*

Cupressus, arboris nomen. *A Cypresse tree.*

Cures

Cures, oppidi nomen. *A townes name.*

Curculio, animal paruum, frumentum corrodens. *A VVeesel.*

Curro, celeriter eo, gradum pręcipito, intenta celeritate viā quasi voro. *To runne, and sometime to flow, that is, to runne as riuers doe.*

Cuspis, acutior pars hastę. *The point of a speare, pike, partizane, or any other like.*

Custos, qui vel quæ rem aliquā tuetur & curat. *A keper, mā or vvomā*

Cyprus, insula diues. *Cypres the Isle.*

D.

Dama, animal timidum. *A Bucke, or a Do.*

Damno, damno afficio, vel condēno. *To dammage, or to condemne.*

Dedo, in perpetuum do, vel totū subdo, siue manus & arbitrium do. *To yeelde.*

Defrutum, a deferendo, vinum decoctum ad mediam partem. *VVine sodden to the halfe.*

Dego, ago. *To liue.*

Deleo, expungo, propriè lineas aut regulas. *To put out and to cancell.*

Delicium, oblectamentum, quod nobis voluptati est. *The thing vvherin vve take pleasure.*

Delphin, vel delphinus, vel delphis, piscis maris, & signū cœleste. *A Dolphine.*

Demo, aufero. *To pull avvay and to exempt.*

Dens, notum est, per similitudinem capitur pro omni, quo aliquid teri potest. *A tooth.*

Depango, defigo. *To fasten downe and to plant.*

Desidia, ignauiæ vitium. *Slothfulnes.*

Dico, loquor, nomino. *To speake or to call.*

Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A daye.*

Diffiteor, inficias eo, nego. *To deny.*

Digredior, discedo. *To go from.*

Diligo, amo. *To loue.*

Diluo, aqua vel quouis humore aliquid purgo. *To purge vvith vvashing.*

Diphthongus, vnus duarum vocalium sonus. *A double sounde, A* diphthong.

Diptoton, nomen flexū duobus in casibus quibuscunq; *A Noune declined vvith tvvo casesvvhatsoeuer*

Dindymus, iugum montis Phrygiæ, Idæ matri deūm dicatum. *The toppe of Ida, the hill by Troy.*

Diræ, imprecationes, execrationes, & inferorum furiæ. *Curses, bannings, and the Furies of hell.*

Disco, capio doctrinam. *To learne.*

Dispesco, separo, dirimo. *To seuer.*

Displiceo, *To displease.*

Ditionis, imperij, dominij. *Of my right & title. VVe need not scrupulously to refuse* ditio, *the nominatiue*

Diuido, partior. *To diuide.*

Diuitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*

Do, dono. *To giue.*

Doceo, alicuius rei cognitionem alteri trado. *To teache, and sometime to shevve and to declare, to vvarne and to ascertayne.*

Dodrans, vnciæ nouem. *Nine ounces.*

Doleo, tristis sum. *To be sorovvfull.*

Domo, mansuetum facio. *To tame.*

Domus, ædificium ad habitandum factum. *An house.*

Duco, notum est. *To leade, to marry, to account.*

Dulcedo, suauitas. *Svveetenesse.*

Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *A guide, Man or VVoman.*

E.

Ecquis. *VVhether any*

Edo, comedo. *To eate.*

Edo

Edo. i. emitto, & quasi extrado. *To set out, and to euulgate, and sometime to exhibite and shevve: as* Edere spectacula, Edere animã *is to dye. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.*

Edoceo, diligẽter doceo. *Throughly or perfectly to teache.*

Effata, sunt vltimæ precationes augurum, post finem auspiciorum extra vrbem dictæ. *The prayers that Soothsayers sayd, after notes taken of byrdes flying, before they entred the Citie.*

Egeo, careo. *To neede.*

Elephas, elephantus, animal fama notũ. *An Elephant.*

Elis, ciuitas Arcadiæ. *A Citie in Arcadia, or a countrey in Peloponnesus.*

Emineo, præ alijs appareo, vel excello. *To appeare before others, & to passe them.*

Emo, comparo, mercor. *To buye.*

Ensis, gladius. *A svvoorde.*

Epasco *To eate vp, to consume vvith feding, and to leaue no thing.*

Epulum, quasi edipulum, est celebre conuiuium. *A banket or feast.*

Eques, homo equo insidens. *An horseman, or he or shee that rideth.*

Eremus, locus desertus. *A desert or VVildernesse.*

Eripio, extra rapio. *To pull out.*

Esurio, famem patior. *To hunger.*

Euentus, euentum, quod casu aut fortuna nobis euenit. *Happe, or that that commeth to passe.*

Excludo, extra claudo. *To shut out.*

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *VVatchings & VVardinges*

Exculpo, perfectè scalpo, vel scalpendo conficio. *To carue, to graue, to cut out, to scratch out, as,* Oculos exculpere, *To vvrest or vvring out: as,* Verum exculpere.

Excurro, extra curro, vel præcurro. *To runne out, or to out runne before, to amount to a great deale, to make an outrode, or an excursion.*

Exequiæ, funebre officium. *The ceremonies of the buriall.*

Excuso, extra culpam reddo. *To excuse.*

Excutio, eijcio, emitto. *To smite out.*

Exlex, sine lege viuens. *A lavvlesse man, or vvoman.*

Expergiscor, euigilo. *To avvake.*

Experior, tento, vel tentor. *To prooue, or be prooued.*

Explico, extendo, & declaro. *To streatch out, and to declare.*

Exta, propriè cor, iecur, & pulmo dicuntur. *The intrailes.*

Extorris, exul. *A banished Man or VVoman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *A banished man or vvoman.*

Exuo, exoluo, denudo. *To put off, to vncloth.*

Exuuiæ, ab exuendo. *The thing that vvee put off.*

F.

Facies. *A face.*

Facio, aliquid ago. *To make.*

Facesso, facio, vel eo ad faciendũ. *To make or to go to make.*

Fallo, decipio. *To deceyue.*

Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*

Far. *Once a generall vvorde for anye kinde of graine or corne, as* triticeum far, hordeaceũ, siligineum, &c. *But novv it signifieth one certaine kinde called* Ador, *vvhich is breade corne.*

Farcio, saturo, impleo, pinguefacio, sagino. *To stuffe, to fill, to satisfie, and make fatte.*

Fas, pium, religiosum, & dignum fatu. *Lavvfull, right, godly, and vvorth*

vvorth the telling.

Fascis, lignorum aut alicuius rei congeries. *A fagot.*

Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptę continebantur, & causę festiuitatum explicabantur. *A Register for the order of things, for the vvhole yeare.*

Fasti dies, *vvere dayes vvherin the iudges might giue sentence vvithout offence of the gods, vvith these thre solemne vvordes of the lavve,* Do, dico, addico. Nefasti dies, *vvere their contrarie dayes.*

Fateor, annuo, concedo. *To graunt and assent vnto.*

Fatisco, deficio, aut defatigor. *Abundantlye to gape.*

Fatiscor, fessus sum. *To be vveary, To faint & to be vveake.*

Faueo, rectè alicui opto. *To fauour.*

Fel, purgamentũ sanguinis. *The gall.*

Ferię, dies cessationũ ab opere *Holy dayes, or time of pastime vsed.*

Ferio, percutio. *To strike.*

Fero, *To beare, or to suffer, to leade, or tell, to giue, to count, to aduaunce, to bring forth, to haue, to take avvaye, to obtayne, to aske aduise, as* Pópeius tulit ad populum.

Ferueo, valde caleo. *To be hot.*

Feruesco, calesco. *To vvexe hot.*

Ficus, arbor vel morbus. *A figge tree, or a certaine bile rising in the fundament.*

Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue trust.*

Figo. *To fasten, to plant, to smite vvith arrovve or such like.*

Filũ, illud subtile quod ex lino lanáue trahendo ducitur. *A thredd.*

Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. *Ferne, vvherof there be tvvo kinds, as in* Herbaries *you shal see.*

Fimus, letamen & excrementa animalium, quibus agri stercorantur. *Dung. It is also* Fimum *in the neutre gender.*

Findo, disseco, diffindo. *To cleaue.*

Fingo, formo. *To fashion.*

Finis, extremitas, siue terminus in vnaquaq; re. *An ende.*

Fio, efficior. *To be made.*

Flaueo, flauus sum. *To be yellovve.*

Flecto, inclino, voluo, duco, moueo. *To bovve, to mooue and to cause to follovve.*

Fleo, lachrymor. *To vveepe.*

Flo, spiro. *To blovve.*

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flovver.*

Fluo, decurro, propriè vt liquores. *To flovve.*

Fodio, terram eruo. *To digge.*

Follis, instrumentũ quo attrahitur atq; emittitur ventus. *A payre of bellovvse.*

Fons, scatebra *A vvell.*

Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. *A paire of tongs.*

Forfex, instrumentũ sartorium, quo aliquid scinditur. *A payre of Scissers.*

Fors, fortuna, casus. *Happe.*

Forum, à ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The iudiciall place, and then it is named* Forum iudiciale: *or the market place, & is called* Forum venale.

Frango, rumpo, destruo. *To breake.*

Frenum, vel frœnum, instrumentum quo equum insessor coercet. *A bridle.*

Frico, scalpo. *To rubbe.*

Frigeo, frigidus sum. *To be colde.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, vtilis, necessarius, frugalis.

Good, profitable and thriftie.

Frugis, eius quod ex terrę fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or puls. Some make the nominatyue hereof* Fruges, *and some* Frux, *the foremost is not to be misliked.*

Fruor, delectatione, & fructu capio, & alor. *To take pleasure, or fruict, and profit of, and to bee fedde.*

Fundo, liquefacio, vel liquidum spargo. *To molte or to poure.*

Fugio, vito, currendo relinquo. *To flee from, to auoide.*

Fulcio, sustineo, munio. *To vnderproppe, and to shore.*

Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running avvay.*

Funis, restis. *A rope.*

Fur, qui vel quę alteri subtrahit. *A Man or VVoman theefe.*

Furfur, purgamentum farinæ. *Bran or scurfe.*

Furo, insanio. *To be madde.*

Fustis, baculus. *A clubbe.*

G.

Gabij, Volscorum vrbs. *A tovvne in Italy 70. miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenæos montes, inter Hispaniã Germaniámque & duo Maria, Oceanum Britannicum & mare nostrũ. *Fraunce.*

Garamas, Lybię incola. *A certayne inhabitaunt of Afrike.*

Gargarus, vnus ex collibus montis Idę. *A very high top of the hil* Ida. *There is also a tovvne of that name at the foote of the same hil.*

Gaudeo, lætor. *To reioyce.*

Gelu, propriè glacies. *Frost or Ise.*

Genu, curuatura qua crus & femur committuntur. *A knee.*

Gero, porto. *To beare.*

Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. *A hubbe or a bunche.*

Gigas, vir altissimæ staturæ. *A Giaunt.*

Gigno, genero. *To beget.*

Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger.*

Glisco, Cresco, augeor, inualesco. *To increase and grovve, to vvexe strong, to vvexe fatte, or much to desire, and sore to couet.*

Glis, animal muri simile. *A dormouse.*

Gluten, glutinum, aut colla. *Glue.*

Gorgon, nomen mulieris. *A certaine terrible vvoman.*

Gradior, eo, incedo, progredior. *To go.*

Græcia. *The countrie of Greece, a great peece of Europe, vvhich is novv vnder the Turke.*

Graiugena, Græcus. *A Grecian born.*

Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hayle.*

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanks.*

Grex, pecudũ multitudo. *A flock.*

Gryps, animal pennatum [illegible] parte leoni simile. *A Griffon.*

Grossus, ficus abortiua, quæ non maturescit. *A rath ripe figge.*

Gruo, vt grues gruere dicuntur. *To cry like a crane.*

Grus, auis nota. *A Crane.*

Gummi, liquor glutinosus ex arboribus resudans. *Gumme.*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem, vel animal. *The VVesande, or a VVesle.*

H.

Habeo, possideo, teneo. *To haue.*

Hæreo, arctè alicui rei infigor. *To cleaue vnto.*

Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *An heire.*

Halec, piscis qui sola aqua nutritur. *A hearing.*

Heros

Herōs, vir illustris, & nobilis. *A noble man, a man of greate excellencie in vvorthy facte, and therein more like a God then a man.*

Hesperus, serotina stella. *The euening Sarre*

Heteroclitum, nomen secus quam declinationum canones poscunt flexum. *A vvord declined othervvise then the bare rules of the declensions doe require.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *To dravve*

Hilaris vel hilarus, iucundus, lætus. *Mery.*

Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, homines ad insaniam redigens. *Poyson to procure loue vvithal, or a litle peece of flesh grovving in the coltes foreheade vvhen it is first foled.*

Hirundo, auis notissima. *A svval-lovv*[illegible]

Histrix, animal ex herinaceorum genere. *A porcupike.*

Homo, notæ significationis. *A Man or vvoman.*

Honor, vel honos, est reuerentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *Honor, VVorship.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento arista est mordacior. *Barlye:*

Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An hoste or an hostes, or a guest, man or vvoman.*

Hostis, inimicus, vel peregrinus. *An enemie.*

Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentifull. or a dugg, or the vdder of any beast.*

Humus, terra humefacta. *The grounde.*

Hydrops, aqua intercus, *The dropsy.*

Hyems, bruma. *VVinter.*

I

Iaceo, decumbo. *To lye.*

Iacio, Emitto, ac vi impello. *To cast, to vvhurle, to leye, as* iacere fundamentum *, or by translatiō it is to make a beginning.* Iacio *, is sometime to spreade abrode by rumur, and somtime to obiect against one vvith an accusatiue, vvith this preposition* in.

Iaspis, lapis preciosus. *A greene precious stone, vvhereof there bee diuers kindes and degrees of colours diuers.*

Ico, ferio. percutio *To strike, to smite, as* Icere colophum. Icere fœdus, *is to strike vp a bargaine.*

Icon, Imago. *An Image.*

Ida, mons altissimus Troici soli. *A hill in the cuntry of Troye.*

Idus, dies qui diuidunt mensem. *In March, Maye, Iune, and October, it is the 15. day, the rest in the 13.*

Iecur, hepar. *The liuer.*

Ignis, vnum ex quatuor elementis. *Fire.*

Illex, qui sine lege viuit. *A lavvlesse body, man or vvoman.*

Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effusum. *A shovver.*

Imbrex, canalis, vel regula curua & oblerta, per quam imber defluit. *A gutter tile.*

Immineo, insto, *To hang ouer.*

Impetis, violentiæ. innasionis. *Of violence and boysterousnesse.*

Incesso, accuso, impero. *To accuse to prouoke, to reuile, to inuade and enter into.*

Incido, ferio seco. *To cut, to graue in*

Incido

Incido, in aliquid, vel super aliquid cado. *To fall into by happe, to runne into, as* Incidi in errorem. *And sometime to happen or to chaunce.*

Incipio, inchoo. *To begin, to take in hande, to enterprise.*

Inculco, eadem sæpius iterando ingero. *Often to repeate.*

Indo, impono. *To put in.*

Indoles, facilis significatio futuræ probitatis. *Towardnesse, or likelye disposition.*

Indulgeo, obsequor. *To set much by, and to giue to.*

Induciæ, pax in paucos dies. *A truce*

Inermus, vel inermis, qui armatus non est. *Unarmed.*

Infans, homo per ętatem nondum sciens fari. *A babe.*

Inferię, sacrificia, quæ inferis soluuntur. *Sacrifice done vnto spirites in hell, hereof* Inferias facere, *is* Manes sacrificijs placare, *that is, to celebrate* Obites, & Obsequies.

Inficias, negationem, se vel debere quod actor poscit, vel cōmisisse quod accusator obijcit. *A deniall, and it followeth only the verbe* Eo.

Inficio, intingo, vitio, ceu maculo. *To dye, or to infect.*

Ingruo, inuado, impetum facio. *To giue an onset, and to inuade.*

Iniussu, absq; authoritate, & temerè, sine iussione. *VVithout bidding.*

Irascor, ira stimulor. *To be angry.*

Ismarus, mons Thracię, asper & incultus ex vna parte, ex alia fertilis vinetis & oliuetis. *A certaine hill in* Thracia *so named.*

Insidiæ, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A laying in vvait for, or a deceit.*

Instar, significat vel similitudinem vel ęquiparationem & mensuram. *Like, or as big, or the Image.*

Intelligo, capio. *To vnderstande.*

Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *An interpreter, man or vvoman, or a translatour.*

Inuidia, mœror ex aliena prosperitate. *Enuie, sorovve for an other mans vvelfare, or else the euil vvill and spite of a man.*

Iocus, est quidam lepor & festiuitas in verbis. *A mery scoffe.*

Iter, itio, actus eundi. *A iourney.*

Iubar, sol, vel ipsius splendor. *The Sunne beame.*

Iubeo, impero. *To commaunde.*

Iudex, qui vel quæ iudicat. *A iudge, hee or shee.*

Iugeris, agri tantum quantum ab vno pari aut iugo boum vno die arari potest. Plinius. *VVee call it an acre. The authors doe vary in the measure of it. For commoditie of the nominatiue & other cases, we may vse* Iugerum.

Iungo, copulo, & quasi in vnum ago. *To ioyne.*

Iugum, vertex, siue cacumen montis. *The top of an hill. It is also a yoke, or a yoke of Oxen, that is a couple. By metaphore it is a seruitude or a bondage. It is also a weauers beame, or a payer of gallovves, such as for ignominy the Romaynes vvent vnder.* Tribus hastis iugū fit, humi fixis duabus, superque eas transuersa vna deligata.

Iuno, dea, Iouis vxor. *The Goddesse Iupiters vvife.*

Iuro, iuramentū facio. *To svveare.*

Ius, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet, & liquor eorum quę coquuntur. *The lavve and right, and the broth of any thing sodden.*

Iussu, imperio, iussione. *By commaundement.*

maundement.

Iusta, idem quod exequiæ.

Iustitium, iuris dicendi intermisſio. *No terme.*

Iuuenis, qui adoleſcentium exceſſit ætatem. *One come to mans age.*

Iuuentus, ętas iuuenilis. *Mans ſtate.*

Iuuo, auxilium do. *To helpe.*

L.

Labes, hiatus, macula, dedecus. *A great chappe, a ſpotte, a dishonour: or reproch.*

Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toyle, paynes taking, ſometyme it is myſerye, calamitie, perill, daunger, tranayle.*

Lac, ſuccus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milke.*

Laceſſo, vexo, incito, prouoco. *To trouble, to prouoke.*

Lacio, in fraudem duco. *To allure, or to intiſe.*

Lactes, graciliora inteſtina. *The ſmall guttes.*

Lacto, lac emitto, vel per blandicias decipio. *To giue milke, or to deceiue.*

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit riuos. *A Lake, a vveare, or a meyre*

Lædo, verbo factoue aliquem offendo. *To hurt.*

Lelaps, nomen cuiuſdam è canibus Acteonis. *One of Acteons dogges called* Lelaps, *for ſpeedy furiouſnes, For* Lalaps *ſignifieth a vvheurlevvinde, a tempeſte and a ſtorme.*

Lambo, lingua lingo. *To licke.*

Lampas, ignis aut ſolis ſplendor. *A fyre, or brightneſſe of the Sun, or a lampe.*

Laniſta, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *A Maiſter of defence.*

Laquear, pars ſuperior cubiculi parum connexa. *A vauted roofe of a parlour.*

Laſer, herba quædam, & ſuccus qui ex culmo laſerpitij exudat. *The Herbe oute of the vvhich commeth the iuiſe that the apothecaries doe call* Aſa dulcis, *and* Belzoe, *or* Belzoin *the common people called it* Beniamin.

Lauo, aqua purgo. *To vvashe.*

Lateo, abſcondor, non compareo. *To lureke, or to be hidden.*

Laurus, genus arboris. *A Baye tree.*

Lebes, vas æneum. *A calderon, or a panne.*

Lecythus, ampulla olearia. *A boxe for Oyle and ointment. It is taken alſo for eloquence in vvriting.*

Lego, notum eſt. *To reade.*

Lemures, laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblins, or night ſpirits.*

Leo, animal ferox. *A Lyon.*

Leo, imprimo, formo. *To imprint, to forme,* Abuſiuum.

Lethum, mors, interitus. *Death.*

Liberi, pignora, *Children. One Sonne or one Daughter maye bee called* Liberi, *and ſo maye Neuevves and their ſucceſſours.*

Libet, placet. *It pleaſeth.*

Libs, ventus Aphricus. *The ſouthvveſt vvinde, by vveſt.*

Licet, fas eſt. *It is lavvfull.*

Lichen, herba, vel grauiſſimum morbi genus. *Lyuervvort, the Apothecaries call it Hepatica. It is alſo the kinde of leprie, called a ſance fleame, in Latine* Impetigo.

Lien, ſplen. *The milt.* Dicitur & lienis in nominatiuo.

Ligur, incola Liguriæ. *An Italian of the countrey of* Liguria.

Limax teſtudo & cochlea terreſtrie

ſtris. *The shelled ſnayle, and the devve ſnayle.*
Limus, veſtis genus ab vmbilico ad pedes, ceu lutum aut cœnum mollius. *A kinde of garment, or elſe ſlime or mud.*
Lingo, lambo, id eſt aliquid lingua molliter tango. *To licke.*
Lino, aliquid alicui rei ſuper induco. *To daube.*
Linquo, committo, pecco. *To leaue, to treſpaſſe.*
Linter, nauicula è cauata arbore facta. *A cockboate.*
Linx, animal maculoſum, acutiſſimè videns. *Our men call this beaſt an Ounce.*
Liquefio, liqueſco. *To be molten.*
Liquor, liqueo. *Idem.*
Liueo, liuidus ſum, id eſt ſordidus. *To be vvanne, or filthy.*
Lixa, coquus in exercitu, vel qui ſequitur quæſtus gratia. *The Scolion that vvayteth on an armye.*
Locri, vrbs in Brutijs. *A tovvne in Italyè.*
Locus, propriè illud quod aliquid continet. *A place.*
Logos, ſermo, ratio, verbum. *Speach, reaſon, a vvorde.*
Loquor, verba qualiacunque profero. *To ſpe ke.*
Luceo, lucem emitto. *To be light.*
Ludo, ludum exerceo, iocor. *To playe, or to ſporte.*
Lues, cùm in vrbe aut in agro febris, aliúdue morbi genus, homines aut pecora, aut vtroſque corrumpit. *A common diſeaſe or morren.*
Lugeo. *To bevvayle, or lament a thing, or elſe abſolutely to mourne, & ſomtime to be a mourner in apparell.*
Luo, ſoluo, pœnas do. *To redeeme, to clenſe, to pay for.*
Luſtra, habitacula ferarum. *Dennes of vvilde beaſts, or brothell houſes, and petie typpling houſes of baudry.*

M.

Menalus, mons quidam Arcadiæ. *An hill of that name in* Arcadia.
Magnes, lapis ferrum attrahens. *A ſtone that dravveth yron vnto it. It is called alſo* Heraclius lapis, *or* Sideritis.
Maiores, aui, abaui, proaui, attaui, tritaui, & quicunque ante hos in infinitum. *Our aunceſters.*
Malo, magis velim. *To vvill rather.*
Mando, comedo, vel committo. *To eate, or to commit.*
Maneo, ſiſto, & expecto. *To tary, or to tary for.*
Manes, dij inferi inter numina læua. *Spirites or Deuils.*
Manubię, quæ manu capiuntur ab hoſtibus. *Spoiles taken in vvarres.*
Manus, mēbrum notum. *A hande.*
Mapalia, agreſtes caſę. *Sheepecotes, or ſmall cotages.*
Mare, pelagus. *The Sea.*
Margo, cuiuſque rei extremitas. *The brinke or skirte of anye thing, or the banke of a riuer or Sea.*
Marmor, lapidis genus. *Marble.*
Mars, deus belli. *The name of the God of vvarre.*
Martyr, teſtis. *A vvitneſſe, man or vvoman.*
Mas, vir. *A man.*
Maſſicus, mons Campaniæ, optimi vini ferax. *A hill in that part of Italye that is called* Campania, *fruitfull of pleaſaunt vvines.*
Mater, nota eſt ſignificatio. *A Mother.*
Medeor, do medelam. *To cure.*
Medicor, medeor, remedium adfero. *Idem.*
Meio, mingo. *To piſſe.*

Mel, liquamen dulce. *Honye.*

Meleager, vel meleagrus, Oenei Aetoliç regis filius. *A mans name.*

Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*

Menses, mulierum profluuium. *VVomens flovvers.*

Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. *A moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum obtinere præmium, vel pœnam pati. *To deserue.*

Meridies, dies medius. *Noone, or the noonesteede.*

Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*

Meto, seco, amputo herbam vel segetem. *To movve.*

Metuo, timeo. *To feare.*

Metuor, timeor. *To be feared.*

Meus. *Mine.*

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often vvith certayne intermissions to shine, and likevvise to bee mooued, to put forth fingers to him vvith vvhome vve play vvill put forth, vvhich is called* Micare digitis.

Miles, qui vel quæ militiam exercet. *A VVarryer, a Souldiour.*

Mingo, vrinam facio. *To pisse, to make vvater.*

Minæ, metus incussiones per verba aut signa. *Threateninges.*

Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. *Our successors.*

Misceo. *To mingle, to serue drinke, sometime to trouble.*

Misereor, misericordia afficior. *To take pittie on.*

Mitto, ad aliquem do. *To sende.*

Mœnia, murus vrbis. *The vvalles of a tovvne, and figuratiuely the tovvne it selfe.*

Mœreo, tristor, dolore afficior. *To be heauie, sadde, in a dumpe or a mourning.*

Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu prætterquam vno, & eo obliquo. *A nowne hauing one termination, and that in one oblique case.*

Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*

Mordeo, dentibus lædo. *To bite.*

Morior, e vita discedo. *To die.*

Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *A custome.*

Mulceo, lenio. *To assvvage.*

Mulgeo, lac è mammis exprimo. *To milke.*

Mulier, quæ non est virgo. *A VVoman.*

Mulsum, potus ex vino & melle. *A certayne vvine confect vvith honie.*

Multiplico, adaugeo. *To multiply, to increase.*

Munia, onera legi debita, & officia quæ publicè præstantur. *A duetie or office.*

Mus, exiguum animal. *A Movvse.*

N.

Nanciscor, acquiro. *To get, and to obtayne.*

Nascor, orior, in mundum venio. *To be borne.*

Natales, conditio sanguinis & familiæ. *The degree of bloud and gentree*, vt generosi natales, natales obscuri. *It is also taken for yeares.* Sex mihi natales ierant, *There vvere passed vi. yeares. It is also vsed for the origine or first spring of things.*

Natalis, dies alicui natalis. *A birth daye.*

Natrix, serpens aquaticus. *A vvater serpent that vvith poyson infecteth*

secteth the vvater.
Natu, ætate, partu. *By age, or by birth.*
Neco, quacunque re te occido. *To kill.*
Necto, ligo, coniungo. *To knitte.*
Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on.*
Nefrens, porculus per ætatem fabam frangere nondum potens. *A young pigge.*
Nigreo, niger fio. *To become blacke.*
Nemo, nullus homo. *No bodye, man or vvoman.*
Neo, filum torqueo. *To spinne.*
Neuter. *Neyther of both.*
Neruus, motus sensusque instrumentum. *A sinevve.*
Nexo, ligo vel necto. *To binde.*
Nycticorax, coruus nocturnus. *A night Rauen.*
Nideo, splendeo. *To shine.*
Nihil, rei cuiusuis priuatio. *Nothing.*
Nihilum, rei cuiusuis priuatio.
Nil, vide nihil.
Nitor, conor, ago sedulò. *To go about, to endeuour.*
Niueo, est oculorum & aliorum membrorum nisu aliquid conari. *To giue a token vvith the eyes, to vvinke, to endeuour.*
No, nato. *To svvimme.*
Noceo, malum infero. *To hurt or to harme.*
Noctu, nocte. *By night.*
Nolo, renuo, non volo. *To nil.*
Nonæ, quasi nouæ, propter initium obseruationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, & Octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a moneth,*
Nosco, rem certam habeo. *To knovve.*
Noster. *Oures.*
Nostras. *Of our country, secte, or fashion.*
Notus, ventus meridionalis, quem nos austrum appellamus. *The south vvinde.*
Nubes, vapor humidus sublimè egressus. *A clovvde.*
Nubo, viro trador. *To be maried to a man: For it is in the VVomans part onely.*
Nugæ, cùm nihil agimus. *Trifles.*
Nullus. *None.*
Nundinum, dies & conuentus status rerum mercatui. *A faire.*
Nuo. *A verbe not much in vse, the compoundes thereof be commonly receyued, and it signifieth to nodde.*
Nuptiæ, legitima coniunctio maris & fœminæ in vitæ societatem. *Mariage.*
Nurus, filij vxor. *A daughter in lavve.*

O.

Obdo, oppono, siue appono. *To set against.*
Obex, obiectum aliquod, vel obstaculum, vt pessulum, sera. *A barre, or stoppe.*
Obliuiscor, è memoria aliquid excidere sino. *To forget.*
Obses, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *An hostage, or pledge, man, or vvoman.*
Occido. *To fall, or perish, and to be slaine.*
Occiput, posterior pars capitis. *The hinder part of the Head.*
Occludo, claudo. *To shutte.*
Occulto, abscondo, abdo. *To hide.*
Occulto, abscondo, abdo. *To hide.*
Odor, vel odos, quasi olor ab oleo. est autem infectus aer. *A sauour*

October, mensis octauus à Martio. *The tenth moneth in our yeare called October.*

Oleaster, olea syluestris. *A certayne shrubbe like the Oliue tree: the Greekes call it the wvilde Oliue, or the grounde Oliue, for the lovvnesse.*

Oleo, odorem spiro, & emitto. *To giue a smell, and that indiffe-rently, so that the differences bee made vvith* benè *and* malè.

Olfacio, odoror. *To smell, or to sauour a thing, by translation it is to perceyue, and finde, to foresee.*

Omen, augurium quod fit ore. *Halsening & forespeaking.*

Omnis. *Euery one.*

Onus, pondus alicui iniunctum. *A burden.*

Onyx, vnguis, & gemma. *The nails of a mans hande, a precious stone vvhite like a naile, the havve in a mans eye.*

Operio, tego. *To couer.*

Opis, adminiculi, præsidij. *Of ayde and helpe.*

Opifex, qui opus facit. *A vvorkeman.*

Oppango, circumfigo, circumplanto. *To fasten, or to ioyne vnto, or to plant about.*

Opus opuntis, nomen ciuitatis in Locris. *A tovvnes name in the countrie of Locris.*

Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A Globe or a bovvle, and thereof the vvorlde is called orbis, bicause it is euery vvay rounde like a bovvle.*

Ordior, incipio. *To beginne, or to commence.*

Ordior, id est texo. *To vveaue.*

Oriens, regio orientalis. *The East.*

Orior, nascor, surgo, incipio. *To spring, to rise, to begin.*

Orontes, nomen viri, & fluuij. *A mans name, or a certaine riuer in Syria, novv called Tarfuro.*

Os oris, concauum illud intra quod sunt dentes & lingua. *A mouth.*

Os ossis, solidamentum corporis durum. *A bone.*

Ostrea, conchę species. *An Oister.*

Ouum. *An egge.*

P.

Paciscor, pactum facio, conuenio. *To make à bargaine, to fall to an accord, sometime to promise.*

Palleo, parùm albeo. *To be pale.*

Pampinus, vitis ramus. *A Vine-braunch.*

Pando, aperio, patefacio. *To open.*

Pango, paciscor, cano, iungo, plango, figo. *To bargaine, to sing, to ioyne, to vvaile, to fasten.*

Panis, quo pascimur. *Bread.*

Panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. *A certayne beast.*

Papauer, genus herbæ soporiferum. *Popie.*

Papyrus, charta qua vtimur in literis scribendis. *A certayne sort of rushe grovving in the marish of Egypt somevvhat hygh, vvhereof they made a kinde of paper, and called it* Papyrus, *vvhereof our paper novve is called likevvise.*

Paradisus, locus amœnissimus. *A place of pleasure.*

Partio, diuido, & quasi partes facio. *To part or diuide.*

Parco, abstineo ab vltione. *To spare.*

Pareo, obedio. *To obey.*

Pario, prolem produco. *To bring forth.*

Parens, pater aut mater, auus, auia. *A Father or Mother, a Graundfather, or Graundmother.*
Parnassus, mons in Phoeide, duos vertices habēs. *An hill in Phocis a countrey of Greece.*
Parturio, cupio aut conor parere. *To be towarde labour.*
Pasco, nutrio. *To fede, to nourish.*
Pascor, nutrior, alor. *To be fedde.*
Passer, auis salacissima. *A Sparowe.*
Pateo, apertus sum. *To be open.*
Patior, sustineo, tolero. *To suffer, or to abide.*
Patro, aliquid mali committo. *To commit some euill.*
Patrueles, patruorum filij. *Brothers children.*
Paueo, timeo. *To feare.*
Pecten, instrumētum textorum, & dentatum. *A combe, or a weauers sleye.*
Pecto, orno capillos. *To combe the heare.*
Pecus, cudis, oris, omne animal quod sub hominis imperijs pabulo terrę pascitur. *All cattell.*
Pedes, qui pedibus incedit. *A footeman.*
Pedo, ventris crepitum facio. *To fart.*
Pelagus, mare. *The Sea.*
Pellex, mulier impudica. *An Harlotte.*
Pello, eijcio, remoueo. *To driue, or To put away.*
Penates, dij domestici, quòd penes nos nati sunt. *Householde Goddes.*
Pendeo, suspēsus sum. *To be hanged.*
Pendo, suspendo, vel pondero, æstimo. *To hange, to waye, to price.*
Penis, cauda. *A tayle, and at the last it was taken for a mans yard.*
Penus, vel penum, omne esculentum, poculentum quo homines vescuntur. *All maner of vittual*
Perago, perficio. *To finish and to perfect businesse.*
Perlego, totum lego. *Wholy and throughly to reade.*
Percutio, ferio. *To smite.*
Perdix, auis nota. *A Partrich.*
Perdo, amitto. *To leese.*
Perduellis, hostis. *An enimie in the warres.*
Pergamus, ciuitas insignis Asiæ in ditione Troianorum. *The Citie of the Troyans, otherwise called* Ilium, *or* Ilion.
Pergo, in re procedo, abeo. *To go forewarde.*
Permissu, permissione, cùm nemo aduersatur. *By sufferance, with leaue and licence.*
Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. *Throughlye to beare or suffer.*
Perplaceo, valdè placeo. *To please verye much, or thoroughlye to please.*
Persis, orientalis regio. *The countrey of Persia.*
Pes, ima pars corporis qua gradimur. *A foote.*
Peto, oro, obsecro, volo. *To aske.*
Phaleræ, ornamenta equorum. *Horse trappinges.*
Pharus, turris altissima in portu, quæ lucet nauigantibus. *A watch tower.*
Phaselus, nauicula velox & oblonga. *A Brigandine.*
Philotis, nomen mulieris. *A womans name.*
Phœnix, auis in oriente, a Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia n[illegible], aquilæ magnitudine. *Phoenix the birde.*

P·ryx, vir Phrygiæ. *A Troiane.*
Pietas, pius cultus. *Godlinesse.*
Piget, dolet, seu molestum est. *It yrketh.*
Pingo formam alicuius rei ductis lineis repræsento. *To paint.*
Pinso, tundo, panem conficio. *To smite vvith the beake, to beate in a mortar, as once they did their graine, and therof to bake.*
Pinus, arbor est picei generis, nuces ferens omnium maximas, quas Latini pineas vocant. *A pine tree.*
Piper, herba. *Pepper.*
Piscis, animal quod continuè sub aquis degit. *A Fish.*
Pix, resina ex arboribus fluens. *Pytche.*
Python, serpens è putredine natus. *A Serpent.*
Placeo, gratus sum. *To please.*
Plagæ, retia rariora ad capiendas feras. *Hunting nettes, or vvyde meashed nettes to take beastes.*
Plaudo, manibus percutio, ac gestu lætitiam indico. *To clappe handes for ioye.*
Plebes, vel plebis, idem quod vulgus. *The common people.*
Plecto, supplicio afficio, punio, ferio. *To punish, to beate.*
Pleo, plenum facio. *To fill.*
Plico, contraho, & rugas facio. *To foulde or to pleite.*
Pluo, aquam dimitto. *To raine.*
Plus, vox incrementi. *More.*
Polleo, possum, valeo. *To be able, to be of povver, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.*
Pons, asser, vel quoduis aliud per quod super aquas transimus. *A bridge.*
Pono, colloco, constituo. *To sit, or to put.*
Pontus, mare. *The Sea.*
Porticus, ampla domus propter repentinos imbres deambulationis gratia ædificata. *A Galerye, or an ambulatorie.*
Posco, peto. *To aske and to require.*
Postis, latus portæ siue ianuæ. *A poste.*
Poto, bibo. *To drinke.*
Præcordia, quæ exta separant ab inferiore viscerum parte. *The Midderife.*
Præcurro, antecurro, siue cito ante eo. *To runne before.*
Prælego, ante lego, vt solent præceptores suis discipulis. *To be an interpreter, or a reader; and sometime to cut, or to sayle by.*
Præmineo, præcello. *To excell other.*
Præsul, qui vel quæ præest. *He or she that superintendeth.*
Præses, qui vel quæ præsidet. *Idem.*
Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo. *To dine.*
Precis, precationis, obsecrationis. *Of prayer, of petition.*
Premo. *To presse, to be against, and to vexe, to pursue and to be harde at hande vvith, to driue, to hide, to expell, to shut, to deflovvre, to kill, &c.*
Preneste, nomen vrbis. *A tovvne in Italie.*
Pres, sponsor qui se obligat, id est fide iussor in lite nummaria. *A suertie.*
Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The Prince or Princesse.*
Primitię, primi fructus ex agro percepti, qui deo offeruntur.

First fruites of a mans groundes, or the firstlinges of any other thing.

Problem[illegible]positio interrogationem annexam habens. *A demaunde.*

Prodo, manifesto. *To betraye, to make manifest.*

Proficiscor, eo aliò. *To go foorth.*

Proluo, multùm siue multo tempore lauo. *To all to vvashe.*

Promineo, procul appareo. *To hang out in sight.*

Promo, profero, eloquor. *To set abroach, or to vtter.*

Promptu, paratè, sine mora. *VVith readinesse or speede.*

Psallo, cano instrumento musico. *To sing, or to playe on an instrument.*

Puber, vel Pubes, propriè lanugo quę maribus decimoquarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. *Ripenesse of age.*

Pudet, pudore afficior. *It shameth.*

Puerasco, exacta infantia pueritiam inchoo. *To vvaxe a childe.*

Pugil, qui vel quę pugnandi artem nouit. *A champian, man or vvoman.*

Puluis & puluer, notum est. *Dust.*

Punctus & punctum, minima indiuiduáq; lineę pars. *A pricke, or a point, a little centre.*

Pungo, stimulo, morsum ac aculeum infigo. *To pricke, or to stinge.*

Pumex, lapis cauernosus. *A pummis stone.*

Pus, sanies, & quicunque humor in putredinem versus. *Matter or Core.*

Q.

Quæro, inuestigo, interrogo. *To seeke for, to search.*

Quatio, moueo, concutio. *To shake.*

Quercus. *An oke.*

Queror, lamentor. *To complaine and lament.*

Qui. *The vvhich.*

Quies, vacatio à labore, aut cessatio à quouis opere. *Reast, it pertayneth to the body.* Tranquillitas *vnto the minde.*

Quilibet. *Euery one, or vvhosoeuer ye vvill.*

Quinisco, caput inclino, moueo. *To hang the head.*

Quisquiliæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus surculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. *Thinges of no vveight. Thinges not vvoorthy regarde, or chippings.*

Quot. *Hovv many.*

R.

Rabula, homo futilis. *A bravvler, or a smaterer in the lavve.*

Rado, cultro vel quauis re acuta decerpo. *To shaue.*

Ramex, ruptura, & distentio intestinorum. *Burstnesse.*

Rapio, per vim traho, aufero. *To snatch avvay.*

Rastrum, instrumentum dentatum, quo vtimur in fœnificio ad corradendum fœnū. *A rake.*

Raucio, raucus sum. *To be hoarse.*

Recido, retrò siue iterum in eadem cado. *To fall backevvarde, or to fall into the same agayne.*

Recordor, rursus in mentem reuoco. *To call to minde againe.*

Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *To render, or to restore.*

Redoleo, odorem alicuius rei refero, vel multùm oleo. *To beare the sauour of a thing, or to sauour strongly, and by metaphore to resemb*

semble and to taste of.
Refringo, iterum frango. *To breake open.*
Rego, guberno. *To rule, or gouerne.*
Relego, rursus lego. *To reade againe.*
Reminiscor, recordor, memini. *To remember.*
Ren, viscus quoddam. *The kidney.*
Renuo, refuto, reijcio. *To refuse.*
Reor, arbitror, puto. *To suppose.*
Repango, dissoluo, reiungo. *To vnloose, to disioynt.*
Reperio, inuenio. *To finde.*
Replico, dissoluo. *To vnfoulde.*
Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses prouinciæ à prouincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilauit. *Of bribery and pillage, or of extortion.*
Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *To pricke agayne.*
Res, omnia siue corporalia siue incorporalia comprehendit. *A thing.*
Rescio, rursum percipio. *To knovv againe.*
Respuo, repudio, sperno. *To refuse.*
Restis, funis vel lorum. *A rope, or a vvith.*
Resulto, resilio, reuertor, in contrarium salio. *To rebounde.*
Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. *A nette.*
Rex, nota est significatio. *A king.*
Rideo, cachinno. *To laugh.*
Ringo, os torqueo vt canes. *To make an euill fauoured face like a narring dogge, and to vexe.*
Robur, species quercus durissimæ. *An Oke.*
Rodo, mordeo, comedo. *To gnavv.*
Roma, vrbs Italiæ quondã à pastoribus condita, olim gentium domina cùm floreret, quarta & postrema Monarchia. *Rome.*
Ros, humor qui sereno tempore è cœlo fluit. *A devve.*
Rostra, templum seu forum iudiciale, ante curiam Hostiliam in quo erat pulpitum, ex quo concionari solebant. *The place vvhere matters be declamed.*
Rudens, funis nauticus. *A Cable.*
Rudo, grauiter sono vt asini. *To crye like an Asse.*
Rumpo, frango. *To breake.*
Ruo, cado. *To fall.*
Rus, locus extra vrbem, vbi agri sunt & villæ. *The country.*

S.

Sacer, quod venerabile. *Holy.*
Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia facienda. *A priest or a Nunne.*
Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To dedicate.*
Sal, quo vtimur in cibis condiendis. *Salt.*
Salio, salto. *To leape, or to leape as brute beastes doe vvhen the male couereth the female.*
Sallo, sale condio, ac conspergo. *To salt, to povvder, or to season vvith salte.*
Salto. *To leape, or to daunse.*
Salũ, mare, à sapore salis. *The Sea.*
Salus, incolumitas. *Health.*
Samnis, nomẽ gentis. *A Sammite.*
Sancio, firmo, & propriè effuso sanguine per hostiæ immolationem. *To make sure, and to establish.*
Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Bloud.*
Saphyrus, pretiosus lapis. *A Saphyre.*
Sapientia, rerum diuinarum atque humanarum

humanarum scientia. *VVisdome*

Sapio, saporem habeo. *To haue a taste.*

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. *To patch and amende.*

Sardonyx. *A certaine pretious stone.*

Satago, satis ago, laboro, solicitus sum. *To doe endeuour.*

Satrapas, princeps. *A Prince.*

Scabo, frico. *To scratch or to rubbe.*

Scalpo, sculpo, & fodio vnguibus ac manibus. *To clavve, or to scratch.*

Scando, in altum tendo. *To clime.*

Scindo, seco, findo. *To cut, or to diuide.*

Scio. *To knovve.*

Scobis & scobs, est id quod ab aliqua materia decidit per serram, terebram, aut limam. *Dust.*

Scriba, qui literas, vel gesta, vel tabellas, & similia scribit alterius nomine. *A Scribe or Notarie.*

Scribo, literas formo. *To vvrite.*

Scrobs, fossa aut puteus. *A ditch, or a pit.*

Scurra, qui risum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ, aut dignitatis. *A scoffer, a iester, a parasite.*

Secerno, abiungo, separo. *To diuide, to separate.*

Seco, diuido. *To cut.*

Sedeo, quiesco. *To sit.*

Seges, frumentum in spicis. *Corne yet standing.*

Selego, seorsum colligo. *To gather apart.*

Senecta vel senectus, senium, ætas. *Olde age.*

Senex, senio confectus. *An olde man.*

Senio, quod sex puncta continet. *The sise.*

Senium, idem quod senecta.

Semis, id est, semias, sex vnciæ dimidium assis. *Halfe a pounde, or the halfe of anye vvhole summe.*

Sentio, aliquo sensu percipio, pro intelligo ponitur. *To perceyue by some sense, or to vnderstande.*

Sentis, spina. *A thorne.*

Sepelio, defunctum terra condo. *To burie.*

Sepio, obstruo, circundo, munio. *To compasse, to hedge.*

Seps, serpens paruus. *A little serpente; after vvhose stroke the members doe rot.*

Sequor, abeuntem subsequor. *To followe.*

Sermo, loquela. *Speach.*

Ser, populus Asiæ. *One of a certaine people in Asia called Seres.*

Sero, semino, planto. *To sovve or plant, or to grafte, and sometime by translation to beget, by translation also vvee say* serere bella, serere certamina, id est mouere lites & pugnas.

Serpens, anguis. *A dragon or serpent, or a snake.*

Sensus & sensum, organum sentiendi, & quod mente concipitur. *Any of the fiue vvittes called the senses, or that that the minde conceyueth, called a meaning.*

Sibilus, est quidam stridor oris per angustam spiritus emissionem, inter dentes ferè. *An hissing.*

Sido, descendo ad sedendum. *To pitch, or to lie dovvne.*

Siler, arbor quam vulgo salicem vocant. *An osier, vvith this difference* Montanum, *it signifieth a simple that the Apothecaries do*

[...]fe, in Latine called Seceli Massiliense.

Silex, lapis durissimus, vnde ignis excutitur. *A flint stone.*

Sinapis, & sinapi, herba est semen ferens, tanta acrimonia, vt lachrymas cieat comedenti. *Smyte.*

Singultio, grauiter tussio, & singultum emitto. *To sobbe.*

Sino, permitto. *To suffer.*

Sinus & sinum, genus vasis sinuosi. *A boule, or a stippe for milke or vvine to drinke of.*

Siren, monstrum maris. *A Mearemayde.*

Siser, herba cuius radix præcipuè est in vsu. *A Persneppe.*

Sisto, stare facio. *To bring before.*

Stirps, truncus vel progenies. *The stocke of a tree, or a kindrede.*

Sitis, desideriũ potionis. *A thirst.*

Syndon, velum subtilissimum. *Sendall.*

Synodus, conuentus. *A councell congregate.*

Soboles, successio. *An offspring.*

Socrus, vxoris vel mariti mater. *A mother in lavve.*

Sodalis, eiusdem sortis socius. *A fellovve.*

Sol, qui Phœbus dicitur. *The Sun.*

Soleo, suetus sum. *To be vvoont.*

Solium, sella regia, in qua reges ius dicentes sedebant. *A throne or chayer of state.*

Soluo, quod ligatum erat dissoluo, ac enodo. *To loose.*

Somnus, sopor, quies. *Sleepe.*

Sono, sonum facio. *To sounde.*

Sorbeo, deglutio quicquam molle. *To suppe.*

Soror, notum est. *A syster.*

Spargo, latè proiicio, ac passim [...]. *To sprinkle or sprinkle.*

Species, effigies, aromata, gemmas, visio. *A forme, shape, the kinde of a thing, or an apparance.*

Specio, video. *To see.*

Specus, spelunca, vnde spectare licet. *A denne to avoide a [...].*

Splen, lien, viscus quoddam. *The meale.*

Sperno, despicio, contemno. *To despise.*

Spinus, agrestium prunorum arbor. *A Sloe tree.*

Spondeo, sponte promitto. *To promise, & sometime to betrothe.*

Sponsalia, promissio siue stipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing vvith conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenij proprij. *Of nature and ovvne disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to sette vp, sometime to decree and appoint, sometime to dedicate and set before.*

Sterno, proiicio in terram. *To throvve dovvne or to spreade.*

Sterto, dormio, & somnum altum dormiendo capio. *To sleepe vvith snorte.*

Stipis, & stips, pecuniæ genus quod per ca[...] ita colligere solent. *A mony gethered in the polle for the use of the Gods, or for the poore, and therfore it signifieth also a revvarde or a profit.*

Stirps, origo, progenies, soboles. *A stocke, a tribe, a discent, and sometime it is the bodie of a tree,* idem quod truncus.

Sto, erectus sum, vel maneo. *To stande.*

Strepo, [...] sonum facio. *To make a noise.*

Strido, strepitum edo. *To make a noise a vvising or creaking.*

Strideo, facio stridorem, sonum violentũ. *To make a great noise, or to gnash with teeth. It is applied also to wheeles, to doore bookes, to serpentes, to the Sea, and such other thinges.*

Stringo, premo, arcto. *To make straite, to pull, sometime to strike.*

Struo. *To builde, to pile vp, and sometime to endeuour, and to go about, or to set in aray.*

Stultitia, imprudentia, stoliditas. *foolishnesse.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *To counsell.*

Suber, genus ligni quod nantis vtile est vt supernatent retia. *A corke tree.*

Sublego, furto aliquid surripio. *Priuily to steale away.*

Suboleo, leuiter oleo, siue odoratus sensu leuiter percipio. *To sauer or to smell a thing a little, and by translation to be espied, and to be smelled out.*

Suffero, sustineo, patior. *To sustayne, or abide.*

Suesco, soleo. *To be accustomed.*

Sugo, spiritu attraho succum. *To sucke.*

Sulmo, oppidum in Brutijs. *A towne.*

Sum. *To be.*

Sumo, multum, & penè nimium mihi. *To take.*

Supellex, res domestica. *Housholde stuffe.*

Supplico, humiliter & cum reuerentia precor. *To intreate.*

Suppetiæ, auxilium, subsidium. *Ayde, helpe, succour.*

Surgo, erigo me. *To arise, sometime to spring, or to growe, to increase. It is also to arise by little and little, as things do in building.*

Sus, animal sordidum. *A Boare, Sowe, or Hogge.*

T.

Taceo, sileo, non loquor. *To keepe silence.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It yrketh, or wearyeth.*

Tænarus, locus vmbrosus in radice Maleæ, promontorij Laconi iuxta Spartã ciuitatẽ, in quo quia hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientiũ sentitur, dixerũt veteres per hunc esse descensum ad inferos. *A promontorie in Laconia, wherein is an entrance to go down to Hell.*

Tagus, fluuius Lusitaniæ habens arenas aureas. *A certaine riuer in Portingale.*

Talio, vindicta, hostimentum. *Auengement, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, muri simile. *A Moule or Want.*

Tango, percutio. *To touch.*

Tartarus, demissior inferni locus. *Hell.*

Tantundem, æquè tantum. *As much.*

Tapes, vel tapetum, vel tapete, id est panni depicti tegimen, mirè pictum varijs coloribus. *A carpet or cloth of Arase.*

Taygetus, mons in Laconide, Baccho sacer, sub quo Sparta & Amiclæ. *An hill in* Lacedæmonia, *where* Sparta *and* Amiclæ *the cities doe stand.*

Teges, vile stragulum, matta scirpea. *A matte.*

Thebæ, nomen quarundam vrbium. *The name of a Citie in Egypt, and of an other in* Bœotia. *you shall finde also in authors* Thebæ *and* Theba.

Thermæ, loca aquas habentia,

[aut n]aturæ ſponte calentes, aut fornace calefactas, fundendi lauandiue vſibus ſeruata. *hot bathes.*

Temno, ſperno. *To deſpiſe.*

Tempe, pulcherrimus ager in Theſſalia, quem Peneus alluit. *A very faire fielde in* Theſſalia *most pleaſaunt to beholde, and therefore appellatiuely it may be vſed for a place of delite, as Paradiſe and* Eliſium *is. There is alſo* Tempe *in* Bœotia*: called* Temneſia Tempe, *an other in Sicile named for difference* Helorix, *the firſt be called* Theſſala Tempe.

Tendo, expando. *To ſtretch and to bend.*

Teneo, apprehendo. *To holde.*

Tepeo, in medio inter tepidū & frigidum ſum. *To be vvarme.*

Tepeſco, tepidus fio. *To waxe hot.*

Ternio, numerus ternarius. *The three.*

Tero, comminuo, conſumo, tundo. *To vveare by diminiſhing.*

Teſqua, loca ædita aſpera.

Teucrus, Teucer, nomen proprium Troianorum regis. *A name of a certaine king of Troie.*

Trado, in poteſtatē alterius trāſfero. *To deliuer vnto an other.*

Tros, nomen viri. *A Troian.*

Teſtis, qui vel quæ teſtimonium profert. *A vvitneſſe, man or vvoman.*

Texo, telam ſtruo ac paro. *To vveaue.*

Tignus, tignum, trabs qua variè diſpoſita domus extruitur. *A Rafter.*

Tonitrus & tonitru, nubis iſtæ ſeu potiùs dirąptæ ſonus. *Thunder.*

Torqueo. *To vvrith, to vvreaſt, to vvinde or turne about, to gouerne, to torment, to ſpinne, to vexe and trouble, to vvhurle, &c.*

Tot. *So many, or many.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentū. *The breaſt, & breaſt plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *A Thracian.*

Thus, incenſum, libamen quo deum veneramur, aliquando ipſa arbor. *Frankincenſe, and the tree.*

Tibris, fluuius Italiæ.

Tibur, oppidum Italiæ.

Tigris, animal velociſsimum & truculentum. *A Tigre.*

Timeo, metuo. *To feare.*

Timeor, metuor. *To be feared.*

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. *To ſtumble, or ſtammer.*

Tollo, eleuo, ſubleuo. *To lift vp, to bring vp as children are by nurſing, or elſe to ſley or take avvay.*

Tondeo, crines vel lanam ſeco forcipe. *To clippe off, as heare.*

Tono, valdè ſono, ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus ſum & remiſſus. *To be ſluggish and vveake.*

Torquis, circulus aureus, collique ornamentum. *A chaine to adorne the necke.*

Torreo, vro, aſſo. *To roſt:*

Torrens, fluuius per pluuiam collectus. *A lake vvithout ſpring begunne by raine.*

Torris, lignum ardens vel aduſtū. *A firebrand.*

Tracto, traho vel ſurſum traho. *To pull and to dravv vp, or to handle by faire or foule meanes.*

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To dravve.*

Tranſlego, legendo tranſcurro ac perlego. *To reade ouer.*

Tremo.

Tremo, commoueor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kindrede.*

Tricę, capilli pedibus pullorum Gallinaceorum inuoluti. *Lettes or stoppes, or hinderaunces of that, that chickens so vsed coulde but euill go.*

Triptotô, nomê quod tribus quibuscunq; casibus inflectitur. *A Noune declined vvith three cases.*

Trudo, manibus pedibusue impello. *To thrust.*

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum à tumendo, & priore longa, terræ callus. *A svvelling in any thing, a mushrum, or that vvhereof the pusse is.*

Tueor, defendo. *To defende.*

Tuor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beate or to knocke.*

Tussis, vehemens spiritus eruptio, ea quæ meatum suum obstruunt excutere conantis. *The cough.*

V.

Vado, eo. *To go.*

Valeo, possum, validus ac sanus sum. *To be in health, or to be able.*

Valuę, sunt fores geminas habentes partes in se coeuntes. *A tvvo leafed dore.*

Vannus. *A vanne to wenow corne with.*

Vas vadis, vadimonium. *A suretie in a matter of death.*

Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *A vessell.*

Vates, poëta, & qui futura prędicit. *A Prophet or Prophetesse.*

Vber. *The adiectiue signifieth plentifull, aboundante, copiouse, the substantiue signifieth a pappe or a dugge, or an vdder, and sometime it is founde for plentifulnesse, as* Vber agri, *for* fertilitas agri.

Verberis, hoc non videtur desici vllo casu, vide verber.

Vectis, instrumentum quo clauditur ostium. *A dore barre.*

Veho, naui, plaustro, quadrupede porto. *To carie.*

Vello, traho, extirpo. *To pull, or to plucke vp.*

Vendo, venundo, alieno. *To sell.*

Vęneo, vendor. *To be solde.*

Venio, ad aliquê accedo. *To come.*

Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *A bellie.*

Venus, dea amoris, & venustatis. *The Goddesse of loue and beautye.*

Ver, anni pars temperatior. *The spring time.*

Verber, instrumentum longum verberandi. *Any thing that we beate vvithall, as rodde, vvhippe, vvande, or other, It signifieth also the stripe.*

Vergeo, tendo, decline. *To bende, to go, or to encline some vvay.*

Vermis, a vertendo, quia sese torquendo repit. *A VVorme.*

Verna, ex ancilla domi natus seruus. *A bond man borne of a bondvvoman at home. It is vsed adiectiuely for that that is domesticall or not straunge, as* vinum verna.

Verres, porcus non castratus. *An hogge.*

Verro, purgo, traho. *To svveepe.*

Verto, muto, voluo. *To turne or to chaunge.*

Veruex, mas inter oues, cui ademptí sunt testiculi. *A VVeather.*

Vescor, vtor cibo, & pasco. *To eate.*

Vesp[...]m quod Hesperus. *It is called also* vesperugo, *and it is taken for the euening tide.*
Veto, prohibeo. *To forbidde.*
Vicem, vicissitudinem. *An interchaunge vvhen turnes be.*
Video, oculis intueor. *To see.*
Vieo, ligo, seu inflecto. *To binde or to bovve, thereof* Vietores *be called couppers,* qui vasa vinaria religant.
Vigil, qui vel quę vigilat. *A watcher, man or vvoman.*
Vincio, ligo. *To binde.*
Vinco, supero. *To ouercome.*
Vindex, qui vel quæ vindicat. *An auenger, Man or VVoman.*
Vir notum est. *A Man.*
Virgilius, poëta. *A Poets name.*
Virgo, quæ non est passa virum. *A Virgine.*
Vitrum, materia transllucida, quæ ex arena, & cinere fit. *Glasse.*
Virtus, ars rectè beneque viuendi. *Vertue or great povver.*
Virus, venenum, & grauis odor. *Poyson, or stenche.*
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. *Strength, povver, nature, violence.*
Viso, eo ad videndum. *To go to see.*
Viscum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium. *Bird lime.*
Viuo, vitam ago. *To liue.*
Vlciscor, vindico. *To auenge.*
Vnguis, duricies digitorum, tam in auibus cęterisque bestijs, quàm in homine. *A naile, an hoo e, and a talaunt.*
Vocito, frequenter voco. *Often to call.*
Volo, as. *To flee, or to go apase, as* Nauis volat: Fam volat. *But* volo, vis, *is to vvill, or to be vvilling.*
Voluo, verto. *To roule.*
Vomis vel vomer, nomen habet quòd terram vomat. *The plovvshare.*
Vomo, per os eijcio. *To vomit or to parbrake.*
Vrgeo, premo, compello. *To thrust.*
Vro, ardore aut frigore nonnunquam alia vi lędo. *And by translation to hurt or to grieue.*
Vtor, vsum rei habeo. *To vse.*
Vulgus, multitudo ignobilis. *The base and common people.*
Vulpes, animal astutum. *A Fox or a Fixen.*
Vxor, viri coniux. *A VVife.*

FINIS INTERPRETATIONIS
omnium Nominum & Verborum
Grammatices Regię.

Ralfe Burton.
·1595·

Anno M.D.Lxxxxiiii.

Ralffe

5 9 5